

neque vlla est artis pecuniæ quærendæ species: ad supplendam enim copiam suis opibus instructam & cumulata, naturæ consentaneam, valebat. Ex hac tamen nata illa est conuenienter rationi. Cùm enim subsidium illud fieret magis externum ac longinquum, partim supportandis iis quibus egebant, partim exportandis, quibus abundabant; necessariò numi vsus comparatus est. Non enim facilis est ad portandum vnaquæque earum rerum quæ sunt necessaria, natura. Quapropter ad res contrahendas tale quiddam de communi sententia constituerunt inter se dare & accipere: quod cùm esset è numero rerum vtilium, vsus haberet tractabilem ac facilem ad vitam degendam: quale est ferrum, & argentum, & si quid tale aliud est: primò quidem simpliciter magnitudine & pondere definitum: ad extremum verò etiam ab iis nota signatum, vt labore metiendi ac ponderandi defungerentur. Nota enim impressa est ad quantum significandum. Numo igitur ex necessaria permutatione comparato ac suppeditato, alia species artis pecuniæ quærendæ orta est, mercatura cauponaria: quæ initio quidem fortasse simpliciter factitabatur: postea verò propter vsus & peritiam, callidiùs iam atque artificiosius, cùm quæretet vnde & quomodo permutando plurimum lucri faceret. Quocirca videtur ars pecuniæ quærendæ maximè in numo versari, & eius esse munus, vnde maxima vis pecuniæ suppetat, videre ac dispicere posse. Existimatur enim diuitiarum & pecuniarum causa efficiens esse. Diuitias enim sæpenumero statuunt numerorum multitudinem, propterea quòd ars pecuniæ quærendæ, & mercatura cauponaria, in hac re versentur. Interdum verò contra nugatorium quiddam videtur esse numus, & lege profus constare, nullus autè natura: quia vbi qui eo vtuntur, cum immutarunt, nihili est, neque ad vllam rem necessariam parandam est utilis: & sæpe euenire potest vt is qui numis circumfluit, rebus de victum necessariis egeat. Atqui absurdum est, tales esse diuitias, quibus qui abundat fame periturus est: quæadmodum & Midam illum fabulatur, cùm omnia, quæ ei apponebatur, propter optatum inexplebile, aurea fierent. Quocirca alias quærent diuitias aliamque pecuniæ quærendæ rationem: & meritò quærent. Alia enim pecuniæ quærendæ ratio est, aliaque diuitiæ: nempe naturæ congruentes & consentaneæ. atque hæc quidem ad rationem rei familiaris tuendæ pertinet: illa autem cauponaria est, quæ pecuniæ effectrix est, non omni modo, sed pecuniæ permutatione: & videtur hæc in numo versari. Namus enim elementum & extremum est permutationis. Infinitæ igitur sunt hæc diuitiæ quæ ab hac pecuniæ quærendæ ratione proficiuntur.

A ὅτι χρηματιστικῆς ἔστιν εἶδος ὧν. εἰς διαπλήρωσιν γὰρ τῆς καὶ φύσιν αὐτῆς ἀρχαίας. ἢ κ' ἀρχαίως ἐκείνη ἐκείνη καὶ λόγον. ξεικωτέρας γὰρ γινόμενης τῆς βοήθειας τὰ εἰσαγαγῶν ἐσθλῆς, καὶ ἐκπέπνιν ὧν ἐπλεόναζον, ὅς ἀγαθῆς ἢ τῆς νομίσματος ἐπορεύθη χρῆσις. ἢ γὰρ ὁ βλάσκακτον ἐκαστον τῆς φύσιν ἀγαθῶν ὁρῶν πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτον ἡ σιωπῆσαντο πρὸς σφῶν αὐτοῖς διδοῖται καὶ λαμβάνειν, ὅ τῆς

B χρησίμων αὐτὸ ὄν, εἴχε τιμὴν χρεῖας βιμεταχίρειον πρὸς τὸ ζῆν. οἷον οἰδῆρος καὶ ἀργύρου, καὶ εἰ πῆ τοιοῦτον ἕτερον. ὅ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ὀρεῖσθαι μετέχει καὶ σαθμῶ. ὅ δ' ἐπελευτῶν καὶ χρεῖα κτήρα ἐπιβαλλόντων, ἵνα ἀπλύσῃ τῆς μετεπέσεως αὐτοῖς. ὁ γὰρ χρεῖα κτήρ ἐτέθη τῆς ποσοῦση μείον. πορεύσθαι οὖν ἡδη νομίσματος ἐκ τῆς ἀγαθῆς ἀλλαγῆς, ἰατέρον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς ἐκείνη, ὅ καπηλικόν. ὅ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ἴσως γινόμενον. εἶτα δὲ ἐμπειρίας ἡδη τεχνικώτερον, πόθεν καὶ πῶς μεταβαλλόμενον, πλεῖστον ποιῆσθαι κέρδος. ὁρῶν δοκεῖ ἡ χρηματιστικὴ μάλιςα περὶ τὸ νόμισμα εἶ, καὶ ἔργον αὐτῆς ὅ δυναθαι θεωρῆσαι πόθεν ἔσαι πλεῖστον χρημῶν. ποιητικὴ γὰρ εἶ τῆς πλούτου καὶ χρημῶν. καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον πολλακίς τίθειαι νομίσματος πλεῖστον, ὁρῶν τὸ πρὸς τῆς εἶ τιμὴν χρηματιστικῆς καὶ τιμὴν καπηλικῆς.

D ὅτε δ' ἀπάλιν λῆρος εἶ δοκεῖ τὸ νόμισμα, καὶ νόμος πᾶσι πασι, φύσιν δὲ οὐθέν, ὅτι μεταβαλλόμενων τε τῆς χρωμῶν, ἕτερος ἀξίον, οὐτε χρήσιμον πρὸς ὧν τῆς ἀγαθῶν ὅστις καὶ νομίσματος πλοῦτον, πολλακίς ἀπορήσθαι τῆς ἀγαθῆς ἑσθλῆς. καίτοι ἀποπῶν τοιοῦτον εἶ πλοῦτον, οὐ βίπορα ἡμιῶ ἀπορήσθαι κατὰ τὸν Μίδαν ἐκείνον μυθολογούσι. ὁρῶν τιμὴν ἀπλησίαν τῆς βίχης, πᾶσι τῶν ἀγαθῶν τῆς παρῆς κτήρων χρυσῶν. ὁρῶν ζήτησιν ἕτερον πῆ τὸν πλοῦτον καὶ τιμὴν χρηματιστικῆς, ὁρῶν ζήτησιν. εἶ γὰρ ἕτερον ἢ χρηματιστικῆς, ὅ ὁ πλοῦτος ὁ καὶ φύσιν καὶ αὐτῆς ἡδη οἰκονομικῆς, ἢ καπηλικῆς, ποιητικῆς χρημῶν, οὐ πᾶσι, ἀλλ' ἢ ὁρῶν χρημῶν μεταβολῆς, καὶ δοκεῖ πρὸς τὸ νόμισμα αὐτῆς εἶ. ὅ γὰρ νόμισμα, σοιχείον καὶ πέρας τῆς ἀλλαγῆς ὅστις. καὶ ἀπειρος δὲ ὅ ὁ πλοῦτος ὁ ἀπὸ τῆς τῆς χρηματιστικῆς.

ὡς ἄρ' ἡ ἰατρικὴ τῆς ὑγίαινης εἰς ἀπει-
 ρὸν ἔστι, ἕκαστη τῶν τεχνῶν τῆς τέλους εἰς
 ἀπειρον ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκείνοι βούλονται
 ποιῆν τῶν δὲ πρὸς τὸ τέλος, οὐκ εἰς ἀπει-
 ρον πέρας γὰρ τὸ τέλος πάσης οὕτω καὶ
 ταύτης τῆς χρηματιστικῆς οὐκ ἔστι τῆς τέ-
 λους πέρας. τέλος δὲ ὁ τοιοῦτος πλοῦτος,
 καὶ χρημῶν κτήσις, τῆς δὲ οἰκονομικῆς, οὐ
 χρηματιστικῆς ἔστι πέρας. ἢ γὰρ τῆς * τῆς
 οἰκονομικῆς ἔργον. δὲ τῆ μὲν φαίνεται ἀ-
 ναγκαστὸν εἶναι πρὸς πλούτου πέρας. ὅτι
 δὲ τῶν γινόμενων ὁρατῶν συμβαῖνον τυ-
 ναστίον. πρῶτες γὰρ εἰς ἀπειρον αὐξοῦσιν οἱ
 χρηματιστικοὶ τὸ νόμισμα. αἴτιον δὲ τὸ
 σιῶδες αὐτῶν. ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις
 τῆς αὐτῆς οὐσίας * ἕκαστα τῆς χρηματισ-
 κῆς. τῆς γὰρ αὐτῆς ἔστι χρήσεως κτήσις, ἀλλ'
 οὐ κατὰ ταῦτον. ἀλλὰ τῆς μὲν ἕτερον τέλος,
 τῆς δὲ ἡ αὐξήσις. ὡς τε δοκεῖ τίσι τῶν εἰ-
 τῆς οἰκονομικῆς ἔργον, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ,
 ἢ σὺν οἰομένοι δὲν, ἢ αὐξήσιν πρὸς τὸ νομί-
 σματος οὐσίας εἰς ἀπειρον. αἴτιον δὲ ταύ-
 τῆς τῆς ἀφ' ἑαυτοῦ, τὸ ἀποδαίνει πρὸς τὸ
 ζῆν, ἀλλὰ μὴ τὸ αὐτὸ ζῆν. εἰς ἀπειρον οὖν
 ἐκείνης τῆς ἐπιθυμίας οὐσίας, καὶ τῶν ποιη-
 τικῶν ἀπειρῶν ἐπιθυμῶσιν. ὅσοι δὲ καὶ τῆς
 αὐτῆς ζῆν ἐπιβάλλονται, τὸ πρὸς τὰς ἀπο-
 λαύσεως τὰς σωματικὰς ζητῶσιν. ὡς τ',
 ἐπεὶ ἔστι τῶν ἐν τῇ κτήσιν φαίνεται ἕσασ-
 χιν, πᾶσα ἡ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν χρημα-
 τισμόν ἔστι, καὶ τὸ ἕτερον εἶδος τῆς χρημα-
 τιστικῆς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθεν. ἐν τῷ βολ-
 λῆ ἔστι τῆς ἀπολαύσεως, πρὸς τῆς ἀπο-
 λαυστικῆς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιητικῶν ζητῶσι.
 καὶ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τῆς χρηματιστικῆς διώων-
 ται πρὸς τὸν, δι' ἄλλης αἰτίας τῶν πειραίν-
 ται, ἕκαστη χρώμενοι τῶν διωάμεων οὐ κατὰ
 φύσιν. αἰτίας γὰρ ἢ χρήματα ποιῶν ἔστιν,
 ἀλλὰ θάρσος, ὅσα ἐρατηγικῆς, καὶ ἰατρι-
 κῆς, ἀλλὰ τῆς μὲν νίκης, τῆς δὲ ὑγίαινης.
 οἱ δὲ πάσης τοιοῦτοι χρηματιστικῆς, ὡς
 τῆς τοῦ τέλους ὅτι πρὸς τὸ τέλος ἀπὸ ταῦτα
 δεῖον ἀπὸ ταῦν. πρὸς μὲν οὖν τῆς τε μὴ ἀ-
 ναγκαστῆς χρηματιστικῆς, καὶ τίς, καὶ δι' αἰ-
 τίας τίνα εἰς χρεῖα ἔσμεν αὐτῆς, εἴρηται.
 καὶ πρὸς τῆς ἀναγκαστῆς, ὅτι ἕτερα μὲν αὐ-
 τῆς, οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν ἡ πρὸς πρὸς
 ἑσφίω, οὐχ ὡς ἄρ' αὐτὴ ἀπειρος, ἀλλὰ
 ἔχουσα ὅρον.

π. οἰκονομίας

π. ἰκαπέρας

A Quemadmodum enim medicina sanandi cu-
 pida est usque in infinitum : & vnaquæque ars
 finem suum expetit in immensum : quàm ma-
 ximè enim illum consequi & efficere vult : ea
 autem quæ ad finem pertinent , non persequi-
 tur infinitè : omnibus enim artibus, finis est ex-
 tremum : Ita & huius rationis pecuniæ quæren-
 dæ finis nullum habet extremum. Eius autem
 rationis finis sunt tales diuitiæ , & pecuniarum
 possessio. Rationis autem tuendæ rei familia-
 ris, non rationis pecuniæ quærendæ, aliquid est
 extremum. Non enim est hoc rationis tuendæ
 rei familiaris munus , rem augere. Quapropter
 huic quidem necessarius videtur esse omnium
 diuitiarum terminus. Sed in iis quæ in vita que-
 tidiana fiunt, cōtrarium video vsuuenire. Om-
 nes enim ij qui pecuniæ quærendæ student, nu-
 mum augent infinitè. Causa autem huius rei
 est , earum inter se propinquitas & similitudo.
 Alternat enim eiusdem rei vsus ; cū sit vtriuf-
 que rationis ad pecuniam quærendam perti-
 nentis. Ad eundem enim vsum pertinet rerum
 partarum possessio , verūm non eodem modo :
 sed huius quidē alius finis est, illius autem am-
 plificatio. Itaque videtur quibusdam hoc esse
 rationis tuendæ rei familiaris munus : & in hac
 sententia perseverant , aut seruare , aut augere
 infinitè rem numariam oportere. Causa autem
 huius affectionis est , quòd viuendi studio du-
 cantur, non bene viuendi. Cū sit igitur infi-
 nita cupiditas illa, fit vt etiam efficientia vitæ
 voluptariæ infinita concupiscant. Quicumque
 autem etiam ad bene viuendum curam suā con-
 ferunt, quærent vnde suas cupiditates explere,
 & voluptatibus corporis perfrui possint. Itaq;
 quoniam hoc in rerū partarū possessione inesse
 videtur, omnis eorū opera, atque ad eò tota æ-
 tas in pecunia quæreda consumitur : & propter
 hanc causam altera pecuniæ quærendæ ratio in-
 troducta est. Nā cū fruendæ voluptatis nul-
 lus sit modus, rationem quæ efficiat immodera-
 tionē voluptatum fruendarum, conquirunt.
 Quòd si per artem pecuniæ quærendæ compa-
 rare non possint, alia experiuntur via, vnaqua-
 que facultate ad quæstum abutentes. Fortitu-
 dinis enim est non pecuniā conficere, sed fidu-
 ciam gignere: neque artis imperatoriæ, aut me-
 dicinæ: sed illius quidem victoriā, huius autem
 bonam valetudinē seu sanitatem efficere. Ho-
 mines autem has omneis virtutes ac facultates
 faciunt pecuniæ quærendæ rationes, perinde ac
 si hic sit finis : ad finem autem omnia referti
 oporteat. De ratione igitur pecuniæ quærendæ
 tum non necessaria, quæ sit & quam ob causam
 eam requiramus : tum necessaria, (hanc qui-
 dem esse ab ea diuersam : eam autem, quæ ad
 rem familiarem tuendam pertinet, quæque in
 rebus ad victum necessariis parandis occupata
 est, esse naturæ consentaneam, neque vt illam,
 esse indeterminatā atque infinitā, sed finitam
 ac terminatam,) dictum est.

CAPVT

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'

Διωρικώς περὶ χρηματιστικῆς τὰ πρὸς τὴν γῆν, τὰ πρὸς τὴν χεῖρσιν διέρχεται.

Quæstuarie Theoria explicata, de ijs quæ ad Praxin eiusdem faciunt, disputat.

ΕΠΕΙ δὲ [τὰ] πρὸς τὴν γῆν διωρικῶς ἰκανῶς, τὰ πρὸς τὴν χεῖρσιν δὲ διελθεῖν. πρῶτα δὲ τὰ τοιαῦτα, τὴν μὲν θεωρίαν ἐλάβημεν ἔχον, τὴν δ' ἐμπειρίαν ἀναγκαῖον ἔστι ἢ χρηματιστικῆς μέρη χρησίμα, τὰ πρὸς τὰ κτήματα ἐμπειρίαν ἔχον, ποῖα λισιτελέσματα, καὶ πού, καὶ πῶς οἷον ἵππων κτήσις ποῖα ἴσ, ἢ βοῶν, ἢ πορβάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ζώων. δεῖ γὰρ ἐμπειρίαν ἔχει πρὸς ἀλλήλα τε τοῦτων ἵνα λισιτελέσματα, καὶ ποῖα εἰ ποίοις τόποις: ἡ δὲ γὰρ εἰ ἀλλοῖς διδιδῶν χωραῖς. εἶτα περὶ γεωργίας, καὶ ταύτης ἥδη ψιλῆς τε καὶ πεφυτωμένης, καὶ μηχανουργίας, καὶ τῶν ἄλλων ζώων τῶν πλωτῶν ἢ πηλῶν, ἀφ' ὧν ὅσον ἔστι τυχερῶν βοηθείας. τῆς μὲν οὖν οἰκιοῦσθαι χρηματιστικῆς ταῦτα μέρη καὶ πρῶτα. τῆς δὲ μεταβολτικῆς μέγιστον μὲν ἐμπορία. καὶ ταύτης μέρη τεῖλα, ναυκληρία, φορτηγία, πωλείσεις. ἀφ' ἧς δὲ ταύτων ἕτερα ἕτερον, τὰ τὰ μὲν ἀσφαλέστερα ἔχει, τὰ δὲ πλείω ποιεῖσθαι τὴν ἑπιχειρήσθαι. δὴ τὸν δ', τοχισμός. τεῖλον δ', μισοθαρνία. ταύτης δ' ἡ μὲν, τῶν βασιλεύων τεχνῶν ἡ δ', τῶν ἀτέχνων καὶ τὰ σώματι μόνω χρησίμων. * τεῖλον δὲ εἶδος χρηματιστικῆς, μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς πρῶτης. ἔχει γὰρ καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἡ μέγιστος, ἢ τῆς μεταβολτικῆς, ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων, ἀκέρπων μὲν, χρησίμων δὲ οἷον * ὑλοτομία τε καὶ πᾶσα μεταβολτικῆ. αὕτη δὲ πολλὰ ἥδη περὶ εἰληφε γῆν. πολλὰ γὰρ εἶδη τῶν ἐκ γῆς μεταλλομυρῶν ἔστι. περὶ ἐκάστου δὲ ταύτων, καθόλου μὲν εἴρηται καὶ νῦν. ὅτι κατὰ μέρος ἀκροβολογῶσθαι, χρησίμων μὲν πρὸς τὰς ἐργασίας, φορτικῶν δὲ τὸ εὐδαιμονεῖν.

Quoniam autem, quæ ad cognitionem pertinent, satis explicauimus ac distinximus; quæ ad usum referuntur, persequi nos oportet. Omnia porro hæc huiusmodi, cognitionem quidem & contemplationem habent liberalem, usum verò atque experientiam necessariam. Sunt igitur rationis pecuniarum quærendæ partes vtilis hæc primùm, usu atque experientia didicisse, quales res possideant, sint vtilissimæ atque opportunissimæ, & vbi, & quomodo: verbi gratia, equorum aut bo-um, aut pecudum qualis sit possessio, itemque aliorum animalium. Oportet enim usu didicisse, & quænam horum inter se comparata sint vtilissima, & qualia qualibus in locis: aliorum enim aliis in locis vbertas & prosperitas est. Deinde de agricultura cognouisse; eaque tum nuda, tum consita: & de apum curandarum aliarumque animantium aut aquatilium aut volatilium, ex quibus aliquid opis aut adiumenti consequi licet, ratione. Artis igitur pecuniarum quærendæ, nobis coniunctissimæ, maximæque propriæ, hæc sunt primæ partes, primæque primordia. Eius autem pecuniarum quærendæ rationis, quæ in permutatione posita est, pars prima & maxima, est mercatura. Atque huius partes sunt tres, vna quæ fit nauibus: altera, quæ plaustris aut iumentis: tertia, quæ sine labore aut periculo vecturæ, iisdem in locis, vbi merx nata est, factitatur, quam Græci vocant Græci. Differunt autem hæc inter se, quòd aliæ sint tutiores, minúsque periculosa, aliæ maiorem fructum ferant. Secunda pecuniarum quærendæ rationis pars, est fœneratio: tertia, operæ locatio, siue opera mercenaria. Huius autem duæ sunt partes, altera artium sordidarum, atque illiberalium: altera earum quæ sunt artis expertes, & corpore dumtaxat vtilis sunt. Tertia autem rationis pecuniarum quærendæ species, inter hanc & primam interiecta est. Habet enim & partem aliquam eius, quæ consentanea nature est, & eius, quæ permutatione constat. Eam dico, quæ pecuniam è terra, atque ex ijs quæ terra nata sunt, quærit, fructu carentibus quidem illis, sed tamen vtilibus: qualis est syluæ siue materie excisio, & ars omnis, quæ ad metallorū effossionē pertinet. hæc autē multa iā cōplectitur genera. Multæ enim sunt earū quæ è terra effodiuntur, rerū formæ, multæque species. De vnaquaq; porro harū dictū quidē est vniuersè etiā nūc: subtiliter autē, & tenuiter singulas partes persequendo, de ijs disputare, vtile illud quidē est ad operas & effectiones, sed in eis immorari, ineptū ac putidū.

με. πῆρσι, mendo-sissime.

με. ἢ λαπ-μία

Sunt autem eæ operæ artificiosissimæ, in quibus minimum fortunæ relictum est loci: Sordidissimæ verò, in quibus corpora maximè deformantur & cotrumpuntur: Seruillissimæ porro, in quibus corporum plurimus est usus. Ignobilissimæ denique, in quibus minimum præterea virtutis requiritur. Quoniam autem his de rebus à nonnullis scriptum est, ut à Chære Pario, & ab Apollodoro Lemnio, de agricultura tum nuda, tum consita ac vestita, itémque ab aliis de aliis: hæc quidem ex his cognoscat, cui ea scire curæ est. præterea verò etiã quæ dispersè dicuntur, quibus aliqui pecuniæ quærendæ studentes, rem suam bene & ex sententia gesserunt, ea colligere oportet. hæc enim omnia iis vtilia sunt, qui studium pecuniæ quærendæ magnificiunt. Cuiusmodi est etiã illud Thaletis Milesii, (nam hoc inuentum quoddam acutum est ad pecuniam parandam accommodatum. quanquam illi quidem id propter sapientiam attribuunt: veruntamen aliquid est vniuersè fortasse præceptum.) Cum enim ei paupertatem vitio verterent atque exprobrarent, tanquam sapientiæ studium inutile sit, aiunt, cum, cum ex astrologia intellexisset olearum vbertatem fore, hyeme nõdum exacta, paucorum numerorum copia instructum, omnia olei conficiendi loca & quæ Mileti, & quæ in Chio essent, datis arrhabonibus paruo conduxisse, quippe cum licitator nullus, qui mercedem auget, extitisset. Vbi autem tẽpus venit, cum multa simul & subito quærententur, illis suo arbitratu, & quanti vellet elocatis & traditis, multis pecunijs coactis, ostendisse, facile esse philosophis, si velint, ditescere: sed hoc non esse, in quod studium suum conferunt. Thales igitur hoc modo dicitur sapientiæ suæ specimen edidisse. Est autem, quemadmodum diximus, vniuersè hoc tale genus ad pecuniam faciendam accommodatum, si quis possit sibi vni singularem vendendi facultatem conciliare. Quare & nonnullæ ciuitates hanc sibi viam ad pecuniam parandam, cum eius indigent, muniunt. Assequuntur enim vt singularem rerum venalium vendendarum facultatem solæ habeant. In Sicilia autem quidam numis apud eum conditis ac positis, ferrum omne ex ferrariis officinis conuertit & coëmit. Postea vbi ex mercatibus conuenerunt mercatores, ferrum omne solus vendebat, non ita immoderatè aucto pretio: verumtamen talentis quinquaginta expensis, centum lucrificat. Quod cum audisset Dionysius, pecuniæ quidem secum exportandæ ei potestatem fecit, verum Syraculis cum ampliùs manere vetuit, tanquam qui vias pecuniæ faciendæ reperisset, suis rebus ac rationibus inutiles.

A εἰσὶ δὲ τεχνικώταται μὲν τῶν ἐργασιῶν, ὅπου ἐλάχιστον [τῆς] τύχης βαρυσό-
 ζεται δὲ, ἐν αἷς τὰ σώματα λωβάνται
 μάλιστα· δουλικώταται δὲ, ὅπου τῶ σώ-
 ματος πλεῖσαι χηρῆσι· ἀχρηστάται δὲ,
 ὅπου ἐλάχιστον προσδεῖ δὲ τῆς. ἐπεὶ δὲ
 ἔστιν ἐπίοις γεγραμμένα περὶ τούτων, οἷον
 Χάρητι δὴ τῶ Παρίῳ, καὶ Ἀπολλο-
 δώρῳ τῶ Δημῖῳ, περὶ γεωργίας, καὶ
 Φιλῆς καὶ πεφυτθῶν μύθῳ· ὁμοίως δὲ ἔ-
 ἄλλοις περὶ ἄλλων. ταῦτα μὲν ἐκ τού-
 των θεωρεῖται, ὅταν ἐπιμύθῳ· ἐπὶ δὲ ἔ-
 τὰ λεγόμενα ἀπορρίθῳ, δι' ὧν ἐπιτε-
 τυχήκασιν ἐνίοι χρηματίζοντες, δεῖ
 συλλέγειν. πάντα γὰρ ὠφελίμα ταῦτ'
 ἔστι τοῖς ἡμῶσι πῶν χρηματιστικῶν· οἷον
 καὶ τὸ Θάλεω τῶ Μιλησίου. τῶτο γὰρ
 ἔστι κατὰ φύσιν τι χρηματίζον, ἀλλ'
 ἐκείνῳ μὲν διὰ τῶν σοφῶν προσά-
 ποιοῖσι, τυγχάνει δὲ κατὰ φύσιν ὄν· ὁφ-
 διζόντων γὰρ αὐτὰ διὰ τῶν πεινῶν, ὡς
 ἀνωφελοῦς τῆς φιλοσοφίας τοῦσι, κα-
 τὰ φύσιν φασὶν αὐτοῖς ἐλαίων φορῶν
 ἐσομένῳ, ἐκ τῆς ἀερολογίας, ἐπὶ χι-
 μῶνος ὄντος, ἀπορήσαντα χρημῶν ὀλί-
 γων, ἀρραβάντας διαδοῦναι τῶν ἐλαιουρ-
 γῶν, τῶν τ' ἐν Μιλήτῳ καὶ Χίῳ πρώτων,
 ὀλίγου μισθωσάμενον, ἀπ' ἑθενὸς ἐπι-
 βολήοντος· ὅταν δὲ ὁ κερὸς ἦκε, πολ-
 λῶν ζητουμένων ἅμα καὶ ἐξαιφνης, ἐκ-
 μισθωῶντα ὄν· ἔσπον ἠβούλετο, πολλὰ
 D χηρήματα συλλέξασθαι, ἐπιδειξάσθαι ὅτι ῥά-
 δῳ ἔστι πλουτεῖν τοῖς φιλοσόφοις, ἀν' ἄλλων
 λῶνται· ἀλλ' ἔτι τῶτ' ἐστὶ περὶ τὸ ἀπορρίθῳ
 ζοῖσι. Θαλῆς μὲν οὖν λέγει τῶτον τὸν
 ἔσπον ἐπιδειξάσθαι τῆς σοφίας. ἐστὶ
 δὲ, ὡς τῶν εἰρημῶν, κατὰ φύσιν τὸ τοιοῦτον
 χρηματιστικόν, ἐὰν τις δύνῃται μονοπω-
 λίας αὐτὰ κατὰ φύσιν ἀρῶν. δὲ καὶ τῶν πό-
 λεων ἐννοῖα τῶτον ποιοῦνται τὸν πόρον, ὅταν
 ἀπορρίθῳ χημῶν· μονοπωλίας γὰρ τῶν ὠ-
 νίων ποιοῦσιν. ἐν Σικελίᾳ δὲ τις τῶν πεινῶν
 πρὸ αὐτῶν νομισματος, σιωπεῖατο πάντα
 τὸν σίδηρον ἐκ τῶν σιδηρείων. μὲν δὲ
 ταῦτα, ὡς ἀφίκοιτο ἐκ τῶν ἐμπορείων οἱ
 ἐμποροῖ, ἐπὶ πᾶσι μόνος, οὐ πολλῶν ποιή-
 σαι ἔαρεβόλιον τῆς τιμῆς· ἀλλ' ὁμοίως ὅτι
 τοῖς πενήτωντα τῶν ἀντιῶν ἐπέλαβεν ἐκα-

τῶν. τῶτο μὲν οὖν ὁ Διονύσιος ἀγαθὸς ἄνθρωπος, τὰ μὲν χηρήματα ἐκέλευσιν ἐκκομίσασθαι· μὴ
 μὲν πῶν γ' ἐπὶ μὲν ἐν Συρακούσαις, ὡς πόροις διείσποντα τοῖς αὐτῶν περὶ φημισασι ἀσυμφόροις

ὁ μὲν τοι * ὄραμα Θάλεω καὶ * ἰούτω
 ταῦτόν ἐστιν ἀμφοτέροισι γὰρ ἑαυτοῖς ἐπέ-
 χρασθαι ἡμέσθαι μονοπωλίας. χρησίμην
 δὲ γινώσκοντα ταῦτα καὶ τοῖς πολιτικοῖς. πολ-
 λαῖς γὰρ πόλεσι δὲ χρηματισμοῦ, ἔτσιου-
 των πόρων, ὡς περὶ οἰκία· μᾶλλον δ', ἰσο-
 περὶ ἑνὲς καὶ πολιτεύονται τῆν πολιτευομέ-
 νων ταῦτα μόνον.

Κ Ε Φ Α Λ. η'.

Περὶ λοιπῶν δύο τῆς οἰκονομικῆς μα-
 ρῶν, τῆς τε πατρικῆς καὶ τῆς
 γαμικῆς.

ΕΠΕΙ δὲ τρία [μέρη] τῆς οἰκο-
 νομικῆς ἴσως, ἐν μὲν δεσποτική,
 περὶ ἧς εἴρηται πρότερον· ἐν δ', πα-
 τρικῆ· τρίτον δὲ, γαμικῆ· καὶ γὰρ γυ-
 ναϊκῆς ἀρχῆς καὶ τέκνων, ὡς ἐλευθέρων
 μὲν ἀμφοῖν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ ἔσπον τῆς
 ἀρχῆς, ἀλλὰ γυναικῆς μὲν πολιτικῆς,
 τέκνων δὲ βασιλικῆς· τὸ, τε γὰρ ἄρρεν
 φύσιν τῆς ἡλικίας ἡγεμονικώτερον, (εἰ
 μὴ που σιωπῆσθε περὶ φύσιν.) καὶ ὁ
 παρῆντερον καὶ τέλειον, τῆς νεωτέρου
 καὶ ἀτελοῦς. ἐν μὲν οὖν ταῖς πολιτικαῖς
 ἀρχαῖς ταῖς πλείους μετὰ βάλαι ὁ
 ἀρχὸν καὶ ὁ ἀρχόμενον. ἔξ ἴσου γὰρ
 εἰ βούλεται πρὸς φύσιν, καὶ ἀφ' ἑρῆ
 μητῆρ ὁμοῦ δὲ, ὅταν ὁ μὲν ἀρχῆ, ὁ
 δὲ ἀρχηται, ζητεῖ ἀφ' ἑρῆν εἰ καὶ
 γήμασι, καὶ λόγοις, καὶ ἡμῶν· ὡς περὶ
 καὶ Ἀμασις εἶπε τὸν περὶ τῆς ποδῶν
 ἡλικίας λόγον. ὁ δὲ ἄρρεν αἰεὶ πρὸς ὁ
 ἡλικίαν τῆσιν ἔχει τὸν ἔσπον· ἡ δὲ τῆν τέ-
 κνων ἀρχῆ, βασιλικῆ. ὁ γὰρ ἡλικίαν,
 καὶ καὶ φιλικῆ ἀρχὸν, καὶ καὶ παρῆν
 ἐστίν· ὅταν ἐστὶ βασιλικῆς εἶδος ἀρχῆς.
 ἰσοπερὶ καλῶς Ὁμηροῦ τὸν Δία παρῆν
 ἡλικίαν εἰπὼν,

Herodo-
 tus Euter-
 pe.

--- πατὴρ ἀδελφῶν τε θεῶν τε,
 τὸν βασιλέα τούτων ἀπῆντεν. φύσιν γὰρ
 τὸν βασιλέα ἀφ' ἑρῆν μὲν δὲ, περὶ ἡλικίαν
 ἡλικίαν τὸν αὐτὸν ὅταν πέπονθε ὁ παρῆν
 τερον πρὸς ὁ νεώτερον, καὶ ὁ ἡλικίαν
 πρὸς ὁ τέλειον.

A Thaleti tamen & huic de quo proximè locuti
 sumus, idem propositum fuit, quod intueren-
 tur ac spectarent. Vterque enim callidè exco-
 gitavit & machinatus est, quo pacto solus ven-
 dedì potestatem haberet. Vtile autem est hæc
 cognoscere civitatum rectoribus. Multis enim
 civitatibus opus est pecuniæ faciendæ ratione,
 & talibus rei numariæ facultatibus quemad-
 modum & domui : atque adcò magis. Qua-
 propter nonnulli ex ijs qui civitates regunt ac
 moderantur, hæc duntaxat in republ. admi-
 nistranda prouident, ac procurant.

B

C A P V T VIII.

De reliquis duabus societatibus domesticis, Con-
 iugali & Patria, agit.

QUONIAM autem tres parteis rationis tuen-
 dæ rei familiaris esse diximus : vnam, ra-
 tionem herilem, seu ad imperium domini in
 seruos pertinentem, de qua antea dictum est:
 alteram, patriam, quæ spectat ad auctoritatem
 patris in liberos : tertiam, nuptialem, quæ re-
 fertur ad principatum viri in vxorem : etenim
 vir in vxorem & in filios imperium habet : at-
 que in vtrosque sanè vt in personas liberas :
 verùm non eodem genere imperij : sed
 in vxorem quidem ciuilitè, in filios verò, re-
 giè. Nam & mas ad principatum obtinendum
 aptior est quàm fœmina, natura : (nisi fortè ira
 comparatus est, vt à natura descuerit) & natu-
 grandior, & iam adultus, atque ætate corro-
 borata, quàm iunior & adolescens, ætate im-
 matura. In ciuilibus igitur magistratibus mu-
 tatur atque alternat id quod imperat, & quod
 imperio paret. Ciuis enim æqualis debet esse
 natura, nihilque differre. Veruntamen cum
 aliud imperat, aliud imperio paret, postulant
 vt inter se differant & vestitu, & sermonibus,
 & honoribus : quemadmodum is quem habuit
 Amasis de vase, in quo lauabantur pedes, ser-
 mo declarat. At mas ad fœminam semper hoc
 modo se habet. Imperium autem in liberos
 est regium. Nam quod procreauit, cum a-
 moris abundantia, tum temporis antiquita-
 te, debet imperare ; quod est regij imperij
 genus. Quocirca præclarè Homerus Iouem
 hoc nomine appellauit, his verbis:

--hominum pater atque deorum.

qui horum omnium rex est. Regem enim
 natura quidem differre oportet, sed genero
 eundem esse ; quod accidit grandiori natu,
 cum eo qui iunior sit, comparato ; & ei qui
 procreauit, cum filio.

A

CAPVT XIII.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Forma Societatum domesticarum, Virtus scilicet economica, declaratur.

Απορία, πότερον εἶσι καὶ ἀρχόντων, οἷς δούλων, γυναικός, τέκνων· ἐπὶ δὲ καὶ τεχνίτῃ, ἀρεταί, ἀλλ' οὐ τῷ ἀρχόντων μόνον.

Perpicuum igitur est, domus administrationem plus studij ponere, maiorēque diligentiam adhibere debere in hominibus, quàm in inanimorum possessione; & in horum virtute, quàm in possessionis, quas divitias appellamus; & in liberis, quàm in servis. Primum igitur de servis dubitare possit aliquis, sicne servi virtus aliqua alia præter eas quæ ad instrumenta, & quæ ad ministeria pertinent, his honoratior; verbi gratia, temperantia, & fortitudo, & iustitia, & aliquis ex aliis talibus habitibus; an verò nulla sit, præter ministeria ad corpus pertinentia. Dubitationem potèrò habet, utrumcumque dixeris. Nam siue est, quid à liberis different? siue non est, cum sint homines, & rationis participes, dictu absurdum est. Propemodum autem idem est, quod quaeritur in vxore & filio, utrum etiam horum sint virtutes, & oporteatne vxorem esse temperantem, & fortem, & iustam; & utrum puer sit intemperans, & temperans, necne. Et vniuersè igitur hoc est considerandum de eo qui paret imperio natura, & eo qui præest atque imperat, utrum sit eadem utriusque virtus, an alia. Nam si utrumque oportet præstantis probitatis esse participem, quam obrem oporteat modis omnibus & perpetuò hunc præesse, illum imperio subiectum esse? Neque enim fieri potest vt eo inter se differant quòd magis & minus probitatis sint participes. Parère enim imperio, & imperare, specie differunt: magis & minus autem nihil specie differunt. Quòd si alterum quidem probitatis esse participem oportet, alterum non oportet, dictu mirum. Nam siue is qui debet imperare, non erit temperans & iustus, quomodo bene imperabit? siue qui imperio subiectus esse debet, non erit, quomodo imperio bene parebit? Cum sit enim intemperans & nequam, nihil faciet eorum quæ facere conuenit. Perpicuum igitur est, necessariò utrumq; virtutis participè esse debere; sed eius esse quasdam differentias; quæadmodum ij, qui præsunt natura, & subiecti sunt imperio natura, inter se differunt. Atque hoc statim in anima præoptum atq; explicatum est. In ea enim alterum est, quod præsit natura; alterum, quod imperio subiectum sit; quorum virtutes dispares inter se ac dissimileis esse dicimus, videlicet eius quod rationis est compos, & eius quod rationis expers est.

B

D

Φανερόν τίνω ὅτι πλείων ἢ ἀσπουδῆ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς αἰθερότητας, ἢ καὶ πλεὺν τῷ ἀψύχων κτήσιν, καὶ καὶ πλεὺν ἀρετῶν τούτων, ἢ καὶ [πλεὺν] τῆς κτήσεως, ὃν καλοῦμεν πλοῦτον· καὶ τῷ ἐλευθέρων μᾶλλον ἢ δούλων. ὁμοίως μὲν οὖν καὶ δούλων ἀπορήσεν αἰεὶς, πότερον ὅστιν ἀρετῆς τῆς δούλου καὶ τῆς ὀργανικῆς ἢ ἀνακονικῆς ἀλλήλιμωτέρα τούτων, οἷς σωφροσύνη, καὶ ἀνδρεία, καὶ δικαιοσύνη, ἢ τῷ ἄλλων τῷ τριούτων ἕξεων, ἢ ὅσα ἐστὶν ὁμοίως καὶ τὰς θεματικῆς ὑποκειμένης. ἔχει γὰρ ὑποκειμένη ἀμφοτέρως. εἴτε γὰρ ὅστιν, τί θείσεισι τῷ ἐλευθέρων; εἴτε μὴ ὅστιν, ὄντων αἰθερότων, ἢ λόγου κοινωνουμένων, ἀποπον. ἁρδὸν δὲ τῶν ὅστιν ὁ ζῆτουμένου καὶ καὶ γυναικός ἢ παιδός, πότερον καὶ τούτων εἶσιν ἀρεταί, ἢ δὲ πλεὺν γυναικῶν καὶ εἰς σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν, καὶ δικαιοσύνην καὶ πᾶσι ὅστιν ἀκέραιος, ἢ σωφρων, ἢ οὐ; ἢ καθόλου δὲ τῶν ἔστιν ὁπισκοπιέον καὶ ἀρχοντοῦ φύσει ἢ ἀρχοντος, πότερον ἢ αὐτῆ ἀρετῆς, ἢ ἕτερον. εἰ μὴ γὰρ δὲ ἀμφοτέρως μετέχειν καλοκαγαθίας, ἀλλ' ἢ τὸν μὲν ἀρχὴν δέοι αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχεσθαι καθάπαξ; ὁμοίως γὰρ πᾶσι μᾶλλον καὶ ἡπτόν οἷς τε ἀναφύεσθαι ὅ μὴ γὰρ ἀρχεσθαι ἢ ἀρχὴν, εἰδὲ ἀναφύεσθαι ὅ ἢ μᾶλλον καὶ ἡπτόν, ὁμοίως. εἰ δὲ τὸν μὲν δὲ, τὸν δὲ μὴ, γυναικῶν. εἴτε γὰρ ὁ ἀρχὸν μὴ ἔσαι σωφρων ἢ δικαίος, πῶς ἀρχεσθαι καλῶς; εἴθι ὁ ἀρχόμενος, πῶς ἀρχεσθαι καλῶς; ἀκέραιος γὰρ ὢν ἢ δίκαιος, ἔθελον ποιήσει τὴν σωφροσύνην. φανερόν τίνω, ὅτι ἀνάγκη μὲν μετέχειν ἀμφοτέρως ἀρετῆς, τῆς αὐτῆς δὲ εἰς ἀναφύεσθαι, ὡς καὶ τῆ φύσει ἀρχοντοῦ καὶ τῆ τοῦ διθύς ὑφήγη) καὶ τῆ ψυχῆς. εἰ τῆ αὐτῆ γὰρ ὅστιν φύσει, ὅ μὴ ἀρχὸν, ὅ ἢ ἀρχόμενος ὢν ἕτερον φανερὸν εἰς ἀρετῶν, οἷς τῆ λόγον ἔχοντος, καὶ τῆ ἀλόγου.

δηλον τίνω ὅτι τὸν αὐτὸν ἔχον ἔχει καὶ ἄλλων. ὥστε * φύσιν τὰ πλείω ἄρχοντα ἔχει ἄλλων. ἄλλοι γὰρ ἔχοντες ἔχουσι τὸν δούλου ἄρχοντα, ἔχει δὲ ἄρρεν τὸν θήλειος, ἔχει δὲ παῖδος. ἔχει παῖσιν ἐπιπέφυκται μὲν τὰ μέγιστα τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐπιπέφυκται ἀφαιρούμενος. ὁ μὲν γὰρ δούλος, ὅπως οὐκ ἔχει τὸ βουλεύειν. ὁ δὲ θήλυς ἔχει μὲν, ἀλλ' ἀκέραιος. ὁ δὲ παῖς, ἔχει μὲν, ἀλλ' ἀτελής. ὁμοίως τίνω ἀναγκαῖον ἔχει ἔχει τὸν ἡθικῶς ἀρεταί. ἡ ἀποληπτικὸν δὲ μὲν μετέχοντα πᾶσι, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν ἔχοντα, ἀλλ' ὅσον ἐκάστῳ πρὸς τὸ αὐτὸ ἔργον. ὅτι τὸν μὲν ἄρχοντα τελείως ἔχει δὲ τὸν ἡθικῶς ἀρεταί. ὁ γὰρ ἔργον ὅτι ἀπλῶς τὸν ἀρχιτέκτονος. ὁ δὲ λόγος ἀρχιτέκτων τῶν ἄλλων ἔχοντα, ὅσον ἐπιπέφυκται ἀπλῶς. ὥστε φανερόν ὅτι ὅτι ἡθικῶς ἀρεταί τῶν εἰρημίων πᾶσι, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικός, καὶ ἀνδρός. οὐδὲ ἀνδρία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀρεταί ὡς τὸ Σωκράτους. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρία, ἡ δὲ, ἡ ἀρεταί. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ τὸν ἄλλων. δηλον ὅτι τὸν καὶ τὸν μέγιστον ἐπιπέφυκται. καὶ ὅτι οἱ λέγοντες ὅτι ἀπλῶς ἑαυτοῖς, ὅτι ὅτι ἔχει τὸν ψυχῆς, ἀρεταί, ἡ δὲ ὁρθοπραγίαν, ἡ πὶ τῶν τοιούτων. πολὺ γὰρ ἀμεινον λέγουσιν οἱ ὅτι ἀρεταί. ὡς τὸν Γοργίας, τῶν ἄλλων ὅτι ἀρεταί, ὡς τὸν ποιητῆς εἰρηκαί γυναικός, οὕτω νομίζον ἔχει τὸν πᾶσι.

A Licet igitur intelligere ira rem se habere etiam in aliis. Quare complura imperant natura, & imperio parent. Alio enim modo liber seruo praest, & mas foeminae, & vir puero; & in omnibus insunt animi particulae: sed dissimili modo insunt. Seruus enim omnino & uniuersè non habet consultandi facultatem: foemina habet illam quidem, sed irritam & imbecillam: puer habet ille quidem, sed imperfectam. Similiter igitur & in virtutibus moralibus rem se habere necesse est: atque existimandum est, omnibus quidem earum participes esse oportere, verum non eodem modo, sed quantum quisque postulat ad munus suum obcundum. Quapropter eum quidem, qui praesse debet, virtute morali perfecta praeditum esse oportere; (is enim munere fungitur simpliciter & absolute, qui aliis praecipit ac praescribit quod faciant: ratio autem praecipienda & praescribenda ius obtinet:) aliorum verò unumquemque, tanta quanta in eos cadit, quantaque ad eos peruenire potest. Itaque perspicuum est, ad eos omnibus, qui à nobis dicti sunt, virtutem moralem pertinere: neque eandem mulieris & viri esse temperantiam, neque fortitudinem, neque iustitiam, quemadmodum putabat Socrates: sed hanc quidem esse ad imperandum accommodatam, illam ad parendum ac ministrandum. Similiter porò seres habet & in aliis. Hoc autem iis erit in promptu & patebit, qui singillatim potius, & in partibus rem considerabunt. Nam qui uniuersè dicunt, virtutem esse bonum animi habitum, aut rectam rationem, aut aliquid tale, ij se ipsi fallunt. Multi enim, qui virtutes enumerant, quemadmodum Gorgias, melius dicunt, quàm qui hoc modo definiunt. Quapropter existimare oportet, quemadmodum de muliere dixit poeta, ita rem se habere de omnibus,

affert decus omni foemina silentium:
 sed non iam hoc idem viro conuenit. Quoniam autem puer imperfectus est, huius virtus scilicet non in ipso ad ipsum relata cernitur, sed ad perfectum, seu adultum, & eum qui ei praefectus & custos appositus est: itémque virtus serui ad dominum refertur. Posuimus autem, seruum ad res necessarias esse utilem. Ex quo intelligere licet, ei exigua virtute opus esse: nimirum tanta, quanta fretus, neque propter intemperantiam, neque propter ignauiam, munus sibi à domino assignatum defugiat, aut minus cumulate expleat. Dubitare autem possit aliquis, si id quod à nobis est dictum, verum est, vtrum etiam artifices virtute praeditos esse oporteat, necne. Saepenumero enim propter intemperantiam minus accuratè munus suum explent. An plurimum inter hos interest? nam seruus quidem vitæ socius est: ille autem distat longius,

Sophoc.
 Aiacc.

--- γυναικὶ κόσμον ἐπιπέφυκται.
 ἀλλ' ἀνδρὶ οὐκέτι τῆτο. ἐπεὶ δὲ ὁ παῖς ἀτελής, δηλον ὅτι τούτου μὲν καὶ ἡ ἀρεταί οὐκ αὐτὸ πρὸς αὐτὸν ὅτι, ἀλλὰ πρὸς * τὸν τέλειον, καὶ τὸν ἡγεμόνον. ὁμοίως δὲ καὶ δούλου πρὸς δεσπότην. ἔχει δὲ πρὸς τὸν ἀναγκαῖον χρῆσιμον εἶναι τὸν δούλον. ὥστε δηλον ὅτι καὶ ἀρεταί δὲ τὰ μέγιστα, καὶ τὸ αὐτῆς ὅπως μήτε δὲ ἀκαλασίαν, μήτε δὲ ἀπλῶς ἐλλείψῃ τῶν ἔργων. ἀπορήσῃ δὲ αὐτῆς τὸν εἰρημίων εἰ ἀληθῆς, ἀρεταί καὶ τὸν ἀρχιτέκτονος ἐπέφυκται ἀρεταί. πολλάκις γὰρ δὲ ἀκαλασίαν ἐλλείποισι τῶν ἔργων. ἡ ἀφαιρούμενος τούτων πλείον. ὁ μὲν γὰρ δούλος, καὶ τὸν ζῶντος. ὁ δὲ, πορρωτέρων,

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙ-

τευχῶν τὸ Β.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Προφῶν, ὅτι δὲ καὶ ἄλλας ἐπισκεψασθαι πολιτείας, καὶ τε ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ καὶ περὶ ἑφῶν λεγομένων, ζητεῖ τῶν δὲ τοῖς πολιταῖς χρῆσιμων καὶ τῶν σωκράτους περὶ κοινωνίας γυναικῶν καὶ τέκνων δόξαν ἐκτίθεται.

ARISTOTELIS, DE REPUBLICA

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De ciuitatis Forma, de ipsa scilicet Constitutione acturus, aliorum opiniones de Reip. optima constitutione primū explicandas proponit.

ΠΕΙ δὲ παραμενῶν θεωρήσασθαι περὶ τῆς κοινωνίας τῆς πολιτικῆς, ἢ χρῆσιμῶν πασῶν τοῖς διωαμένοις ζῆν ὅτι μάλιστα

κατ' ὄχλῳ, δὲ καὶ καὶ ἄλλας ἐπισκεψασθαι πολιτείας, αἷς τε χρῶνται ἕνεκα τῶν πόλεων τῶν δυνουμένων λεγομένων καὶ εἰς ἄλλας ἕτεροι τυγχάνουσιν ἕκαστων ἐν εἰρημύῳ, καὶ δοκοῦσαι καλῶς ἔχειν, ἵνα τὸ τ' ὀρθῶς ἔχον ὀφθῆ, καὶ ὁ χρῆσιμον. * ἐπὶ δὲ ὁ ζητεῖν ἡμῶν αὐτῶν ἕτερον, μὴ δοκῆ πρότερον ἢ ὁφίζεσθαι βελτιωμένων, ἀλλὰ ἀφ' ὅ μὴ καλῶς ἔχειν ταύτας καὶ νῦν ἕκαστους, ἀφ' ὅ τῶν ταύτων δοκῶ μὴ ἐπιβαλέσθαι τῶν μέθοδον. ὁ δὲ καὶ περὶ τὸν ποιητικόν, ἢ ὅτι πέφυκεν ἀφ' ὅ τῆς ταύτης τῆς σκέψεως. ἀνάγκη γὰρ ἢ τοῖς πρώτοις πόλεων χρῆσιμων τοῖς πολιταῖς, ἢ μηδενός. ἢ ἕκαστων μὲν, ἕκαστων δὲ μὴ ὁ μὲν ὅτι μηδενός κοινωνῶν, φανερόν ὡς ἀδύνατον. ἢ γὰρ πολιτεία, κοινωνία τίς ἐστίν. καὶ περὶ τὸν ἀνάγκη τῶν τόπου κοινωνῶν. ὁ μὲν γὰρ * τόπος, ἰσότης μίας πόλεως. εἰ δὲ πολῖται, κοινοὶ τῆς μίας πόλεως. ἀλλὰ πρότερον ὅσον ἐνδέχεται κοινωνῆσαι, πρώτων βέλτιον κοινωνῶν τῶν μέλλουσιν οἰκῆσθαι πόλιν καλῶς. ἢ ἕκαστων μὲν, ἕκαστων δὲ ἢ βέλτιον; ἐνδέχεται γὰρ ἐ τέκνων, ἐ γυναικῶν, καὶ κτηνῶν κοινωνῶν τοῖς πολιταῖς ἀλλήλοις, ὡς περὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Πλατωνος. ἐκείν γὰρ ὁ Σωκράτης φησὶ δεῖν κοινὰ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναικῶν εἶναι, καὶ τὰς κτηνῶν.

κ. ἐπὶ ἡ ἴα π. ζ.

Lamb. & Viā. π. π. εἰς ὅτι μίας π.

VONIAM consilium atque institutum nostrum est, de societate ciuili considerare, quænam sit omnium optima iis qui possunt maximè ex sententia viuere; oportet nos etiam alias reip. administranda formas inspicere, & quibus vtuntur nonnullæ ciuitates, quæ bene moratæ, bonisque legibus temperatæ dicuntur, & si quæ fortè aliæ, aut ab aliquibus dictæ sint, aut videantur esse bonæ: primū vt & id quod rectum, & id quod vtile est, sit in promptu, atque in oculis omnium positum; deinde vt aliquid ab iis diuersum querere, non profus hominum sapientiam & ingenium suum ostentare volentium esse videatur: sed propterea quod hæc, quæ nunc sunt, minùs bonæ ac rectæ sint, iccirco hanc disputationē suscepisse atque instituisse videamur. Sumēdum autem initium est, quod est huius disputationis maximè proprium natura. Necessè igitur est, aut ciueis omnium rerum esse participes ac socios, aut nullius, aut quorundam esse, quorundam non. Atque vt nullius quidem rei inter eos sit communio, fieri non posse, in promptu est. Ciuitatis enim, aut reip. administrandæ ratio, quam politiam Græci nominant, societas quædam est. Ac primū sanè necesse est, loci inter eos esse communionem. Locus enim vnius ciuitatis vnus est. At ciues, vnius vrbis ac ciuitatis participes & socij sunt. Sed vtutrum præstat, quorumcumque communitas esse potest, ea omnia esse communia in ea ciuitate, quæ sit bonis institutis vsura, ciueisque bonos ac beatos habitura, an aliqua esse, aliqua non esse, melius est? Fieri enim potest vt liberi, & vxores, & possessiones sint ciuibus inter ipsos communes, quemadmodum in reipubl. administrandæ forma Platonis. Ait enim ibi Socrates, oportere, liberos, & vxores & rei familiaris facultates ac fortunas esse communis.

D

E

δὲ βέλτιον οὕτως ἔχῃ καὶ τὰ παρὰ τὴν κοινω-
 νίαν τὴν πολιτικὴν, δηλοῦν ὡς τοῖς αὐ-
 τοῖς ἀεὶ βέλτιον ἔχῃ, εἰ δυνατὸν ἐν οἷς
 δὲ μὴ δυνατὸν, ἀλλὰ τὸ τὴν φύσιν ἴσους
 εἶναι πᾶσι. ἀλλὰ δὲ καὶ δίκαιον, εἴτε ἀγα-
 θόν, εἴτε φαῦλον τὸ ἔχῃ, πᾶσι αὐτῶν
 μετέχῃ. ἐν τοῖσι δὲ μιμεῖσθαι τὸ ἐν μέ-
 ρει ἴσους εἰκὲν ὁμοίως τοῖς δὲ ἔχῃ. οὐ
 μὲν γὰρ ἄρχοισιν, οἱ δὲ ἔχουσι τὸ μῆ-
 ρος, ὡς παρὰ ἄλλοι ἡρόδομοι. τὸν αὐ-
 τὸν δὲ ἔχον [τῶν] ἔχοντων ἕτεροι ἕτε-
 ροὺς ἔχουσι ἄρχας φαερόντων ἐν
 τοῖσι, ὡς οὔτε πέφυκε μίαν οὕτως εἶναι
 τὴν πόλιν, ὡς παρὰ λέγασθαι τινες, καὶ τὸ λε-
 γῆν ὡς μίαν ἀγαθόν ἐν ταῖς πόλεσιν,
 ὅτι τὰς πόλεις ἀγαθὰ καὶ τοὶ τὸ γὰρ ἐκάστου
 ἀγαθὸν ὁμοίως ἔχουσι. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλοι
 ἔχον φαερόντων, ὅτι τὸ λίαν ἐνομιᾶ ζῆτεῖν
 τὴν πόλιν, ὅτι ἐστὶν ἀμεινον. οἰκία μὲν
 γὰρ αὐταρκέστερον ἐστὶν, πόλις δὲ οἰκίας. ἔ-
 βούλεται γὰρ ἡδη τότε εἶναι πόλις, ὅταν αὐ-
 τάρκη συμβαῖναι τὴν κοινωνίαν εἶναι τὴν πλη-
 ροῖς. εἴτε οὖν ἀρετώτερον τὸ αὐταρκέστε-
 ρον, καὶ τὸ ἡπιοῦν ἐν τῷ μᾶλλον ἀρετώτερον.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὅτι πλεῖστα συμβήσεται ἀτοπα εἰσαχθεί-
 σης τῆς Σωκρατικῆς κοινωνίας.

ΑΛΛΑ μὲν οὐδ' εἰ τῆτο ἄριστον
 ὅτι τὸ μίαν ὅτι μάλιστα εἶναι τὴν
 κοινωνίαν, ὅτι τῆτο ἀποδείκνυσθαι φαί-
 νεται καὶ τὸν λόγον, ἐὰν πρῶτες ἀλλὰ λέ-
 γουσι δὲ μὴ ἐμὸν. τῆτο γὰρ οἴεται ὁ
 Σωκράτης σημεῖον εἶναι τῆς τὴν πόλιν τε-
 λέως εἶναι μίαν. τὸ γὰρ Πᾶτες, διπλόν. εἰ
 μὲν οὖν ὡς ἐκάστος, τὰ καὶ εἴη μᾶλλον,
 ὅ βούλεται ποιῆναι ὁ Σωκράτης. ἐκάστος γὰρ
 ἡδὲ αὐτῶν φησὶ τὸν αὐτὸν, καὶ γυναικα δὲ
 τὴν αὐτὴν καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ πε-
 εὶ ἐκάστου δὲ τῶν συμβαινόντων ὡς αὐ-
 τῶν. νῦν δὲ οὐχ οὕτω φησὶσιν οἱ κριναῖς
 ἡρόδομοι ταῖς γυναιξί, καὶ τοῖς τέκνοις.
 ἀλλὰ πρῶτες μὲν, οὐχ ὡς ἐκάστος δὲ αὐ-
 τῶν. * ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πρῶτες
 μὲν, οὐχ ὡς ἐκάστος δὲ αὐτῶν.] ὅτι μὲν
 τοῖσι τὸ ἀλογισμὸς τίς ὅτι τὸ λέγειν πρῶ-
 τας, φαερόντων. τὸ γὰρ Πᾶτες καὶ ἀμφο-
 τερα, καὶ τὸ εἶναι καὶ ἄρτια δὲ τὸ διπλόν,

A præstat artifices omnes ita esse, ut sunt: in his quoque quæ ad societatem civilem pertinent, nimirum satius est, eosdem semper præesse, si fieri possit. Apud quos autem hoc fieri non potest, (quia omnes sunt æquales natura,) simulque quia iustum est, (sive bonum sive malum sit recipere,) omnes eius esse particeps, apud eos præstat vicissitudinem imitari, ut æquales vicissim cedant novis magistratibus, similiter atque; ij qui initio præfuerunt, alijs concesserunt. alij enim gerunt magistratum, alij parent vicissim, veluti alij facti. Ad eundem igitur modum eorum qui reipublicæ præsent, alij alios magistratus gerunt. Licet igitur ex his intelligere, neque; civitatis naturam ferre, ut ita fiat una, quemadmodum dicunt quidam: & id quod ab illis quam maximum bonum in civitatibus dictum est, civitates perdere ac dere. Atqui cuiusque rei bonum unamquamque rem conservat. Perspicuum etiã ex alia ratione est, studere civitati plus nimio unam facere, non esse utilius. Domus enim res quædam est suis ipsa copiis magis contenta, quam homo unus: civitas quam domus. Et verò videtur tum demum proprie civitas esse, cum evenit ut multitudinis societas suis ipsa opibus & copiis cumulata atque contenta vivat. Si igitur quod suis ipsum opibus magis contentum est, optabilius eo est quod est minus: ergo & quod minus est unum, eo quod est magis, optabilius est.

CAPVT III.

Eandem per aipwvta enervat.

D Neque porro si demus hoc esse optimum, societatem esse quam maxime unam, hoc ea ratione videtur demonstrari, si omnes simul dicant meum, & non meum. Hoc enim signum atque argumentum esse putat Socrates, civitatem perfecte esse unam. Nam vox Omnes, duobus modis intelligi potest. Si igitur ita accipiat, ut singuli seu unusquisque, fortasse magis id fuerit, quod vult efficere Socrates. Unusquisque enim filium suum dicet eundem, & uxorem suam, eandem: & de facultatibus ac fortunis, deque iis quæ hominibus evenire solent, similiter sentiet. Nunc autem non ita dicent, qui communibus vxoribus & liberis utuntur: verum omnes quidem dicent, sed non singuli: itemque rem familiarem omnes quidem suam esse dicunt, sed non unusquisque eorum singulatim. Esse igitur fallacem ratiocinationem in voce Omnes, apparet. Omnes enim & vivumque, & paria & imparia sunt, propterea quod simpliciter dicuntur: & in disputationibus ac sermonibus rationes gignunt litigiosas ac fallaces. Quapropter omnes idem

dicere, eandemque vocem mittere, vno quidem modo præclarum est, sed non est fas: altero autem modo nihil valet ad concordiam conciliandam. Præterea aliud malum inest in eo quod à Socrate dicitur, nam quod plurimorum commune est, in eo procurando minima diligentia adhibetur. Rerum enim propriarum maximam curam habent, communium aut minorem, aut quantam ad quemque attinet. Nam præter alias causas, eo sunt in rebus communibus negligentiores, quod eas aliis curæ esse existiment. quemadmodum euenire solet in ministeriis vernalibus ac seruilibus. Multi enim famuli interdum detentius famulantur ac ministrant, quàm pauciores. Fiunt autem unicuique ciui mille filij: atque hi non vt cuiusque filij sunt, sed cuiuslibet quilibet æquè filius est. Itaque omnes similiter liberos negligent. Præterea vnusquisque ciuem siue bene rem suam gerentem siue malè gerentem, quotuscumque numero sit, filium suum esse dicit: verbi gratia, hic filius meus, aut illius, aut illius est: atque hoc modo appellat vnumquemque ex mille ciuibus, aut quotquot ciuibus constat ciuitas: idque dubitans & hæsitans. Obscurum enim est, cui acciderit, vt procreatus ab eo sit filius: & cum procreatus est, si fuerit seruatus. Atqui vtrum melius est, ita meum dicere vnumquemque idem appellanteis, quod sit vnum de duobus hominum millibus, aut de decies mille hominibus, an potius vt nunc in ciuitatibus meum dicunt? Alius enim filium suum, alius, fratrem suum, eundem appellat, alius patruelem, seu consobrinum, alio quodam cognationis seu propinquitatis nomine, vel ex sanguine, vel ex alia coniunctione & affinitate primùm sua, deinde suorum; præterea alium curialem aut tribulem. Satius est enim alium mihi priuum ac proprium consobrinum esse, quàm hoc modo filium. Vnumtamen ne hoc quidem effugi potest, quin nonnulli existiment suos fratres esse, & filios, & patres, & matres. Ex similitudinibus enim filiorum cum parentibus necesse est eis fidem fieri mutux cognationis ac propinquitatis. Quod etiam fatentur quidam eorum qui terræ circuitus studiosè tractant, euenire. Esse enim quibusdam superioris Libyæ gentibus communeis vxores tradiderunt: filios porro natos diuidere inter se ex formarum similitudinibus. Sunt autem nonnullæ etiam aliarum animantium feminae, vt equæ, & vaccæ, quæ valde similes patribus filios edere solent suapte natura: quemadmodum equa illa Pharsalica, quæ Iusta appellata est.

A καὶ ἐν τοῖς λόγοις εἰσιχθεις ποιῆσαι συλλογισμοὺς. δὲ ὅτι τὸ πᾶν τὸ αὐτὸ λέγειν, ὡδὲ μὴ καλόν, ἀλλ' οὐ δυνατὸν ὡδὲ δὲ οὐδὲν ὁμοιογενῆ. πρὸς δὲ τοῦτοις, ἑτέραν ἔχει βλάβην τὸ λεγόμενον. ἡ κατὰ γὰρ ἅπασαν μὲν τὴν γὰρ πλείων κοινόν. τῆν γὰρ ἰδίων μάλιστα φρονήσεις, τῆν δὲ κρινῶν ἡπτόν, ἢ ὅσον ἐκάστῳ ἔπιβάλλει. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς ἑτέρου φρονήζοντος, ὀλιγωροῦσι μᾶλλον, ὡς ἂν ἐν ταῖς οἰκετικαῖς διαφοραῖς οἱ πολλοὶ θεράποντες εἴσοτε χεῖρον ὑποηρετῶσι τῆν ἐρατήριον γίνονται δὲ ἐκάστῳ χίλιοι τῆν πολιτῶν υἱοί, καὶ οὗτοι οὐχ ὡς ἐκάστου, ἀλλὰ τῶ τυχόντος ὁ τυχὼν ὁμοίως ὅστις υἱός. ὡς τε πᾶν τὸ ὁμοίως ὀλιγορήσουσιν. ἐπὶ ὅπως ἐκάστος ἐμὸς λέγει τὸν δὲ θεράποντα τῆν πολιτῶν, ἢ κακῶς, ὅπως τυχερῶς τὸν ἀειθρόν ὦν, οἷός ἐμός, ἢ τῶ δεινός, τῶ τὸν ἔσπον λέγων κατ' ἐκάστον τῶ χιλίων, ἢ ὅσων ἢ πόλις ὅτι, καὶ τῶτο διατάζων. ἀδελφὸν γὰρ ὦ σωέβη γνέσθαι τέκνον, καὶ σωθῆναι γνόμενον. καὶ τοι πότερον οὕτω κρεττόν τὸ ἐμὸν λέγειν ἐκάστον, τὸ αὐτὸ μὴ προσεγερθῆναι διαχίλιον, ἢ μυρίων, ἢ μᾶλλον ὡς νῦν ἐν ταῖς πόλεσι τὸ ἐμὸν λέγουσιν; ὁ μὲν γὰρ υἱὸν αὐτῶ, ὁ δὲ ἀδελφόν αὐτῶ προσεγερθῆναι τὸν αὐτὸν, ὁ δὲ ἀειψίον, ἢ κατ' ἀλλίω ἵνα σὺ γνέσθαι, ἢ πρὸς αἵματος, ἢ κατ' οἰκειότητα καὶ κηδείας αὐτῶ πρῶτον, ἢ τῆν αὐτῶ. πρὸς δὲ τοῦτοις ἑτέρον φερόμεν, ἢ φυλέτιον κρεττόν γὰρ ἴδρον ἀειψίον εἶ, ἢ τὸν ἔσπον τῶ τὸν υἱόν. οὐ μὲν ἀλλ' ὅσοι διαφορῶν δυνατὸν, τὸ μὴ τίνας ὑπολαμβάνειν ἑαυτῶ ἀδελφοῖς τε, ἔ παῖδας, καὶ πατέρας καὶ μητέρας. καὶ γὰρ τὰς ὁμοιότητας αἱ γίνονται τοῖς τέκνοις πρὸς τοῖς γνήσιον, αἰατῶ καὶ λαμβάνειν πρὸς ἀλλήλων τὰς πίστες. ὅσοι φασι καὶ συμβαίνει πῖνες τῆν τὰς τῆς γῆς ποσειδῶν πρῶτα τενομένων. εἶ γὰρ υἱοὶ τῆν αἰῶ Λιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας. τὰ μὲν τοὶ γνόμενα τέκνα διαφορῶν καὶ τὰς ὁμοιότητας. εἰσὶ δὲ ἕναι καὶ γυναικες καὶ τῆν ἄλλων ζώων, οἷ ἴππων καὶ βόες, αἱ σφόδρα πεφύκασιν ὁμοία ἀποδιδόναι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν, ὡς ἂν ἡ ἐν Φαρσάλῳ κληθεῖσα Διχμία ἴππος.

Αποπα' άλλα πολλά τοῖς οὕτω πολιτευο-
μένοις ὅς ἀνάγκης συμβεσόμεθα.

Multa in super alia incommoda cōmunionem vx-
orum & Liberos sequi, ostendit.

ΕΤΙ δὲ ἐς τὰς τοιαύτας δυσχερείας οὐ
 ῥάδιον βίβηται τοῖς ταύτων
 κατὰ σκιάζοισι πῶν κρινώνια, ὅτι αἰ-
 κίας, καὶ φόνους, τοῖς μὲν ἀχρείοις, τοῖς δὲ
 ἐχοστοῖς, καὶ μάχας, ἐς λοιδορίας ὧν οὐδὲν
 ὅσιόν ἐστι γίνεσθαι πατρὸς καὶ μητέ-
 ρος, καὶ τοῖς μὴ πόρρω τ' οὐκ ἡμεῖας ὄντας,
 ὡς τὰ πατρὸς τοῖς ἀποθαν. ἀλλὰ καὶ πλείον
 συμβαίνει ἀνάγκησι ἀγροικῶντων, ἢ γινω-
 ρίζοντων καὶ ἡγομῶντων, τῶν μὲν γινωρίζον-
 των ἐνδέχεσθαι τὰς νομιζομένης γίνεσθαι
 λύσης, τ' ὅ, μηδεμίαν. ἀτοπον ὅτι ὁ κοι-
 νοῖς ποιήσονται τοῖς υἱοῖς, ὁ σωφραῖ μόνον
 ἀφελθῆν τῶν ἐρώντων, ὁ δὲ ἐρεῖν μὴ κω-
 λύσαι, μηδὲ τὰς χηρῶν τὰς δῆας, ἀς πα-
 τὲρ πατρὸς υἱὸν εἶ) πύτων ἐστὶ ἀπορεπέ-
 σατον, καὶ ἀδελφῶ πατρὸς ἀδελφόν ἐπεὶ καὶ
 ὁ ἐρεῖν μόνον. ἀτοπον ὅτι ὁ τ' οὐκ οἰκονομία
 ἀφελθῆν, δι' ἄλλω μὲν αἰτία μηδεμίαν,
 ὡς λίαν ὅτι ἰσχυρῶς τῆς ἡδονῆς ἡγομῶντος ὅτι
 ὅτι ὁ μὲν πατήρ, ἢ υἱός, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀλ-
 λήλων, μηδὲν οἰεσθαι διαφέρειν. εἶοικε δὲ
 μάλλον τοῖς γυναικῶν εἶ) χηρῶν τ' οὐκ οἰκονομία
 καὶ εἶ) τῶν γυναικῶν, ἐς τοῖς παιδάς, ἢ
 τοῖς φύλαξι. ἢ τῶν γὰρ ἔσαι φιλία, κοινῶν
 ὄντων τῶν τέκνων, καὶ τῶν γυναικῶν. δὲ δὲ
 τοῖς υἱοῖς εἶ) τοῖς ἀρχομένοις πατρὸς ὁ πει-
 θαρχεῖν, ἐς μὴ νεωτερίζειν. ὅλως δὲ συμ-
 βαίνειν ἀνάγκη τοῦ ἀμπίον ἀφ' τὸν τοιοῦτον
 νόμον, ὧν παροσῆκει τοῖς ὀρθῶς κειμένους
 νόμοις αἰτίοις γίνεσθαι, καὶ δι' ἡ αἰτία ὁ
 Σωκράτης ἔτως οἰεσθαι δὲ τὰ τῶν πατρὸς
 τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναικῶν. φιλίας τε γὰρ
 οἰόμεθα μέγιστον εἶ) τῶν ἀγαθῶν τῶν πόλε-
 σιν ἔτω γὰρ ἀπὸ ἡκιστα σασιάζοιεν. καὶ ὁ μίας
 εἶ) πῶν πόλιν ἐπαμνῆ μάλιαδ' ὁ Σωκρά-
 τῆς ὅτι καὶ δοκεῖ, καὶ κακῆνος εἶ) φησι τῆς φι-
 λίας ἔργον. κατὰ τὸν ἄρ * τοῖς ἐρωτικῶν
 λόγους ἴσμεν λέγοντα τὸν Αριστοφάνη, ὡς
 τῶν ἐρώντων ἀφ' ὁ σφόδρα φιλίαν ὅτι τῶν
 μωρῶντων συμφῶναι, καὶ ἡμεῖσαι ἐκ δύο
 ὄντων ἀμφοτέρους ἕνα. ἐστὶ μὲν οὖν
 ἀνάγκη ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι, ἢ τὸν
 ἕνα. ἐν δὲ τῇ πόλει πῶν φιλίας ἀνάγκη

Praterea enim huiusmodi incommoda &
 difficultates non est facile vitare iis qui
 hanc communitatem comparant: verbi gra-
 tia, verbera contumeliosa, & cędeis, alias
 inuitē admissas, alias sponte, & maledictas:
 quorum aliquid fieri in patres & matres, &
 eos qui non longē absunt à cognatione &
 communione sanguinis, nefarium est, non
 item in eos qui longiùs remoti sunt. Quin
 etiam necesse est huiusmodi facinora esse
 crebriora, apud eos qui inter se ignorant,
 quàm apud eos qui inter se noti sunt. Et cum
 admissa sunt, apud eos quidem qui inter se
 noti sunt, natura rerum fert vt expiationes
 & satisfactiones vsitate, legibusque ac mo-
 ribus receptę, fiant: apud eos verò qui inter
 se ignoti sunt, nulla. Absurdum verò est,
 cum qui filios fecit communes, concubi-
 tum solum amantibus ademisse: neque a-
 mandi licentiam, & alios vsus, aliasque con-
 suetudines patri cum filio, fratrisque cum fra-
 tre & sorore, omnium maximē indecoras,
 (quoniam & amare solùm turpissimum est,)
 vetuisse ac prohibuisse. Absurdum illud quo-
 que concubitum quidem abstulisse, nul-
 lam aliam ob causam, quàm quòd acris &
 valida ex re venerea nascitur voluptas: v-
 trum autem hic sit pater, aut filius, necne,
 vtrum hi fratres inter se, necne, nihil referre
 existimasse. Videtur porrò expedire, agrico-
 lis potiùs communis esse inter ipsos vxores
 & liberos, quàm custodibus. Minus enim
 contrahetur inter eos amicitia, si commu-
 nes sint liberi & vxores. At taleis oportet
 esse eos qui imperio subiecti sunt, vt pareant
 magistratibus, & ne rebus nouis studeant.
 Omnino autem necesse est, contrarium ear-
 um rerum quarum effectrices conuenit esse
 leges rectę constitutas, contrariumque eius
 cause, propter quam causam Socrates putat
 oportere ea quę ad liberos & vxores perti-
 nent, ita esse dicenda ac statuenda, ex tali
 lege euenire. Nam & amicitiam, bonorum
 maximū esse ciuitatibus arbitramur. Sic enim
 ad seditionem faciendam minimē impellan-
 tur: & ciuitatem esse vnum maximē laudat So-
 crates: quod & videtur & ille dicit esse amici-
 tię munus, quę admodum in sermonibus ama-
 toriis scimus dicere Aristophanē, amateis, pro-
 pterea quòd vehemēter amāt, cupere coag-
 mentari & coalescere, & ambos ex duobus v-
 num effici. Necesse igitur est, hęc quidē vel am-
 bos, vel vnū interiisse: in ciuitate verò amici-
 tiā quasi nimia aqua dilutam esse, propter ta-
 lem

Symposio
Platonis.

lem communionem: minimèque dicere aut meum filium, patrem: aut meum patrem, filium. Quemadmodum enim exiguum dulce ad multam aquam admixtum, temperationem efficit incognitam, & sub sensum non cadentem: sit euenit vt propter coniunctionem & propinquitatem mutuam ex his nominibus proficiscentem, minimam curam habeat in tali reipublicæ administrandæ forma, aut pater tanquam filiorum, aut filius tanquam patris, aut fratres tanquam fratrum: cum sit hoc tamen necessarium. Duo enim sunt quæ homines ad curandum atque amandum maximè impellunt, proprium aliquid esse, & vnicum: quorum neutrum iis superere potest qui in republica ita instituta versentur. Iam verò de filiis qui nascuntur, aliis quidem ab agricolis & opificibus ad custodes, alijs autem à custodibus ad opifices transferendis, magnam habet confusionem ac perturbationem, quonam modo hoc sit futurum. Tum necesse est, eos qui tradunt ac transferunt, quibus quos tradant, non ignorare. Præterea quæ iam pridem dicta sunt, in his magis eueniant necesse est, nempe inhonestæ & contumeliosæ verbera, amores, cædes. Non enim ampliùs fratres, & patres, & matres appellant ij qui alijs ciuibus traditi sunt, puta custodibus: neque rursus ij qui apud custodes nati sunt, alijs ciuibus traditi: vt veteantur aut caueant, ne quid tale admittant propter cognationem. De liberorum igitur & vxorum communiõne, hoc modo distinctum atque explicatum sit.

A χῆρον ὑδαρῆ γίνεσθαι ἀφ' οὗ κρινωίδου πῶ τοιαύτως, ἔηκιστα λέγειν τὸν ἐμὸν ἢ ὑὸν πατέρα, ἢ πατέρα ὑόν. ὡς ὅτ' γὰρ μικρὸν γλυκὺ εἰς πολὺ ὕδωρ μίξθην, αἰαΐσθητον ποιῆ πῶ χεῖσιν, οὕτω συμβαίη ἔτι πῶ οἰκειότητα πῶ πρὸς ἀλλήλους πῶ ἀπὸ τῆς ὀνομίης τούτων, * ἀφ' οὗ κρινωίδου ἢκιστα αἰαΐ χῆρον ὄν, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ τοιαύτῃ ἢ πατέρα ὡς ὑόν, ἢ ὑόν ὡς πατέρα, ἢ ὡς ἀδελφοὺς ἀλλήλων. δύο γὰρ ἔστιν ἀμάλισα ποιῆ κηδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἔφι φίλῃν, τὸ τε ἴδιον, καὶ τὸ ἀγαπητόν. ὧν ὁσούτερον οἷον τε ἡσάρχην τοῖς οὕτω πολιτευομένοις. ἀλλὰ μὲν καὶ πρὸς τῶ μεταφέρην τὰ γινόμενα τέκνα, τὰ μὲν ἐκ τῆς γεωργίης ἔτεχνιτῶ εἰς τοὺς φύλακας. τὰ δ' ἐκ τούτων εἰς ἐκείνοισι, πολλῶν ἔχθ' ἔραχθῶ, τίνα ἔσται ἔσπον καὶ γινώσκην αἰαΐ χῆρον τοὺς διδόντας καὶ μεταφέροντας τίσι τίνας διδύασιν. ἐπὶ δὲ καὶ τὰ πάσαι λεγόμενα μάλλον ἐπὶ τούτων αἰαΐ χῆρον συμβαίη, οἷον αἰκίας, ἔρωτας, φόνοις. οὐ γὰρ ἐπὶ πρῶτα γορβύοισιν ἀδελφοὺς, καὶ τέκνα, καὶ πατέρας, ἔ μητέρας, οἷτε εἰς τοὺς ἄλλοις πολίτας δοθέντες, τοὺς φύλακας, καὶ πάλιν οἱ πρὸς τοὺς φύλακας εἰς τοὺς ἄλλοις πολίτας. ὡς τ' ἀλαβῆσθαι τῆς τοιούτων πὶ πρῶτῃν ἀφ' οὗ πῶ συγγένεσθαι. πρὸς μὲν οὖν τῆς πρὸς τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας κοινωνίας διακρίνω τὸν ἔσπον τῶτον.

Suspectus locus.

CAPVT V.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Platonice reip. communionem patrimoniorum impugnat: diuisionem quinetiam Ciuium, in certas classes.

Τὰ ὑπὸ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος πρὸς κτήσεως καὶ πολιτῶν ἀφαιρέσεως ἔκαλως νενομοθετημένα.

SEQVITVR deinceps vt de ciuium sbonis ac facultatibus rei familiaris videamus, quomodo eas constitui oporteat iis qui optima reip. administratione vsuri sunt, vtrum communeis, necne. Possit autem hæc aliquis etiam seorsum ab iis quæ sunt de liberis & vxoribus lege Socratis sancita, considerare: ea dico quæ ad facultates & fortunas pertinent: vtrum etiam si propria & separata sint illa de vxoribus & liberis, quemadmodum nunc sunt apud omneis, possessioneis, & vsufructum communes esse melius sit; Tom. III.

ΕΧΟΜΕΝΟΝ δὲ τούτων ἔστιν ἔπισκεψασθαι πρὸς τῆς κτήσεως, τίνα ἔσπον δεῖ κατασκευάζεσθαι τοῖς μέλλοισι πολιτεύεσθαι πῶ εἰς τὸ πολιτείδον, πότερον κοινῶν, ἢ μὴ κοινῶν εἶναι πῶ κτήσιν. τῶ δ' ἀπὸ τῆς καὶ χωρὶς σκέψασθαι ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ τέκνα ἔ τὰς γυναῖκας νενομοθετημένων λέγω ἢ τὰ πρὸς πῶ κτήσιν, πότερον καὶ ἢ ἐκείνα χωρὶς, καθ' ὃν νῦν ἔσπον ἔχθ' πῶσι, τὰς τε κτήσεως κοινὰς καὶ βέλτιον, καὶ Ν η

τὰς χηρὰς οἷ) τὰ μὲν γῆπεδα χωρὶς, τοὺς δὲ
 καρποὺς εἰς τὸ κοινὸν φέρουσας ἀγαλίσκεν.
 ὅσῳ ἕνια ποιῆ τῶν ἐθνῶν. ἢ τοῦ αἰσίου,
 πλὴν μὲν γὰρ κοινῶν εἶ) καὶ γεωργαῖν κοινῆ,
 τοὺς δὲ καρποὺς διαίρεσθαι πρὸς τὰς ἰδίας
 χηρὰς. (λέγονται δὲ πῖνες καὶ τῶτον τὸν
 ἔσπον κοινῶν τῶν βαρβάρων) ἢ καὶ τὰ γῆ-
 πεδα, καὶ τοὺς καρποὺς κοινούς. ἑτέρων μὲν
 οὖν ὄντων τῶν γεωργῶν, ἄλλος δὲ εἶη
 ἔσπος καὶ ῥάων. αὐτῶν δὲ αὐτοῖς διαπο-
 νοῦντων τὰ πρὸς τὰς κτήσεις, πλείους αὖ
 πρὸς ἐπιδυσχελίας. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀπο-
 λαύσεσι, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις μὴ γινόμενων
 ἴσων, * ἀλλ' αἰσίων,] ἀναγκάσιον ἐκ κλή-
 ματα γίνεσθαι πρὸς τοὺς ἀπολαύοντας
 μὲν ἢ λαμβάνοντας πολλὰ, ὀλίγα δὲ πο-
 νοῦντας, ἥτις ἐλάττω μὲν λαμβάνουσι,
 πλείω δὲ πονοῦσιν. ὅλως δὲ τὸ συζῆν καὶ κοι-
 νῶν τῶν αἰσίων πρὸς τῶν χαλεπῶν, καὶ
 μάλιστα τῶν τοῦτων. δηλοῦσι δὲ αἱ τῶν συ-
 ναποδημῶν κοινῶν. χρεὸν γὰρ οἱ πλείους
 διαφερόμενοι, ἐκ τῶν ἐπιπέδων, καὶ ἐκ μί-
 κρων πρὸς ἀλλήλους. ἐπὶ δὲ τῶν
 διαπονοῦντων τοῦτοις μάλιστα πρὸς ἀπολαύ-
 οντας, οἷς πλείους πρὸς ἀπολαύοντα πρὸς τὰς
 διακνήσας τὰς ἐκ κλήσεως. τὸ μὲν οὖν κοινὰς
 εἶ) τὰς κτήσεις, αὐτὰς τε καὶ διὰς τοιαύτας
 ἔχει δυσχερείας. ὅν τῶν νῦν ἔσπον ἔχει καὶ ὅτι-
 κρομητὴν ἢ ἔστι τὰς νόμων ὀρθῶν, οὐ μί-
 κρον δὲ διενέχεται. ἔστι γὰρ τὸ εἶς ἀμφοτέρων
 ἀγαθόν. λέγω δὲ τὸ εἶς ἀμφοτέρων, τὸ ἐκ
 τῶν κοινὰς εἶ) τὰς κτήσεις, ἔστι, ἐκ τῶν ἰδίας.
 δεῖ γὰρ πως μὲν εἶ) κοινὰς, ὅλως δὲ ἰδίας.
 αἱ μὲν γὰρ ὅτι μάλιστα διηρημένα, τὰ ἐκ κλή-
 ματα πρὸς ἀλλήλους ἢ ποιήσοισι. μάλ-
 λιστα δὲ ὅτι δάσοισι, ὡς πρὸς ἴδρον ἐ-
 χέσθαι πρὸς ἀπολαύοντας. δι' ἀρετῶν δὲ
 ἔστι, * πρὸς τὸ χηρᾶσαι καὶ πλὴν πα-
 ρομιμίας, Κοινὰ τὰ φίλων. ἔστι δὲ καὶ
 γὰρ τὸν ἔσπον τῶτον ἐν εἰσίας πόλεσιν
 ὑπογεγραμμένον, ὡς εἶναι ὅν ἀδυνά-
 τον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς καλῶς οἰκου-
 μέναις τὰ μὲν ἔστι, τὰ δὲ γῆροισι δὲ.
 ἰδίᾳ γὰρ ἕκαστος πλὴν κτήσιν ἔχων, τὰ
 μὲν χηρᾶσαι ποιῆ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ
 χηρᾶσαι * ὡς κοινούς. οἷ) καὶ ἐν Λακε-
 δαίμονι, τοῖς τε δούλοις χηρᾶσαι τοῖς
 ἀλλήλων, ὡς εἶπεν, ἰδίᾳ. ἐπὶ δὲ
 ἵπποις καὶ κυσὶ, καὶ δεικνῶσιν ἐφο-
 δῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ πλὴν γῶρον.

abest in q. c.

abest in q. c.

abest in q. c.

A verbi gratia, agros & fundos seorsum posside-
 ri, fructus autem in commune collatos consu-
 mi, (quod nonnullæ nationes faciunt,) an
 contra agros quidem esse communis & arari
 communiter, fructus autem diuidi ad proprios
 cuiusque vsus, (dicuntur autem nonnulli bar-
 bari etiam hoc modo inter se res communica-
 re.) an & fundos & fructus esse communis.
 Si igitur alij sint, qui agros colant, alius modus
 fuerit, isque facilius atque expeditior. si ipsi
 colant, & laborem perferant in iis que ad agros
 & cæteras possessiones pertinent, plures hoc
 afferat difficultates. Nam cum in fruendo, & in
 opere faciendo, laboreque sufferendo non est
 æqualitas, sed inæqualitas; necesse est, crimi-
 nationes & querelas oriri aduersus eos qui fru-
 untur quidem multis, aut percipiunt multa,
 paruos autem labores capiant, ab iis qui pau-
 ciora quidem percipiunt, plures autem labo-
 res sufferunt. In summa, cum vnà viuere, &
 rerum omnium humanarum communionem
 habere difficile sit, tum maximè talium: idque
 declarat eorum qui vnà peregrinantur, com-
 munitates. propemodum enim plurimi dissi-
 dentes de rebus ante pedes positis, & paruis,
 graueis inter se offensiones atque inimicitias
 suscipiunt. Præterea verò in eos famulos ma-
 ximè offendimur, quorum operis ad mini-
 steria vsitata & quotidiana plurimum vitur.
 Bonorum igitur, quæ à quoque possidentur,
 communicatio & has & alias habet difficul-
 tates. Quo modo autem nunc viuatur, hoc
 si & bonis moribus ornatum, atque in or-
 dinem adductum, & rectis legibus tempe-
 ratum fuerit, non paulo præstiterit. Habe-
 bit enim id quod ex utroque proficiscitur,
 commodi. Commodum autem ex utroque
 proficiscens dico, & quod ex bonorum com-
 munionem, & quod ex proprietate oritur. O-
 portet enim bona quodammodo esse com-
 munita simpliciter & vniuersè propria. Cura-
 tiones enim bonorum diuisæ, criminationes
 & querelas inter eos non gignent; sed potius
 illa amplificabuntur & crescent, vnoquoque
 tanquam rei propriæ affixo atque incum-
 bente. Propter virtutem verò ad vtendi fa-
 cultatem, bona, vt est in prouerbio, a-
 micorum erunt communia. Cum autem e-
 tiam nunc in quibusdam ciuitatibus huiusce-
 modi consuetudinis informata descriptio
 est, quasi hoc non fieri possit; tum verò
 maximè in vrbeis celebres & ciuitates, quæ
 bene gubernantur, partim huiusmodi vi-
 uendi consuetudo introducta est, partim
 introduci possit. Proprio enim quisque &
 priuato iure bona possidens, ea commen-
 dat amicis, partim iis vitur, vt com-
 munibus: exempli gratia etiam Lacedæ-
 mone & seruis vitur alter alterius, penè
 dicam, vt suis: & præterea equis, &
 canibus, & viatico, si quis fortè in
 agris inanis & minus instructus opprimatur.

Perspicuum igitur est, esse commodius ac præstabilius, bona quidem esse propria, usum autem eorum communem. Quomodo autem ciues sic animati reddi possint, hæc sunt partes latoris legum. Præterea nemo dicendo consequi possit, quantum referat ad voluptatem, existimare aliquid esse propriè suum. Non enim frustra ipse erga se amicitiam vnusquisque gerit, sed hoc à natura est insitum. Esse autem sui amantem, quod Græci φιλαυτι^{τις} dicunt, meritò vituperatur. At non est hoc seipsum amare, sed magis quàm oporteat, amare: quemadmodum pecuniæ esse amantem. Namque amant ferè omnes vnumquidque talium rerum. Verumtamen munificentiam conferre in amicos, eisque opem ferre aut hospitibus aut sodalibus iucundissimum est: quod tum fit cum bona propriè à singulis possidentur. Hæc igitur iis non contingunt, qui ciuitatem nimis vnã faciunt. Et præterea duarum virtutum munera perspicuè tollunt, quod ad vxores quidem attinet, temperantiæ: (honestã enim actio est, ab ea, quæ aliena est, propter temperantiã se abstinere:) quod ad fortunas autem, liberalitatis. nam neque apparebit quis sit liberalis, neque vllam actionem expromet liberalem. In vsu enim bonorum quæ possidentur, liberalitatis munus situm est. Huius igitur legis rogatio speciosa quidem, & humana videri possit. Nam qui eam audit, libenter & cupidè amplectitur atque approbat, existimans admirabilem quandam omnibus inter omnes amicitiam futuram: præsertim vbi quis mala quæ nunc sunt in his reipublicæ administrandæ formis, accuset, quasi ex eo nascantur, quòd non sint omnium ciuium facultates communes: dico autem liteis & controuersias inter ipsos de rebus contractis, & falsorum testimoniorum iudicia, & diuitum assentationes: quorum nihil fit propterea quòd bonorum non sit communicatio, sed propter improbitatem. Nam etiam eos qui bona communiter possident, atque inter se communicant, multo magis inter se dissidere videmus, quam qui seorsum facultates habent. Sed paucos spectamus ex communicatione bonorum inter se dissidenteis, cum multis propriè rem familiarem possidentibus comparantes. Præterea verum est, non solum quot malis carituri sint, qui bonorum communicationem fecerint; sed etiam quot bonis, exponere. Videtur autem prorsus fieri non posse vt hic vitæ cultus consistat. Causam autem & originem fraudis atque erroris Socrati fuisse existimare oportet id quod ab eo suppositum est quasi verum, cum aliter sit. Debet enim quadam ex parte & quodammodo vna esse & domus, & ciuitas, sed non omni ex parte, neque omnibus modis.

A Φανερόν ποίνω ὅτι βέλπιον, εἶ) μὴ ἰδίᾳ τὰς κτήσεις, τῇ ὅ γρησὶ ποιῆν κοινὰς. ὅπως δὲ γίνονται τοιοῦτοι, τῷ νομοθέτῳ τῶν ἔργων ἰδόν ὅστιν. ἐπὶ δὲ τῷ πρὸς ἡδονῶν ἀμύθητον, ὅσον ἀφ' ἑαυτοῦ νομίζων ἰδόν π. μὴ γὰρ οὐ μόνον τὴν πρὸς αὐτὸν αὐτὸς ἔχει φιλίαν ἑκάστου, ἀλλ' ἐστὶ τῷ το φιλικόν. τὸ δὲ φίλαυτον εἶ), ψεύγεται δικαίως. ὅτι ἐπὶ δὲ τῶν τὸ φιλεῖν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἂν τὸ μάλαν ἢ δεῖ φιλεῖν κατὰ τὸν φιλοχρηματόν. ἐπεὶ φιλοῦσι γὰρ πόρτες, ὡς εἴπειν, B ἑκάστον τῶν τοιούτων. ἀλλ' ἂν μὴ καὶ τὸ χαρίσασθαι καὶ βοηθῆσαι φίλοις, ἢ ξένοις, ἢ ἑτέροις, ἢ διδόν. ὁ γὰρ τῆς κτήσεως ἰδίᾳ οὐσίᾳ. ταῦτά τε δὴ οὐ συμβαίνει τοῖς λίαν ἐν ποιοῦσι τὴν πόλιν καὶ πρὸς τοῖς ἀναγενοῖσι ἔργα δυοῖν ἀρετῶν φαιερῶς, σωφροσύνης μὲν, τὸ πρὸς τὰς γυναικας (ἔργον γὰρ καλόν. ἀλλοτείας οὐσίᾳ ἀπέχεσθαι ἀφ' ἑαυτοῦ.) ἐλευθεριότητος δὲ, τὸ πρὸς τὰς κτήσεις. οὔτε γὰρ ἔσται φαιερὸς ἐλευθεριότης ὧν, οὔτε πρὸς τὸ πρὸς ἐλευθεριότητα ὁμοῦ. ἐπὶ γὰρ τῇ γρησὶ τῶν κτημάτων τῆς ἐλευθεριότητος ἔργον ὅστιν. ἀπὸ τῶν σωφροσύνης μὲν οὐκ ἢ τοιαύτη νομοθεσία καὶ φιλεῖν ἀρετῶν ἀπ' εἶ) δόξῃ. ὁ γὰρ ἀκρωμένους, ἀσμενος ἀποδέχεται, νομίζων ἔσεσθαι φιλίαν ἵνα θαυμασῶν πᾶσι πρὸς ἀπὸ τῶν. ἀλλως τε καὶ ὅταν κατηγορῆ τις τῶν νῦν ὑπαρχόντων ἐν ταῖς πολιτείαις κακῶν, ὡς νομοδύων ἀφ' ἑαυτοῦ μὴ κοινῶν εἶ) τὴν οὐσίαν, λέγω δὲ δικας τε πρὸς ἀλλήλους, πρὸς συμβολαίων, καὶ ψευδομῆρυειῶν κρείσας, καὶ πλοισίων κολακείας, ὧν ὁμοῦ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἀκρινωνησίαν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ μοχθησίαν. ἐπεὶ καὶ τοῖς κοινὰς κεκτημένοις καὶ κρινωνοῦσας, πολλῶν ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον ἰσχυρῶν, ἢ τοῖς χωρὶς τὰς οὐσίας ἔχουσας. ἀλλ' ἂν θεωροῦμεν ὀλίγους τοῖς ἐκ τῶν κοινωνίων ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον, πρὸς πολλοὺς συμβαδύοντες τοῖς κεκτημένοις ἰδίᾳ τὰς κτήσεις. ἐπὶ δὲ δικαίον μὴ μόνον λέγειν ὅσον φέρησιν) κακῶν κοινωνήσαντες, ἀλλ' ἂν ὅσον ἀγαθῶν. φαίνεται δ' εἶ) πᾶσι πρὸς ἀδυνάτοιο ὀβίος. ἀπὸ τῶν ὅ Σωκράτης τῆς πρὸς ἀκρινωνησίαν γρησὶ νομίζων, τὴν ὑποθέσιν ὅτι οὐσῶν ὀρδῶν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναι πῶς μία καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἂν πόρτες.

abest iσαι, in q. c.

γρ. ἢ γδ δυνήσεται, μη μερίζων, ποιήσασιν τὴν πόλιν.

κ. π. παρὸν-τις, Victorius.

κ. ἰσομέ-ροισι γρ. ἰφίτης,

ἔστι μὲν γὰρ ὡς οὐκ ἔστι παρ' οὐδὲ πόλις, ἔστι δὲ ὡς ἔστι μὲν, εἰ γὰρ οὐδὲ τῆ μη πόλις εἶ) * ἔστι χείρων πόλις. ὡς τὸ καὶ εἰ τις τὴν συμφωνίαν ποιήσεν ὁμοφω- νίαν, ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν μίαν. ἀλλὰ δεῖ πλῆθος ὄν, ὡς τὸ εἴρηται πρῶτον, ἀλλὰ τὴν παιδείαν χρινὴν καὶ μίαν ποιῆσιν, καὶ τὸν γὰρ μέλλοντα παιδείαν εἰσάγειν, καὶ νομίζοντα ἀλλὰ ταύτης ἔσεσθαι τὴν πόλιν αὐτοδαίαν, ἀποπον τοῖς τοιούτοις οἰεσθαι ἀφροσύνην, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἔθεσι, καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ τοῖς νόμοις, ὡς τὸ πρῶτον τὰς κτήσεις ἐν Λακεδαιμόνι καὶ Κρήτῃ τοῖς συσιτίοις ὁ νομοθέτης ἐκοίνωσε. δεῖ δὲ μηδὲ τῆτο αὐτὸ ἀγροφῆν, ὅτι καὶ παρ' ἑσθ' ἔστι πολλὰ χροφῆ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτεσιν, ἐν οἷς οὐκ ἀνέλαθαι εἰ ταῦτα καλῶς εἶχε. πρῶτα γὰρ γεδὸν ἄρρηται μὲν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἔστω καὶ, τοῖς δὲ ἔστω γινώσκοντες. μάλιστα δὲ αὐτὸ γινώσκοντες φα- νερόν, εἰ τις τοῖς ἔργοις ἴδῃ τὴν αὐτὴν πολιτείαν κατασκευάζοντι. * οὐ γὰρ διωθήσεται μὴ μερίζων αὐτὰ καὶ χροφῆζων, ποιήσασιν τὴν πόλιν, τὰ μὲν εἰς συσιτία, τὰ δὲ εἰς φρατείας καὶ φυλάς. ὡς τε οὐδὲν ἄλλο συμβῆσθαι νενομησθημέ- νον, πλὴν μὴ γεωργεῖν τοῖς φύλακας. ὅ- τω καὶ νῦν Λακεδαιμόνιοι ποιῆν ἔπιχ- ροφῆσιν. οὐ μὲν ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἔπος τῆς ὀ- λης πολιτείας τίς ἔστι τοῖς κοινωνοῦσιν, ἔτ' εἴρηκεν ὁ Σωκράτης, ἔτε ῥα δὲ εἰ- πεῖν. καὶ τοῖς γεδὸν τὸ γὰρ πλῆθος τὴ πόλεως ὅ τῶν ἄλλων πολιτῶν γὰρ πλῆθος, πρῶτον ὅσον διώρισται, πότερον καὶ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶ) δεῖ τὰς κτήσεις, ἢ [καὶ] καὶ ἔκα- τονίδας ἐπὶ τῇ γυναικῶν καὶ παῖδας ἰδίους ἢ κοινούς. εἰ μὲν γὰρ τὸν αὐτὸν ἔπον κοινὰ πρῶτα πρῶτων, τί δὲ οἰσῶσιν ἔτοι ἐκείνων τὴ φυλάκων; ἢ τί πλῆθον τοῖς ἰσομέροισι τὴ χροφῆ αὐτῶν; ἢ * τί μαθόντες * ὑπο- μένουσι τὴ χροφῆ, εἰ μὴ ἡ σοφίζωνται τοῖς ὄντι Κρήτες; ἐκείνοι γὰρ ἄλλα ταῦτα τοῖς δὲ οἷς * ἀφέντες, μόνον ἀπειρήκασιν τὰ γυμνάσια, καὶ τὴ τὸ ὀπλων κτήσιν. εἰ γὰρ, κα- τὰ τὸν ἔπος τῆς πόλεως, καὶ πρῶτον ἐκείνοις ἔστι τὰ ταῦτα, τίς ὁ ἔπος ἔστι τὴ κοινω- νίας; ἐν μίᾳ γὰρ πόλει δύο πόλεις ἀναλχέον εἶ) καὶ ταῦτα ὑπεναστίας ἀνιήσασιν. ποιῆν γὰρ τοῖς μὲν φύλακας οἷς φρουροῖς, τοῖς δὲ γεωρ- γοῖς, καὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τοῖς ἀγροῖς, πολιταῖς.

A Futurum enim est aliquo modo, ut longius progressa non sit ciuitas: aliquo modo erit illa quidem ciuitas, sed cum parum ab eo abfue- rit, ut non sit ciuitas, deterior erit ciuitas: que- admodum si quis concentum ex multis vocibus constantem, quam symphoniam vocant Græci, eò redigat; ut sit vnus vocis sonus: & ser- monem numerosum, ut sit pes vnus. Verum oportet, ciuitatem, cum sit multitudo, quem- admodum antea dictum est, disciplina & insti- tutione communem atque vnā efficere. At verò eum qui disciplinam sit introducurus, existimans eius opera atque adiumento ciui- tatem bonam futuram, absurdum est sperare se talibus institutis eam corrigere, & melio- rem facere posse: & non moribus & philoso- phia, & legibus: quemadmodum quæ ad for- tunas & rem familiarem pertinent, Lacedæ- mone & in Creta conuiuiss ac sodalitiis scri- ptor legis communia fecit. Ne hoc quidem ignorare oportet, ad longum tempus & ad multos annos, in quibus si hæc rectè essent statuta, non fuisset obscurum, animum esse attendendum. Omnia enim propemodum re- perta sunt quidem illa, sed alia non sunt in v- num collecta, aliis, cum ea collegerint & co- gnouerint, non vtuntur: Maximè autem to- ta res in promptu fit, si quis talem reipubl. ad- ministrandæ formam, constantem & vsu re- ceptam cernat. Non enim poterit, nisi bona partiatur & separet, aliâque in sodalitia & con- iuicia publica, alia in curias, & tribus diuidat, facere ciuitatem. Itaque eueniet ut nihil aliud lege Socratis sit institutum, nisi ut ne custodes agros colant: quod & nunc Lacedæmonij fa- cere conantur. Verum enim vero quis totius reipublicæ administrandæ modus sit futurus, bona omnia inter se communicantibus, ne- que exposuit Socrates, neque facile explica- ri potest. Atqui multitudo ciuitatis, ex ci- uium, qui inter se differunt, multitudine conflatur: de quibus nihil distinctum neque decisum est, vtrum etiam agricolis inter ip- sos communis esse facultates oporteat, an singillatim proprias: & præterea, vtrum vxores & liberos esse proprios, an com- muneis. Nam si eodem modo communia erunt omnium omnia, quid agricolæ diffe- rent à custodibus? aut quid præmij conse- quentur qui gerunt magistratum? aut qua spe quoue pretio adducti magistratum gerent? nisi fortè aliquid tale callidè excogitent, qua- le Cretes. Illi enim cætera eadem seruis con- cedentes ac permittentes, duntaxat eis exer- citationum vsu & armorum possessione inter- dixerunt. Quòd si qualia in aliis ciuitatibus, talia etiam apud illos erunt, quis erit commu- nionis modus? in vna enim ciuitate duas esse ciuitates erit necesse, easque inter se aliquan- tum contrarias. Facit enim custodes quidem veluti præfidiarios milites & propugnatores: agricolas autem, & artifices, & alios, ciueis.

Criminationes autem & querelæ, & iudicia, seu actiones, & quæcumque alia in ciuitatibus habere mala dicit, ea omnia in his quoque habebunt. Atqui ait idem Socrates, suis ciuibus paucis omnino legibus opus futurum propter disciplinam atque institutionem; verbi gratia, ædilitiis, forensibus, & ad res venales pertinentibus & aliis talibus: cum disciplinam tribuat custodibus tantum. Præterea verò agricolas bonorum & possessionum finit esse dominos, dum modo vectigal impositum pensitent. At multo probabilius est, eos asperos & elatos & superbos fore, quam apud Lacedæmonios eloteas, apud Thessalos penesteas, & similia apud alios seruitia. Sed enim vtrum sint hæc æquè necessaria necne sint, nunc quidem nihil ab eo definitum est. Tum neque de cæteris proximis & deinceps sequentibus, quæ sit horum reipublicæ administrandæ ratio & disciplina, quæ leges. Neque est autem ad inueniendum facile, neque parum refert, quomodo sint conformati ad custodum communitatem tuendam & conseruandam. Iam porrò si mulieres quidem faciet communis, possessiones autem & facultates proprias, (etiamsi sint communes agriculturalium possessiones, atque vxores,) quis rem familiarem administrabit ac procurabit, quemadmodum rem rusticam earum viti administrant? Absurdum autem etiam est, facta cum bestiis comparatione, probare, eadem studia sequi eademque munera obire, mulieres atque viros oportere: cum ad bestias nullum rei domesticæ studium pertineat. Periculosa porrò est etiam magistratum creandorum ratio, quomodo quidem Socrates creat. Perpetuò enim vult ab eisdem obtineri magistratus. At hinc seditio- nis causa oritur etiam apud homines contemp- tissimos atque abiectissimos; multo magis apud animosos & bellicosos viros. Necessè autem esse, eum perpetuos & semper eof- dem facere magistratus, perspicuum est. Non enim nunc horum, nunc illorum ani- mis admistum est aurum illud diuinum: sed semper eorumdem. Ait autem, Deum aliis statim nascentibus aurum admiscuisse, aliis argentum: æs autem & ferrum iis qui futu- ri sunt artifices & agricolæ. Præterea verò cum beatitudinem custodibus adimat, ait latorem legis totam ciuitatem efficere beatam oportere. Atqui fieri non potest vt tota ciuitas sit beata, nisi aut plurimi, aut omnes, aut non- nulli beatitudinem sint cõsecuti. Non enim eo- rundem est beata vita, quorum numerus par. Contingere enim potest vt totum quidem ali- quod, sit numerus par: neutra verò eius pars, sit numerus par: sed vt totum aliquod sit bea- tum, partes autem eius non sint beatæ, fie- ri non potest. At si custodes non erunt bea- ti, quinam alij erunt? non enim artifices, & opificum illiberaliũ ac fordidorum multitudo.

ἐγκλήματα δὲ, καὶ δίκα, ἃ ὅσα ἄλλα ταῖς πόλεσιν ὑπαρχὴν φησὶ κακὰ, πόρῃ ὑπαρξέει καὶ τοῖσι. καίτοι λέγει ὁ Σωκράτης, ὡς ἂν πολλὰν δεήσειν νομίμων ἀφ' ἧς παιδείας, οἷον ἀστυνομίῳ, καὶ ἀστυνομίῳ, καὶ τῶν δὴ τῶν τοιούτων, ἀποδιδοῖς μόνον τῆς παιδείας τῆς φύλαξιν. ἔστι δὲ κυρίως ποιῆν τῶν κτημῶν τοῖς γεωργεῖ, ἀποφορᾶν φέροντας. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰκὸς εἶναι χαλεποῖς, καὶ φρονημῶν πλήρης, ἢ ταῖς πρὸ εἰσοῖς εἰλωτείας τε καὶ πενετείας, καὶ δουλείας. ἀλλὰ γὰρ εἴτ' ἀναγχαῖα ταῦτ' ὁμοίως, εἴτε μὴ, νυνὶ γ' ἴσθ' ἐν διώρισται. καὶ πᾶσι τῶν ἐχομένων τίς ἢ τοῦτων τε πολιτεία ἔχει παιδεία, καὶ νόμοι τίνες. ἔστι δὲ οὐδ' ἀρῆν ῥάδον, ἕτε δὲ ἀφ' ἐφ' ἔρον μικρόν, ὅ ποιούς τινὰς εἶναι τοῖσι πρὸς τὸ σωζέσθαι πλὴν τῶν φυλάκων κοινοῖας. ἀλλὰ μὲν, εἴγε ταῖς μὲν γεωαῖχας ποιήσῃ κοινὰς, ταῖς δὲ κτήσεσσι ἰδίαις, τίς οἰκονομήσῃ [καὶ εἰ κοινὰς αἰ κτήσεσσι, καὶ αἰ τῶν γεωργῶν γεωαῖχας] ὡς αὐτὸς πᾶσι τῶν ἀρχῶν οἱ ἄνδρες αὐτῶν; ἀτοπον δὲ ἔστι, ἔκ τῶν θηρίων ποιῆσθαι πλὴν τῶν βοῶν, ὅτι δὲ πᾶσι αὐτὰ ἐπιτηδύμῃ ταῖς γεωαῖχας τοῖς ἀνδράσιν, οἷς οἰκονομίας ἴσθ' ἐν μέτεσιν. ὅπισθαλέσ' ἔχει τῆς ἀρχῆς ὡς κατ' ἐστὶν ὁ Σωκράτης. αἰεὶ γὰρ ποιῆσ τῆς αἰτίας ἀρχῆς. τῆτο δὲ εἰσεως αἴτιον γὰρ καὶ πᾶσι τῆς μηδὲν ἀξίωμα κεκτημένοις, ἢ που γε δὴ πᾶσι γε θυμῶν δέσσι καὶ πολεμικῆς ἀνδράσιν. ὅτι δὲ αἰεὶ καὶ αὐτῶν ποιῆν τοῖς αἰτίαις ἀρχῆς, φανερόν. οὐ γὰρ ὅτε μὲν ἄλλοις, ὅτε δὲ ἄλλοις μέμικται ταῖς ψυχαῖς ὅτι πᾶσι τῶν θεῶν χευστός, ἀλλ' αἰεὶ τοῖς αἰτίαις. φησὶ δὲ, τοῖς μὲν βύθῳ χιτομένοις μίξαι χευστόν, τοῖς δὲ ἀρχῆς χαλκόν δὲ καὶ σίδηρον τοῖς τεχνίταις μίξαι εἰσεσθαι καὶ γεωργεῖς. ἐπὶ δὲ καὶ πλὴν βύδαμονίδου ἀφαιρούμενος τῶν φυλάκων, ὅλιον φησὶ δὲ βύδαμονα ποιῆν πλὴν πόλιν τὸν νομοθέτην. ἀδυνάτων δὲ βύδαμονίδου ὅλιον, μὲν τῶν πλείων, ἢ μὴ πόρῃτων μερῶν, ἢ τῶν ἐχόντων πλὴν βύδαμονίας. οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν τὸ βύδαμονίδου, ὡν τῶν τὸ ἀρχῆς. τῆτο μὲν γὰρ εἰδέχεται πᾶσι ὅλα ὑπαρχῆν, τῆ δὲ μερῶν μηδετέρῳ. τὸ δὲ βύδαμονίδου ἀδυνάτων. ἀλλὰ μὲν εἰ οἱ φύλακες μὴ βύδαμονες, τίνες ἔτεροι; ἢ γὰρ οἱ γε τεχνίται, καὶ τὸ πλῆθος τὸ τῶν βασιλεύων.

Inclusa ad finem sententia multæ editiones multique interpretes reiciunt.

γρ. ἢ που θηρίων

ἢ μὲν οὖν πολιτεία περὶ ἧς ὁ Σωκράτης εἶρηκε, ταύτας τε τὰς ἀπορίας ἔχει, καὶ τούτων οὐκ ἐλάττωις ἑτέρας.

Κ Ε Φ Α Λ. ς.

Τὰ ἐν τοῖς Πλάτωνος Νόμοις οὐκ ὀρθῶς εἰρημύα εἴεταί.

Σχεδὸν δὲ ὡσαυτοῦσιν ἔστι τὰς ἐν τοῖς Νόμοις ἔχει τὰς ὑπερὶ γραφέντας. δὲ καὶ περὶ τῆς ἐν ταύτῃ πολιτείας ἐπισημασθαι μικρὰ, βέλτιον. καὶ γὰρ ἐν τῇ πολιτεία περὶ ὀλίγων πάντων διώκειν ὁ Σωκράτης, περὶ τε γυμνασίου καὶ τέκνων κοινωνίας, πῶς ἔχον δὲ, καὶ περὶ κτήσεως, καὶ τῆς πολιτείας πῶς ἔστιν. ἀμφιρῆται γὰρ εἰς δύο μέρη ὁ πλῆθος τῶν οἰκωύτων, ὁ μὲν εἰς τοὺς γεωργούς, ὁ δὲ εἰς ὁ πολεμικῶν μέρος. τρίτον δὲ ἐκ τούτων ὁ βασιλευσίν, καὶ κύριον τῆς πόλεως. περὶ δὲ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν τεχνιτῶν, πότερον ὁδομίας, ἢ μετέχεισι τῆς ἀρχῆς, καὶ πότερον ὅπλα δὲ κεκτημένους καὶ τούτοις, καὶ συμπολεμεῖν, ἢ μὴ, περὶ τούτων ὁ δὲ διώκειν ὁ Σωκράτης. ἀλλὰ τὰς μὲν γυμνασίας οἴεται δὲν συμπολεμεῖν, καὶ παιδείας μετέχειν τῶν αὐτῶν τοῖς φύλαξι. τὰ δὲ ἄλλα, τοῖς ἐξωθεν λόγοις πεπλήρωκε τὸν λόγον. καὶ περὶ τῆς παιδείας, ποῖον ἕνα δὲ γίνεσθαι τῶν φυλάκων. τὴν δὲ Νόμων, ὁ μὲν πλεῖστον μέρος νόμοι τυγχάνουσιν ὄντες. ὀλίγα δὲ περὶ τῆς πολιτείας εἶρηκε. καὶ ταύτῃ βουλομένη κοινότερον ποιεῖν ταῖς πόλεις, καὶ μικρὸν περὶ ἀλλὰ πάλιν πρὸς πῶς ἑτέραν πολιτείαν. ἐξω γὰρ τῆς τῆς γυμνασίου κοινωνίας, καὶ τῆς κτήσεως, τὰ ἄλλα ταύτα ἀποδίδωσιν ἀμφοτέροις ταῖς πολιτείαις. καὶ γὰρ παιδείαν πῶς αὐτῶν, καὶ ὁ τῶν ἔργων τῶν ἀμφοτέρων ἀπεχωμένους ζῆν. καὶ περὶ συσπείρωσιν ὡσαύτως. πλεῖστον ἐν ταύτῃ φησὶ δεῖν εἶναι συσπείρωσιν καὶ γυμνασίου, καὶ πῶς μὲν χιλίων τῶν ὅπλα κεκτημένων, ταύτῃ δὲ πεντακισχιλίων. ὁ μὲν οὖν περὶ τὸν ἕχοντες πλεῖστοι οἱ τῶν Σωκράτους λόγοι, καὶ ὁ κομψὸν, καὶ ὁ χαριεστὸν, καὶ ὁ ζητητικόν. καλῶς δὲ πάντα ἴσως χαλεπὸν. ἐπεὶ καὶ ὁ οὖν εἰρημύων πλῆθος δὲ μὴ λαμβάνειν, ὅτι γῶρας δεήσει τοῖς ἑσπύτοις Βαβυλωνίας,

A Reip. igitur administrandæ ratio, quam exposuit Socrates, taleis habet dubitationes, ac difficultates inexplicabileis, & his alias non pauciores.

CAPVT VI.

Platonis alteram Reipubl. constitutionem libris 12. de legibus traditam examinat.

Propemodum autem similiter se habet legum, quæ posteriùs scriptæ sunt, descriptio. Quapropter & de reipubl. administrandæ forma hîc expressa, pauca considerare præstiterit. Nam in libris de Rep. de paucis omnino decidit Socrates, nempe de vxorum & liberorum communione, quo modo se res tota habere debeat: & de facultatibus communicandis, & de tota republ. ordinanda. Diuidit autem in duas partes habitatorum multitudinem, alteram agrorum, alteram propugnatorum: tertiam ex his sumpsit, eam quæ consultat, quæ totius ciuitatis dominatum & potestatem obtinet. De agricolis autem & artificibus, utrùm nullius magistratus, an alicuius sint participes: & utrùm hos quoque arma gestare, & belli gerendi communiter onus sustinere, necne, his de rebus nihil distinctè explicauit: sed mulieres quidem existimat vnâ cum viris belli munus sustinere, & eiusdem atque custodes institutionis participes esse oportere: cæteroqui sermonibus à re alienis disputationem totam refertit, & qualis debeat esse custodum disciplina, exposuit. Libri autem de legibus maxima ex parte leges sunt: pauca in eis de reipublicæ administrandæ ratione verba fecit: atque dum vult communioem ciuibus efficere, paulatim eam in aliam reipublicæ formam circumagens flectit ac idetorquet. Excepto enim quòd vxores, & liberos, & facultates vult esse communes, cætera eadem vtrique reipublicæ administrandæ formæ attribuit. Namq; cum vtriq; adscribat eandem disciplinam, tum immunitatem necessariorum dat munus, vitamque ab omni operis functione vacuam ac solutam, & de conuiujs ac sodalitijs eodem modo statuit: nisi quòd in hac ait mulierum quoque sodalitia esse oportere: & in illa quidem mille homines, qui arma gerant, esse vult: in hac quinque. Eximium igitur quiddam continent Socratis sermones, & gloriosum, & magnificum, & nouitatis plenum, & quæstionibus refertum. Pulchrè autem omnia in eis esse tradita ac descripta, fortasse difficile est. Etenim quòd ad illam, quæ nunc à me dicta est, multitudinem attinet, nemini obscurum esse debet, tot hominibus agro Babylonio

aut alio immenso opus futurum, unde quinque millia virorum otiosorum alantur; & præter hos altera mulierum & famulorum turba multis partibus maior. Oportet igitur optatum quoddam supponi, nihil tamen eiusmodi quod fieri non possit. Dicitur autem ab eo, latorem legis in scribendis & ferendis legibus duo spectare oportere, locum & homines. Præterea verò par est addere etiam loca finitima ac vicina, si civitas civilem vitæ culturæ retinere debet. Non enim necesse solum est, eam talibus ad bellum gerendum armis uti que in domesticis finibus utilia sint: verum etiam quæ in externis locis. Quod si quis talem vitæ rationem neque priuatam neque publicam & communem civitatis probat, nihilominus tamen formidolosos & horribileis esse oportet hostibus, non solum in proprios finibus incurrentibus, sed etiam posteaquam discesserunt. Tum multitudinem bonorum & magnitudinem rei familiaris videndum est numquid melius fuerit aliter definire, hoc est, planius atque apertius. Tantas enim cuique rei familiaris facultates suppetere dicit oportere, ut frugaliter & temperanter vivere queat: proinde ac si quis diceret, ut bene vivere queat. Hoc enim magis uniuersum est, & latius patet. Præterea verò licet vivere frugaliter, & tamen ærumnosè & laboriosè. At melior erat definitio, ut frugaliter & liberaliter vivere queat. Virumque enim separatim positum, alterum quidem luxuriam, alterum laboriosam vitam sequetur. Namque hi soli habitus in usu rei familiaris sunt optabiles & expetendi: verbi gratia, re familiari non licet leniter uti, aut fortiter: temperanter verò & liberaliter licet. Quare & hos usus in facultatibus & pecunia versari necesse est. Absurdum porò est, cum æquationem bonorum introducat, de iis quæ ad civium multitudinem pertinent, nihil statuere, sed liberorum procreationi neque modum constituere, neque finem certum imponere: proinde quasi futurum sit, ut satis exæquetur cum eadem multitudine, quæ initio fuerit propter orbitates, aut propter liberos non susceptos, quantumvis multi nascantur; quia hoc videtur etiam nunc in civitatibus vsu venire. Sed deberet hæc res longè iustioribus & accuratioribus ponderibus in civitatibus examinari, seruata lege Socratis, quàm nunc. Nunc enim nemo egestate laborat, quia bona multitudine diuisa sunt, quantacumque illa sit. Tunc autem cum diuisa non essent; necesse erat eos qui præter numerum, & extra ordinem accessissent, nihil habere, siue pauciores essent numero, siue plures. Existimarit autem aliquis debuisset procreandis liberis certum modum constitui magis quàm facultatibus, ut nequis plureis filios procrearet. In hac autem multitudine præfinienda, & va-

A ἢ πίνος ἄλλης ἀπεράντου ὁ πλῆθος, εἰς ἧς ἀργυροὶ πεντακισχίλιοι ἀρέσονται, καὶ πῶς αὐτοὶ γυμνασθῶσι καὶ θεράποντων ἑταίρων ὄχλος πολλαπλάσιος. δεῖ μὲν οὖν ὑποτίθεσθαι κατ' ἐπιπέδον, μηδὲν μὲν τοῖς ἀδύνατον λέγεσθαι δὲ, ὡς δεῖ τὸν νομοθέτην πρὸς δύο βλέποντα ἡγεῖναι τοὺς νόμους, πρὸς τε τὴν χώραν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἐπὶ δὲ καλῶς ἔχει παρορθεῖναι καὶ πρὸς τοὺς γήτινους τόπους, εἰ δεῖ τὴν πόλιν ζῆν βίον πολιτικόν. οὐ γὰρ μόνον ἀναγκαῖόν ἐστὶν αὐτῶν τοῖς τοῖς χερσίν αἰετῶν πρὸς τὸν πόλεμον ὀπλοῖς, ἀλλὰ καὶ χερσὶ τὴν οἰκείαν χώραν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξω τόπους. εἰ δὲ τις μὴ τοιοῦτον ἀποδέχεται βίον, μήτε τὸν ἴδιον, μήτε τὸν κοινὸν τῆς πόλεως, ὁμοῦς ὁστέν ἦπὸν δεῖ φοβεροῦς εἶναι τοῖς πολεμίοις, μὴ μόνον ἐλθούσιν εἰς τὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ ἀπελθούσιν. καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῆς κτήσεως ὄρεται δὲ, μήποτε βέλτιον ἑτέρως διαρῆσαι, τὰς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μάλλον. τοσαύτην γὰρ εἰναί φησι εἶναι, ὡς τε ζῆν σωφρονῶς· ὡς παρὰ δὲ εἰς εἶπεν, ὡς τε ζῆν δὲ. τὸ γὰρ ἐστὶ καθόλου μάλλον· ἐπὶ δὲ ἐστὶ σωφρονῶς μὲν, ἀλαμπύρως δὲ ζῆν. ἀλλὰ βελτίων ὄρεται τὸ σωφρονῶς καὶ ἐλευθερίας· χωρὶς γὰρ ἑκάτερον, τὸ μὲν τὰς πρυφᾶν ἀχρησθήσεται, τὸ δὲ τὰς ὑπερβολῶν· ἐπεὶ μόναι γὰρ εἰσὶν ἑξῆς αἰρεταὶ πρὸς τὴν οὐσίαν χρησῆσιν αὐτῶν· οἷον οὐσία πρᾶως ἢ ἀδριῶς χρησῆσθαι οὐκ ἔστι, σωφρονῶς δὲ καὶ ἐλευθερίας εἶναι· ὡς τε καὶ τὰς χρήσεως ἀναγκασθῶν πρὸς αὐτὴν εἶναι τὰς αὐτῶν. ἀτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς κτήσεως ἰσάζοντα, τὸ πρὸς τὸ πλῆθος τῆς πολιτικῆς μὴ κατασκάδῃν, ἀλλ' ἀφῆναι τὴν τεκνοποιίαν ἀόριστον, ὡς ἰσχυρῶς δὲ ὁμαλιαθησομένην εἰς τὸ αὐτὸ πλῆθος ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀτεχνίας, ὁσωνοῦν γυμνασθῶν, ὅτι δοκεῖ τὸ γὰρ νῦν συμβαίνειν πρὸς τὰς πόλεις. δὲ δὲ τῆς οὐχ ὁμοίως ἀκρίβως ἔχει πρὸς τὰς πόλεις τότε, ἢ νῦν. νῦν μὲν γὰρ ὁστέεις ἀπορῆ, ἀφ᾽ ἑαυτῶν μερίζουσαι τὰς οὐσίας εἰς [τὸ] ὅποσοιὺν πλῆθος· τότε δὲ ἀφ᾽ ἀφ᾽ ἑαυτῶν οὐσῶν, ἀνάγκη τοῖς πῶς ἀζυγᾶς μηδὲν ἔχειν, ἐὰν τὸ ἐλάττωσι ὅτι τὸ πλῆθος, ἐὰν τε πλείους. μάλλον δὲ δὲν ὑπολάβοι τις ἀπὸ ὁμοίωσθαι τῆς οὐσίας τὴν τεκνοποιίαν, ὡς τε ἀριθμοῦ πίνος μὴ πλείονα γυμνασθῶν τῆς πῆναι τὸ πλῆθος

κ. παρὰ π. δὲ
γρ. πολεμ. κός.

ἀποβλέποντα πρὸς τὰς τύχας αὐτῶν συμ-
 βαίνει τελευτῶν τινὰς τῶν ἡμνηθέντων, καὶ
 πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀτεκνίαν· τὸ δὲ ἀ-
 φθῆναι, κατὰ τὸ ἐν ταῖς πλείστοις πόλεσι,
 πενίας ἀνασχῆον αἰτίον γίνεσθαι τοῖς πολί-
 τασι· ἢ ὅτι πενία, γὰρ ἐμποδίζει καὶ κακουρ-
 γίας. Φεΐδων μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὢν νομο-
 θέτης τῶν ἀρχαιοτάτων, τοῖς οἴκοις ἴσους
 ᾤθη δὲν ἴσους μὲν, καὶ τὸ πλήθος τῶν πο-
 λιτῶν· καὶ εἰ τὸ πρῶτον τοῖς κληροῖς ἀῖσους
 εἶχον πάντες καὶ μέγεθος· ἐν ὅτι τοῖς νόμοις
 τοῖς τοῦ ἀρχαίου ἔστιν. ἀλλὰ πρὸς μὲν τοῦ-
 των πῶς οἰόμεθα βέλτιον ἢ ἔχειν, λεκτέον
 ὑστερον. ἐλλείπει δὲ τῶν νόμοις τοῖς καὶ
 τὰ πρὸς τοῖς ἀρχόντας, ὅπως ἔσονται ἴσοι
 φέροντες τῶν ἀρχοντικῶν. * φησὶ γὰρ δεῖν,
 ὡς πρὸς εἰς ἑτέρου τὸ σήμεριον ἐρίου γὰρ τῆς
 κέρχης, οὕτω καὶ τοῖς ἀρχόντας ἔχειν δεῖν
 πρὸς τοῖς ἀρχοντικοῖς. ἐπεὶ δὲ πᾶ-
 σαν ὁμοίαν ἐφίκοι γίνεσθαι μείζονα μέγε-
 * πενταπλασίας, ἀφ' ἧς τὸ ἄρ' οὐκ ἂν εἴη
 ἐπὶ τῆς γῆς μέγεθος; καὶ πᾶσι τῶν οἴκο-
 πίδων ὅτι ἀφίρεσιν δεῖ σκεπεῖν, μὴ ποτ'
 οὐ συμφέρη πρὸς οἰκονομίαν. δύο γὰρ οἴκο-
 πεδα ἐκάτω ἐνέμε, διελὼν χωρεῖς. χαλε-
 πὸν ὅτι οἰκίας δύο οἰκεῖν. ἢ ὅτι σὺν ταῖς ὅλη,
 βύλας μὲν εἶ) μὴ τε δημοκρατία, μὴ
 τε ὀλιγαρχία· μέση ὅτι τούτων, καὶ καλοῦ-
 σι πολιτείας· οὐ γὰρ ὅτι ὀλιγαρχίας ἔστιν.
 εἰ μὲν οὖν ὡς κρινοτάτην ταύτην κατὰ
 σκευάσει ταῖς πόλεσι τῶν ἄλλων πολιτείας,
 καλῶς εἴρηκεν ἴσως· εἰ δὲ ὡς ἀείρη μὲν
 πᾶσι πρὸς τὴν πολιτείαν, οὐ καλῶς. τὰ
 χα γὰρ πᾶσι τῶν Λακωνίων αἰτίας ἐπαμνεσθε
 μέλλον, ἢ καὶ ἄλλω ἵνα ἀειπορευτικῶ-
 τέραν. ἐνίοι μὲν οὖν λέγουσιν, ὡς δεῖ πᾶσι
 ἀείρη πολιτείας εἰς ἀπασῶν εἶ) τῶν πο-
 λιτειῶν μεμνημένω· δὲ ἔτι πᾶσι τῶν Λα-
 κεδαιμονίων ἐπαμνεσθῶν· εἶναι γὰρ αὐτῶν,
 οἱ μὲν εἰς ὀλιγαρχίας, ἔτι μοναρχίας, ἔτι
 δημοκρατίας, φασὶ, λέγοντες πᾶσι μὲν
 βασιλείαν, μοναρχίαν· πᾶσι ὅτι τῶν γερῶ-
 των ἀρχῶν, ὀλιγαρχίας· δημοκρατεῖ-
 σθαι ὅτι καὶ πᾶσι τῶν ἐφόρων ἀρχῶν, ἀφ'
 τὸ ὅτι τῶν δήμου εἶναι τοῖς ἐφόροις· οἱ ὅτι πᾶσι
 μὲν ἐφορίας εἶναι τυραννίδα, δημοκρα-
 τεῖα ὅτι κατὰ τε τὰ συσπείρα, καὶ τὸν ἄλλον
 βίον τὸν κατὰ ἡμέραν. * ἐν ὅτι τοῖς νόμοις
 εἴρηται τοῖς, ὡς δεῖ οὐκ εἶσθαι τὴν ἀείρη
 πολιτείας ἐκ δημοκρατίας καὶ τυραννίδος,

rios mortis casus considerādos ac spectādos ef-
 fe, siqui fortè eorum, qui procreati sunt, mo-
 riantur, & aliorum civium orbitatis habendā
 esse rationem. Hoc verò si cuique relin-
 quatur liberum ac solutum, paupertatis cau-
 sam civibus afferat necesse est. At paupertas
 seditionem in vrbe ingenerat, & maleficiū.
 Itaque Phidon Corinthius, lator legum cum
 primis antiquus, & domos equales permanere
 oportere existimavit, & multitudinem
 civium, quamuis omnibus ab initio sortitò
 obtigissent partes bonorum magnitudine in-
 quales. At in his legibus contrarium est.
 Sed his quidem de rebus quonam modo se
 meliùs esse habituras arbitremur, posterius
 erit differendum. Omissa sunt porò in his
 legibus & ea quæ ad magistratus pertinent,
 quomodo iis qui sub imperio sunt, præsti-
 turi sint. Ait enim, quemadmodum ex a-
 lia lana fit stamen quàm subtegmen: sic
 & magistratus, & reipublicæ præfectos
 ab iis qui imperio subiecti sunt, differre
 oportere. Quoniam autem rem omnem fa-
 miliarē amplificari permittit vsque ad quin-
 cuplum, cur non hoc idem in terra valeat
 aliquatenus? Tum verò verendum etiam est
 ne aræ ædificiorum non satis vtiliter aut
 accommodatè ad rei domesticæ administra-
 tionem diuisæ sint. binas enim ædium aræ
 cuique tribuit, seorsum diuisas ac distinctas.
 At difficile est, in binis ædibus vnum ha-
 bitare. Tota autem reip. descriptio videtur
 eò referri, vt neque sit potestas popularis,
 quam democratiam appellant Græci, ne-
 que paucorum principatus, quem oligar-
 chiam: sed harum media reipublicæ admi-
 nistrandæ forma, quam politiam nominant,
 siue remp. siue populi libertatem: Ex his e-
 nim constat, qui arma gerunt. Si igitur hanc
 reip. administrandæ rationem, vt aliarum om-
 nium maximè ciuitatibus communem pro-
 bat, fortasse rectè dixit: sin vt omnium opti-
 mam secundum primam, non rectè. Fortasse
 enim aliquis Laconicam reipublicæ admi-
 strandæ rationem, aut aliquam aliam, in qua
 magis optimatum principatus vigeat, magis
 laudatit. Quidam igitur dicunt optimam rei-
 publicæ administrandæ formam omnibus reip.
 administrandæ generibus permixtam ac tem-
 peratam esse oportere. Iccirco Lacedæmo-
 niorum, reipubl. administrandæ rationem lau-
 dant. Alij enim aiunt, eam ex paucorum po-
 tentatu seu oligarchia, & vnus dominatu seu
 monarchia, & populi potestate seu democra-
 tia, constare. regnum enim esse vnus do-
 minatum: senatorum imperium, esse pauco-
 rum potestatem: penes populum autem esse
 potestatem per Ephorum magistratum, pro-
 pterea quòd Ephori quasi tribuni plebis è ple-
 be sumuntur. Alij autem Ephoriam, hoc
 est, Ephorum magistratum, quasi tri-
 bunatum plebis, aiunt esse tyrannidem:

De legib. lib. 5.

Zuing. n. 5. ex Platone.

Vide L. 6.

populi potestati autem imperioque eos subiectos esse per sodalitia, & conuiuia publica, reliquamque vitam quotidianam. Porro in libris de legibus scriptum est optimam reipubl. administrandæ formam ex populi potestate & tyrannide constare oportere; quas aut omnino nullius reipubl. administrandæ formas esse dixerit, aut omnium deterrimas esse pronuntiabit. Dicunt igitur ij rectius, qui plures inter se permiscerunt. Ex pluribus enim temperata reip. administrandæ forma præstabiliior est. Deinde Socratica ista reip. administrandæ forma nihil quod ad monarchiam seu vnus dominatum pertineat, habere reperitur, sed omnia oligarchiæ, hoc est, paucorum principatus, & democratiæ, hoc est, popularis potestatis, propria: & tum ad paucorum principatum magis propendere videtur natura. Quod ex magistratuum constituendorum ratione intelligere licet. Nam electionem ad sortem reuocari, electioque sorti permitti, vtriusque commune est. Sed locupletioribus necesse est concionibus interesse, & magistratus renuntiare ac declarare, aut aliud aliquod munus civile obire: alios esse ab his muneribus liberos ac solutos, hoc paucorum potestatis proprium est. Hoc etiam ad paucorum potentatum pertinet, quod vult operam dari vt maior pars eorum qui ciuitati præfunt, sumatur ex locupletibus: & vt iis quorum census est maximus, magistratus amplissimi mandentur. Facit verò & senatus electionem paucorum principatus cõsentaneam. Eligunt enim omnes quidem necessarid, sed primùm ex primo censu: deinde iterum æqualeis numero ex secundo: deinde ex iis qui sunt tertij census: deinde ex classe quarti census: nisi quoddam iis omnibus, qui sunt tertij aut quarti census, imposita necessitas est eligendi, sed iis qui sunt quarti census, primis tantum & secundis. Deinde ex his parem ex vnoquoque censu efficere numerum ait oportere. Erunt igitur plures ex maximis censibus & meliores, quia nonnulli ex popularibus non eligant, non eligunt autem, quia non sit eis imposita necessitas eligendi. Talem igitur reipubl. formam ex populari potestate, & vnus principatu seu monarchia constare, non esse dicendum, cum ex his perspicuum sit, tum ex iis quæ posterius dicentur, intelligere licebit, vbi de tali reipubl. administrandæ forma erit considerandi & disputandi locus. Iam verò illud, quod ad electionem magistratuum pertinet, vbi electos ad aliam electionem reuocat, periculo non vacat. Si qui enim vel mediocri numero coire & cõspirare volent, semper ex eorum voluntate, & pro eorum arbitratu eligentur. Quæ igitur ad reipubl. administrandæ rationem in libris de Legibus expositam pertinent, huiusmodi sunt.

A ας ἢ ὁ ἀρχὸν οὐκ ἂν τις θεῖν πολιτείας, ἢ χείρας πασῶν. βέλτιον οὖν λέγουσιν οἱ πλείους μίγνυτες· ἢ γὰρ ἐκ πλείωνων συσκευυμένη πολιτεία, βελτίων ἐπιτεῖται οὐδ' ἔχουσα φαίνεται μοναρχικὸν ἄρδεν, ἀλλ' ὀλιγαρχικὰ, καὶ δημοκρατικὰ· μάλλον δ' ἐκκλίνει βούλευται πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. δῆλον δ' ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως· ὁ μὲν γὰρ εἰς αἰρετῶν κληρωτοῖς, κοινὸν ἀμφοῖν· ὁ δὲ, τοῖς μὲν ὑπερωτέροις ἐπιτάλακας ἐκκλησιαστικῆς (εἰ), καὶ φέρειν ἀρχόντας, ἢ πὶ ποῖν ἄλλο τῶν πολιτικῶν, τοῖς δ' ἀφείσθαι, τῆτο δ' ὀλιγαρχικόν· καὶ ὁ πειροῦσθαι πλείους ἐκ τῶν ὑπόρων (εἰ) τοῖς ἀρχόντας· καὶ τὰς μεγάλας ἐκ τῶν μεγάλων ἡμεμεῖς.

* ὀλιγαρχικῶν δὲ ποῖς καὶ τὴν τῆς βουλῆς ἀρεσιν. ἀρεσῶνται μὲν γὰρ πᾶντες ἐπιτάλακας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρεσῆτος ἡμεμεῖς. εἶτα πάλιν ἴσους ἐκ τῆς δούτερου, εἶτ' ἐκ τῆς τρίτων. πλὴν οὐ πᾶσιν ἐπιτάλακας ἴσους τοῖς ἐκ τῆς τρίτων, ἢ τετάρτων. * ἐκ τῆς τετάρτου, τῶν τετάρτων μόνοις ἐπιτάλακας τοῖς ἀρεσῆτοις, καὶ τοῖς δούτεροις. εἶτ' ἐκ τούτων ἴσους ἀφ' ἐκάστου πημέματος ἀποδειξάμενοι δεινὸν ἀριθμόν. ἔσοντα δὲ πλείους οἱ ἐκ τῶν μεγάλων ἡμεμεῖς, καὶ βελτίους, [ἀφ' ὁ εἰσὶ μὴ ἀφείσθαι τῶν δημοτικῶν,] ἀφ' ὁ μὴ ἐπιτάλακας. ὡς μὲν οὖν οὐκ ἐκ δημοκρατίας καὶ μοναρχίας δεῖ σιωπῆσαι τὴν τοιαύτην πολιτείας, ἐκ τούτων φαίμεν, καὶ τῶν ὑπερωτέρων ῥηθισμένων, ὅταν ἐπιτάλακας περὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις. ἔχῃ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀρεσιν τῶν ἀρχόντων ὁ εἰς αἰρετῶν ἀρετοῖς, ἐπικλίνονον. εἰ γὰρ ἴνες συσῆσαι θέλωσι καὶ μέτεροι ὁ πλῆθος, αἰεὶ καὶ τὴν τούτων ἀρεθισσονται βούλησιν. πᾶ μὲν οὖν πρὸς τὴν πολιτείαν πλὴν ὡς τοῖς νόμοις, τῆτον ἔχῃ τὸν ἔσπον.

Videl. 6.
De legib.

Confusa
hæc &
mendosa.
qua ex
Platone
facile e-
médabis.

Περὶ τῆς Φαλέου τῆς Χαλκηδονίου πολι-
τείας, εἴτις τὴν χώραν καλῶς εἰρηκῶς
ἢ μὴ καλῶς.

*A Phalea Chalcedonio introductam Reipubl.
constitutionem examinat.*

ΕΙΣΙ δὲ τινες πολιτεῖαι ἔσονται, αἱ μὲν ἰδιωτῶν, αἱ δὲ φιλοσόφων καὶ
πολιτικῶν. πᾶσαι δὲ τῶν κατεστημένων, ἔσονται
καὶ αὐτὰς πολιτεύονται νῦν, εἰ γυμνασίῳ B
εἰσι τούτων ἀμφοτέρων. ὁμοίως γὰρ οὐτε
τιμὴν οὐδὲ τὰ τέχνηα χρινομένηται καὶ τὰς
γυμνασίας, ἀλλῶς κεκαμηνοτόμηται, οὐ-
τε οὐδὲ τὰ συστάσια τῶν γυμνασίων. ἀλλ'
ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀρχονται μάλλον.
δοκεῖ γὰρ ἴσως ὅτι οὐδὲ τὰς οὐσίας εἶναι
μέγιστον τεταρτῶν καλῶς. οὐδὲ γὰρ τούτων
ποιεῖσθαι φασι τὰς εὐαίας πόλεις. δὲ Φα-
λέας ὁ Χαλκηδόνιος τῶν εἰρηκῶν κεκαμη-
νός. φησὶ γὰρ δεῖν ἴσως εἶναι τὰς κτήσεις τῶν C
πολιτῶν. τῶν δὲ κατοικηζομένων μὴ ἄ-
λλῶς ἢ χαλεπὸν ὄντο ποιῆναι τὰς ἀγαθῶν
κοινοῦσθαι, ἐργασίας τε μὴ, ὁμοίως δὲ τῶν
χρῆσθαι ἀπομαλιανῶν τὰς τὰς ἀγαθῶν,
τοῖς μὴ πλοῦσι, διδόναι μὴ, λαμ-
βάνειν δὲ μὴ. τοῖς δὲ πένησιν, μὴ διδόναι
μὴ, λαμβάνειν δὲ. Πλάτων δὲ τοῖς νόμοις
γράφων, μέγιστον μὴ πένος ὄντο δεῖν εἶναι
πλῆθος δὲ τῶν πενταπλασίου εἶναι τῆς ἐ-
λαχίστης μηδενὶ τῶν πολιτῶν ἐξουσίας εἶναι D
κτήσεις, κατὰ τὴν εἰρηκῶν καὶ ἀγαθῶν
ἐργασίας. δεῖ δὲ μὴ δὲ τῶν ἀγαθῶν τοῖς οὐτε
νομοθετοῦσθαι, ὁ ἀγαθῶν νῦν, ὅτι τῆς οὐ-
σίας ἀγαθῶν πλῆθος, ἀγαθῶν ἔσονται
τέχνων δὲ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν. εἰ γὰρ ἄλλῳ
τῆς οὐσίας δὲ μέγιστος ὁ τῶν τέχνων ἀριθ-
μὸς, ἀγαθῶν τὸν νόμον λύεσθαι, ἔσονται
εἰς τῆς λύσεως φαῦλον δὲ πολλοὺς ἐκ
πλοῦσιων γίνεσθαι πένησιν. ἐργασίας γὰρ μὴ
νεωτεροποιεῖσθαι τοῖς τοιούτοις. δὲ τῶν μὴ
οὐδὲ ἔσονται διδάμιν εἰς τὴν πολιτικὴν
κοινωνίαν ἢ τῆς οὐσίας ὁμαλότης, ἔσονται
πάσαι τινες φαίνονται διεγνωστές, οἷον καὶ
Σόλων ἐνομοθέτησε, ἔσονται δὲ τοῖς νό-
μος, ὅς κωλύει κτήσεις γίνεσθαι, ὅποσιν ἀπὸ
βουληταῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πω-
λῆν οἱ νόμοι κωλύουσιν, ὡς οὐδὲ ἐν Λο-
κροῖς νόμος ἔσονται μὴ πωλῆν, εἰ μὴ φα-
νερὰν ἀτυχίαν δεῖξῃ συμβεβηκῆσθαι. ἐπὶ

Sunt autem quædam & aliæ reipublicæ
administrandæ formæ, aliæ ab indoctis,
aliæ à philosophis, & ciuitatis regendæ peri-
tis, inuentæ atque institutæ: quæ omnes pro-
priùs quàm hæ ambæ Socraticæ, ad eas quæ
nunc constitutæ sunt, & quibus nunc vtun-
tur, accedunt. Nullus enim neque nouum
istud de communione liberorum & vxorum,
neque alterum de sodalitiis, & conuiujs
mulierum commentum reperit, sed à ne-
cessarijs ordiuntur potiùs. Videtur enim
quibusdam esse maximum, id quod ad fa-
cultates rei familiaris pertinet, in ordi-
nem rectum esse adductum. De his enim se-
ditiones ab omnibus commoueri dicunt.
Quapropter Phaleas Chalcedonius hoc in-
duxit primus. Ait enim, ciuium bona æ-
qualia esse oportere. Atque hoc quidem
eo statim tempore, quo tempore primùm
vrbes conduntur & habitantur, facere non
difficile esse existimabat: conditis autem iam
urbibus & constitutis ciuitatibus, maioris hoc
quidem fore negotij, sed tamen celestimè
facultates ciuium ad æqualitatem redactum
iri, si diuites quidem filias suas collocantes,
dent dotes, ipsi verò vxorem ducentes,
non accipiant: & contrà, pauperes non
dent, accipiant ipsi. Plato verò dùm le-
ges scriberet, quadamtenus existimabat fa-
cultates augere sinere oportere: amplius
autem acceptas augere atque amplificare
quærendo, quàm vt essent quincuplæ mi-
nimarum, nemini ex ciuibus licere, quem-
admodum & antea dictum est. Non debent
autem hoc ignorare, qui taleis leges ferunt,
quod nunc ignoratur, eos, qui facultatum
magnitudinem præfiniunt, etiam libero-
rum numerum præfinire conuenire. Si e-
nim facultatum magnitudinem superet libe-
rorum numerus ac multitudo, primùm lex an-
tiquetur necesse est: deinde præter legis
E antiquationē, multos ex diuitib⁹ pauperes fieri
malum est. Difficile enim est tales homines
res nouas non moliri. Bonorum igitur equali-
tatem vim aliquam habere ad societatem ciui-
lem, nonnulli ex veteribus videntur intellexis-
se: cuiusmodi & Solon legem composuit: &
apud alios lex lata est, quæ vetat tantum agri
comparare, quantum quisque velit. Itémque
rem suam familiarem vendere leges vetant:
quemadmodum apud Locros lex sancita est,
ne quis patrimonium suum vendat, nisi mani-
festam calamitatem sibi ostendat accidisse.

Vide su-
periore
cap.

Præterea verò iubet patrimonia hæreditaria antiqua, quæ cuiq; fortitione facta obuenerūt, seruari. Hoc autem Leucade conuulsum ac sublatum; Leucadiorum temp. nimis popularem reddidit. Non enim iam ampliùs eueniebat vt excensibus præfinitis ac descriptis ad magistratus prouheretur. Sed fieri potest vt bonorum quidem sit æqualitas: verùm hæc aut sint nimis multa, vt profusè ac luxuriosè uiuant: aut nimis pauca, vt tenuiter & sordidè. Perspicuum igitur est, non satis esse, latorem legis bona ciuium æquare, sed medium animo esse destinandū. Præterea verò etiam si quis certas omnibus rei familiaris facultates descripserit ac præfinit, nihil proficiet. Cupiditates enim exaquandæ sunt potiùs, quàm facultates. Hoc autem esse non potest, nisi ciues tantum quantum satis est, fuerint à legibus eruditi atque instituti. Sed fortasse dicat Phaleas, hæc à seipso commemorari ac prouideri. Existimat enim horum duorum ciuitatibus æqualitatem esse oportere, possessionis, & institutionis. Sed primum quæ sit futura institutio, dicendum erat. Deinde nihil prodest vnā & eandē esse. Fieri enim potest vt vna quidem & eadem sit: sed hæc sit talis tamen, vt ex ea facile consilium capiant appetendi, sibi que arrogandi vel pecunias, vel honores, vel vtraque iusto ampliora. Præterea seditionem solent facere ciues propter inæqualitatem non solum bonorum, verumetiam honorum: sed contrario vtrumque modo. Vulgus enim propter fortunarum & rei familiaris inæqualitatem concitatur: politiores, & venustiores homines de honoribus contendunt & concertant cum vulgo, si sint æquales. Ex quo & illud.

Fortis & ignauus parili afficiuntur honore.

Non solum autem propter res ad victum necessarias homines iniuriam faciunt, (cuius remedium esse putat fortunarum æqualitatem, vt ne quem frigore, aut fame coacti, vestitu bonisque spolient,) verumetiam propter voluptatem, ac dolorem ex cupiditate manantem: vt & voluptatibus perfruantur, & doloribus cupiditatum careant, libidinesque suas expleant. Nam si cupiditatem maiorem habeant, quàm res necessaria postulent: vt huic cupiditati medeantur, iniuriam faciunt. Neque propter huius cupiditatis medicinam tantum ad iniuriam inferendam adducuntur, verumetiam si concupiscant, vt voluptates percipiant dolorum experteis. Quodnam igitur horum trium malorum remedium? Illis quidem rem familiarem exiguam habere, & ex labore atque opera quæstum facere: alteris autem temperantia: tertium porro remedium, si qui per se gaudere velint, non est quòd aliunde quàm à philosophia requirant.

A δὲ τοῖς παλαιοῖς κληροῖς ἀφασίζην· τὸ τοῦ λυγρὸν καὶ πλεῖ· Λευκάδα, δημοτικῶν ἐποίησε λίαν πλὴν πολιτείας αὐτῆς. οὐ γὰρ ἐπὶ συνέβαινεν ἀπὸ τῆς ὀψιμένων ἡμεμῶν· εἰς τὰς ἀρχαῖς βαδίζην. ἀλλ' ἐστὶ πλὴν ἰσότητα μὴ ὑπαρχῆν τῆς οὐσίας, ταύτῃ δὲ ἢ λίαν εἶ) πολλῶν, ὥστε τρυφᾶν· ἢ λίαν ὀλίγων, ὥστε ζῆν γλίχρως. δηλοῖ οὖν, ὡς ἔχῃ ἰσχυρὸν ὅτι τὰς οὐσίας ἴσας ποιῆσαι τὸν νομοθέτην, ἀλλὰ τῷ μέσῳ σοφιστῶν. ἐπὶ δὲ, εἴ τις καὶ πλεῖ μετείας ταῦτα οὐσίας πᾶσιν, ὅσῳ ὄφελος. μάλλον γὰρ δὲ τὰς ἐπιθυμίας ὁμαλίζην, ἢ τὰς οὐσίας. τὸ τοῦ δὲ ἐστὶ μὴ παιδευομένοις ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς νόμου. ἀλλ' ἴσως εἴποι αὐτὸς ὁ Φαλέας, ὅτι ταῦτα τυγχούσιν λέγων αὐτοῖς οἰεῖται γὰρ δυοῖν τοῦτοις ἰσότητα δὲ ὑπαρχῆν ταῖς πόλεσι, κτήσεως καὶ παιδείας. ἀλλὰ πλὴν τε παιδείας ἢ τίς ἔσται, δὲ λέγαν καὶ ὁ μίαν εἶ) καὶ πλεῖ αὐτῶν, ὅσῳ ὄφελος. ἐστὶ γὰρ πλὴν αὐτῶν μὴ εἶ) καὶ μίαν, ἀλλὰ ταύτῃ εἶ) ταύτῃ, εἶ) ἢς ἐσονται παραφρονοῦν τὸ πλεονεκτεῖν, ἢ χρημῶν, ἢ πλεμῆς, ἢ πτωχότερων. ἐπὶ τασιάζουσιν οὐ μόνον ἀφ' αὐτῶν ἀριστοῦς τῆς κτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀφ' αὐτῶν τῆς ἡμεμῶν. τοῦτον δὲ πλεῖ ἐκάτερον. οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ, ἀφ' ὅτι πλεῖ τὰς κτήσεως αἴσονται οἱ δὲ χερσίντες, πλεῖ τῆς ἡμεμῶν, ἐὰν ἴσας. ὅθεν καὶ,

Ἐν δὲ τῇ ἡμῶν ἡμεμῶν κακός, ἢ δὲ καὶ ἐσθλός.

οὐ μόνον δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἀφ' αὐτῶν κακὰ ἀδικούσιν, ὧν ἄκος εἶναι νομίζου πλὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας, ὥστε μὴ λωποδυτεῖν ἀφ' ὅτι ῥιζωῦ ἢ πεινῆν· ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι, καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν. ἐὰν γὰρ μείζω ἔχωσιν ἐπιθυμίας τῆς ἀναγκῆς, ἀφ' αὐτῶν ταύτης ἰατρείας ἀδικήσουσιν. ὁ τοῦτον ἀφ' αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἐπιθυμῶσιν, ἵνα χαίρωσι ταῖς ἀδελφῶν λυπῶν ἡδοναῖς. ἢ οὖν ἄκος τῆς πλεῖς τοῦτον; τίς μὲν, οὐσία βραχεῖα καὶ ἐργασία· τίς δὲ, σωφροσύνη· τίς δὲ, εἴ τις βούλωντο δὲ αὐτῶν χαίρωσιν, οὐκ ἀφ' ἐπιζητοῦσιν, εἰ μὴ πλεῖ φιλοσοφίας ἄκος.

Scrib. τῶν

οὐ μόνον δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἀφ' αὐτῶν κακὰ ἀδικούσιν, ὧν ἄκος εἶναι νομίζου πλὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας, ὥστε μὴ λωποδυτεῖν ἀφ' ὅτι ῥιζωῦ ἢ πεινῆν· ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι, καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν. ἐὰν γὰρ μείζω ἔχωσιν ἐπιθυμίας τῆς ἀναγκῆς, ἀφ' αὐτῶν ταύτης ἰατρείας ἀδικήσουσιν. ὁ τοῦτον ἀφ' αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἐπιθυμῶσιν, ἵνα χαίρωσι ταῖς ἀδελφῶν λυπῶν ἡδοναῖς. ἢ οὖν ἄκος τῆς πλεῖς τοῦτον; τίς μὲν, οὐσία βραχεῖα καὶ ἐργασία· τίς δὲ, σωφροσύνη· τίς δὲ, εἴ τις βούλωντο δὲ αὐτῶν χαίρωσιν, οὐκ ἀφ' ἐπιζητοῦσιν, εἰ μὴ πλεῖ φιλοσοφίας ἄκος.

αἱ γὰρ ἄλλαι, ἀνθρώπων δέονται. ἐπεὶ
 ἀδικησὶ γὰρ τὰ μέγιστα ἀφ' ἑαυτῶν
 βολαῖς, ἀλλ' οὐ ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικήματα· οἱ
 τυραννοῦσιν, οὐχ ἵνα μὴ ῥιζῶσι. δὲ ἔ
 αἱ ἡμεῖς μεγάλα, ἀν' ἐποικτεῖν τις, ἔ
 κλέπτω, ἀλλὰ τυραννον. ὥστε πρὸς
 τοῖς μικροῖς ἀδικίας βοηθητικὸς μένον ὁ
 ἔθνος τῆς Φαλέας πολιτείας. ἐπὶ τὰ πολ-
 λά βούλεται κατασκάδῃν, ὅτι ὡν τὰ
 πρὸς αὐτοὺς πολιτεύονται καλῶς. δεῖ
 δὲ καὶ πρὸς τοῖς γειτοῦσιν, καὶ τοῖς ἔξω-
 θεν πᾶσι. ἀδικήσων δ' ἴνα τὴν πολι-
 τείαν σὺν τελευτῇ πρὸς τὴν πολεμι-
 κὴν ἰσχύ, πρὸς ἧς ἐκείνος ὁδὸν εἰρη-
 κεν. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τῆς κτήσεως. δὲ
 γὰρ οὐ μόνον πρὸς τοῖς πολιτικῶν χρησῶν
 ἰσχυρῶν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῖς
 ἔξωθεν κινδύνοις. δὲ πρὸς ἕτερον δὲ
 πληθὺν ἡσυχάζειν, ὡν οἱ πλησίον καὶ
 κρείττους ἐπιθυμῶσιν, οἱ δ' ἔχοντες,
 ἀμύνειν ἔδωκένονται τοῖς ἐπιόντας. ἔθ'
 οὕτως ὀλίγω, ὥστε μὴ διώσασθαι πό-
 λεμον ἡσυχάζειν, μηδὲ τῶν ἴσων καὶ
 τῶν ὁμοίων. ἐκείνος μὲν οὖν ὁδὸν διώ-
 ειχε. δὲ ἵ τὸ μὴ λανθάνειν, ὅτι συμ-
 φέρει πληθὺν ἕστας. ἴσως οὖν ἄριστος ὁ-
 ρος, ὅ μὴ λισιτελεῖν τοῖς κρείττοις ἀφ'
 τῶν ἡσυχάζων πολεμῶν, ἀλλ' οὐ-
 τως ὡς αὐτὸ καὶ μὴ ἔχοντων ἑσυχάζων οὐ-
 σίας. οἱ Εὐβουλος, Αὐτοφραδάτου
 μνησθὲν Ἀτέρνηα πολιορκεῖν, ἐκέλευ-
 σεν αὐτὸν σκεψάμενον ἐν πόσει χεῖρα
 λήψεται ὅ χεῖρον, λογισσάσθαι τὸ χεῖ-
 ρον τοῦτου τὴν δαπάνην. ἐτέλεθ' ἔ
 λατῆρον τοῦτου λαβὼν ἐκλιπεῖν ἠδὲ τὸν
 Ἀτέρνηα. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐποίησε τὸν
 Αὐτοφραδάτην σὺν νόμῳ ἡρόμενον,
 παύσασθαι τῆς πολιορκίας. ἔστι μὲν οὖν
 ἡ τῶν συμφερόντων, ὅ τὰς οὐσίας εἰ
 ἴσας τοῖς πολίταις, πρὸς ὅ μὴ σασιά-
 ζειν πρὸς ἀλλήλους. ἔ μὲν μὲν ὁδὸν
 ὡς εἰπεῖν. ἔ γὰρ αὐτοὶ χεῖροντες ἀγα-
 νακτοῖεν ἄν, ὡς οἱ ἴσων ὄντες ἀξιοί.
 δὲ καὶ φαίνοισθαι πολλὰς ἐπιθυμῶσιν
 καὶ σασιάζοντες. ἐπὶ δ' ἡ πονηρία τῶν
 ἀνθρώπων ἀπλησόν. καὶ ὅ πρῶτον μὲν
 ἰσχυρὸν διωβόλια μόνον. ὅταν δ' ἠδὲ
 τὸ πᾶσι, ἀεὶ δέονται τῶν πλείο-
 νος, ἔως εἰς ἀπειρὸν ἔλθωσιν. ἀπει-
 αυितum fuerit, semper eo amplius desiderant, donec in immensum progressi fuerint.

Mendo-
 sus locus,
 qui Lab.
 accepit.

A Nam cæteræ voluptates sine hominis opera contingere non possunt. Enimvero maxi-
 mas iniurias inferunt homines propter cupi-
 ditates immoderatas, & non propter res ne-
 cessarias: verbi gratia, tyrannidem occupant,
 populūque impio dominatu opprimunt, non
 ut ne algeant, sed ut suas libidines impunè ex-
 pleant. Idcirco magna præmia proposita sunt,
 non ei qui furem, sed ei qui tyrannum occide-
 rit. Quare ad parvas leueisque iniurias repel-
 lendas ac defendendas solum vim habet reipu-
 blicæ administrandæ modus à Phalea inuentus.
 B præterea multa ex iis quæ ab eo excogitata &
 inducta sunt, eò spectant, eoque referuntur,
 ut ciues quidem inter se ciuitatem habeant
 bene constitutam: sed oportebat etiam aduer-
 sus finitimos & externos omneis. Nimirum
 necesse est, omnem reipubl. administrandæ
 formam ita esse descriptam atque ordinatam,
 ut viribus & copijs instructa sit: de quibus ille
 ne verbum quidem fecit. Similiter verò &
 de facultatibus rei familiaris. Neque enim sa-
 tis magnas suppetere oportet ad vsus ciuileis
 tantum, verumetiam ad pericula externa.
 C Quapropter neque tanta bonorum copia præ-
 stò esse debet, ut ea finitimi quidem & poten-
 tiores concupiscant: qui habent autem, ab
 iniuria incurrentium hostium tueri non pos-
 sint: neque tantæ angustię, ut bellum susti-
 nere non queant, ne à paribus quidem & si-
 milibus illatum. Ille igitur de his nihil defi-
 niuit. At obscurum esse non debet, quantę
 rei familiaris cuiusque ciuium copiæ ciuitati
 conducant. Fortassis igitur definitio fuerit
 earum optima, non propter facultatum ma-
 gnitudinem immensam & immoderatam, fi-
 nitimorum potentiorum interesse, bellum his
 inferre, sed rationes illorum postulare, ut
 his bellum inferant, etiam si tantas faculta-
 tes & diuitias non habeant. Quemadmodum
 Eubuhus, cum Autophradates Aternea obli-
 dere atque oppugnare cogitaret, suavit ei ut
 complexus animo temporis spatium, quod in
 vrbe capienda consumeret, huius tēporis sum-
 ptus rationē subduceret. minore enim pecunia
 accepta adductum iri ut obsidionem Aternei
 relinqueret. Hac oratione fecit ut Autophra-
 dates re diligenter & attentè considerata, vr-
 bis oppugnandæ finem fecerit, consiliūmq; ab-
 iecerit. Aliquantum igitur vtile est, faculta-
 tes rei familiaris ciuibus inter ipsos æqualeis ef-
 se, ne seditionem inter se faciant: non tamen
 admodum magna hæc utilitas est; ut id, quod
 sentio, dicam. Nam politi & virtute aliqua or-
 nati homines hoc indignè ferant, & querantur,
 quasi digni sint bonis amplioribus, non æqua-
 libus. Quapropter etiã eos sæpe videmus in a-
 lios ciueis inuadere, & seditionē excitare. Præ-
 terea verò inexplebile quiddã est hominū im-
 probitas. At primū satis habent duos obolos
 dumtaxat accipere: vbi autem hoc patrium &
 Infinita

Infinita enim & immensa est cupiditatis natura: ad quam explendam plerique homines omne studium, atque adeo omneis vitæ rationes conferunt. Talium igitur rerum principium & caput, est, eos quidem qui natura modesti & boni sunt, taleis efficere, vt plus iusto habere nolint: malos autem & improbos, vt non possint, potiùs quàm bona ciuium exequare. Non poterunt autem si & gradu sint inferiores, & non afficiantur iniuria. Sed ne hanc quidem bonorum æquationem rectè exposuit. Nam in agrorum possessione dumtaxat bona vult æquari. Atqui & in seruis & in pecoribus & in numis diuitiæ consistunt: sunt & in multo suppellectilis, quæ appellatur, apparatus, multoque instrumēto. Aut horum igitur omnium quærenda æqualitas est, aut hæc in aliquem ordinem moderatum redigenda sunt, aut omnia sunt prætermittenda. Videtur autem ex legibus à se positis paruum ciuitatem efficere, si quidem opifices omnes erunt serui publici, neque partis vllius, qua expleatur ciuitas, locum obtinebunt. Quod si seruos publicos esse oportet eos qui communia artificia exercent, debet hoc ita se habere, vt Dyrrachij, & vt aliquando Diophantus Athenis instituit. De Phalæ igitur reipub. administrandæ ratione, aliquidne ille rectè dixerit, an secus, propemodum quis ex his intelligere queat.

CAPVT VIII.

Ab Hippodamo Milesio propositam ideam Reipub l perpendit.

Hippodamus autem, Euryphontis filius, Milesius, qui & ciuitatum vrbiùmque diuisionem reperit, & Piræum muro ab vrbe sciunxit, vir primùm in reliqua vita propter ambitionem aliquanto plus quàm satis esset, rerum superuacanearum atque exquisitarum studio deditus, vsque adeo vt nonnullis cutiosius & putidius viuere existimaretur, capillum denso ac promisso, tum composito, & sumptuosè ornato: deinde in vestitu cultique corporis sumptuoso, cum veste vteretur honorifica illa quidem, & magnifica, sed calida & pellibus suffulta, non hyeme solùm, verum etiam diebus æstiuis & solstitialibus temporibus. Hic igitur Hippodamus, cum alioqui in totius naturæ explicatione eruditus esse vellet, primus eorum qui reipubl. non administrant, conatus est aliquid de optima reipubl. administrandæ forma dicere. Ciuitatem autem ita componebat, vt ex decem millibus hominum numero constaret, in treis verò parteis esset diuisa. Vnam porrò partem efficiebat ex artificibus, alteram ex agricolis, tertiam ex propugnatoribus & armatis hominibus. Iam verò agrum treis in parteis secabat, vnam sacram, alteram publicam, tertiam priuatam:

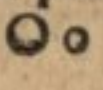
A εως γ' ἢ τῆς ἐπιθυμίας φύσις ἥς πρὸς πλεῖν ἀναπλήρωσιν οἱ πολλοὶ ζῶσι. τῆς οὖν ποιούτων ἀρχὴ μᾶλλον τῆς ἐπίστας ὀμαλίζῃν, ὅ τινες μὴ ἐπιφκείσ τῆ φύσιν ποιούτους ἀνασκαυάξῃν, ὥστε μὴ βούλευσθαι πλεονεκτεῖν· τοὺς δὲ φαύλους, ὥστε μὴ δυνάσασθαι. τῆτο δ' ὅστιν, ἀμ' ἠπίους τε ὦσι, ἔ μὴ ἀδικήσονται. ἔ καλῶς δ' οὐδὲ πλεῖν ἰσότητα τῆς ἐπίστας εἴρηκε. πρὸς γ' πλεῖν τῆς γῆς κτήσιν ἰσάζῃ μόνον, ἐστὶ δὲ καὶ B δούλων καὶ βοσκημῶν πλοῦτος, καὶ νομισματός, ἔ κατασκαυή πολλὴ τῆς καλυμμάτων ἐπιπλων. ἢ πρῶτων οὖν τούτων ἰσότητα ζητητέον, ἢ τῶν ἰνὰ μετείας, ἢ πρῶτα ἑατέον. φαίνεται δ' ἐκ τῆς νομοθεσίας, κατασκαυάξων πλεῖν πόλιν μικρόν, εἴ γ' οἱ τεχνίται πρῶτες δημόσιοι ἔσονται, ἔ μὴ πλήρωμα ἔ πρῆξονται τῆς πόλεως· ἀλλ' εἴτῃ δὲ δημοσίοις εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ C ἐργαζομένους, δὲ κατὰ τῶν ἐπιδάμνησ τε, καὶ ὡς Διόφαντος ποτε κατασκαυάζεν Αθῆνῃσι, τῆτον ἔχῃ τὸν ἔσπον. πρὸς μὲν οὖν τῆς Φαλέου πολιτείας σχεδὸν ἐκ τῶντων ἀφ' ἑωρῆσθεν, εἴ τι τυγχάνῃ καλῶς εἴρηκῶς, ἢ μὴ καλῶς.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Περὶ τῆς Ἰπποδάμου τῆς Μιλησίου πολιτείας, ἔ ποτέρων κινήσει νόμοι, καὶ τίνες, καὶ πότε.

D Ἰπποδάμος ὁ Εὐρυφώντος Μιλήσιος, ὅς καὶ τῶν πόλεων διαίρεσιν ἔρε, ἔ τὸν Περσῶν κατέτεμε, γρόμμος καὶ πρὸς τὸν ἀφ' οὗ βίον πρὸς τῶν δὲ φιλομίας, ἔ τως ὥστε δοκεῖν ἐπίσιν ζῆν πρὸς ἐργάτερον, τειχῶν τε πλήθῃ καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ· ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν δὲ τειχῶν μὲν, ἀλλὰ ἔ πρὸς τῶν τειροῖς χρονοῖς. * λόγος δὲ ἔ πρὸς πλεῖν ὀλλεῖ φύσιν ἐπὶ βουλόμμος, πρὸς τῶν μὴ πολιτομομένων ἐνεχέρησέ τι πρὸς πολιτείας εἴπειν τῶν ἀρίστων. κατασκαυάξῃ δὲ πλεῖν πόλιν, τὰς πλήθῃ μὲν μυριάδων, εἰς τελεὰ τῶν μέρη διηρημένῃ. ἐποῖς γ' ἐν μὲν μέρος τεχνίτας, ἐν τῶν γεωργούς, τείτοι τῶν πρὸς πολεμῶν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον. διήρῃ δὲ εἰς τελεὰ μέρη πλεῖν χροῖαν, τῶν μὲν ἑρῶν, τῶν δημοσίων, πλεῖν δὲ ἰδίῶν.

γρ. ἀπὸν δαίος

ὅταν μὲν τὰ νομιζόμενα ποιήσῃσι πρὸς τοὺς θεοὺς, ἰεραὶ ἀφ' ὧν δ' οἱ προσωπομαυῶντες βιώσονται, κοινῶν τὴν δὲ τῶν γεωργῶν, ἰδίαν. ὥστε δ' εἶδη καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον. πρῶτον γὰρ αἱ δίκαι γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ὑβριν, βλάβην, θάνατον. ἐπινοοῦται δὲ καὶ δικαστήριον ἐν τῷ κύριον, εἰς ὃ πάσας ἀνάγκασται δεῖν εἶναι μὴ καλῶς κεκρίσθαι δοκῶσας δίκαις. τὸ τοιοῦτον κατεσκευάσθαι ἐκ τῶν γερουσιῶν ἀρετῶν. τὰ δὲ κριτικὰ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἢ ἀφ' ἡθοφορίας ὥστε γίνεσθαι δεῖν, ἀλλὰ φέρειν ἕκαστον πινάκιον, ἐν ᾧ γράφειν, εἰ καὶ ἀδικάζοι ἀπλῶς ἢ δίκλῳ. εἰ δ' ἀπλόοι ἀπλῶς, κενόν εἰ δὲ τὸ μὴ, τὸ δὲ μὴ, τὸ τοιοῦτον δεῖν. νῦν γὰρ οὐκ ὥστε νενομοθετήσθαι καλῶς. ἀλλὰ κριτικὰ γὰρ ὁππορκεῖν, ἢ ταῦτα ἢ ταῦτα δικάζοι τὰς. ἐπὶ δὲ νόμον πρῶτον τῶν ἐπισημνῶν ἢ τῆ πόλεως συμφέρον, ὅπως τυγχάνωσι λιμῆς καὶ τοῖς πασι τῶν ἐν τῇ πόλει μωτελευτώντων, ἐκ δὲ τοῦ γίνεσθαι τὴν ἑοφίαν. ὡς ἔγωγε τὸ πρῶτον ἀλλοις νενομοθετημένον. ἐστὶ δὲ καὶ ἐν Ἀθηνῶν σὺν ὁ νόμος νῦν, καὶ ἐν ἑτέροις τῶν πόλεων τοῖς δ' ἀρχόντας ἀρετοὺς ὑπὸ τῆ δῆμου εἶναι πρῶτον. δῆμος δ' ἐπισημνῶν τὰ τρία μέρη τῆς πόλεως. τοῖς δ' ἀρετέων ὁππορκεῖται κοινῶν, καὶ ξενικῶν, καὶ ὀρφανικῶν. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα ἀξιόλογα τῆς Ἰπποδάμου ἱστορίας, ταῦτ' ὅστιν. ἀπορήσκει δ' αὐτοῖς, πρῶτον μὲν τὴν ἀφίρεσιν τῆς πλεῖστον τῶν πολιτῶν. οἷ τε γὰρ τεχνίται, καὶ οἱ γεωργοὶ, καὶ οἱ τὰ ὄπλα ἔχοντες, κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πρῶτον. οἱ μὲν γεωργοὶ, οὐκ ἔχοντες ὄπλα. οἱ δὲ τεχνίται, ἢ τε γὰρ, οὐτε ὄπλα. ὡς τε γίνονται μετὰ δὲ δούλοισι τῶν τὰ ὄπλα κεκτημένων. μετὰ δὲ οὖν πασῶν τῶν λιμῶν ἀδύνατον. ἀλλὰ καὶ γὰρ ἐκ τῶν τὰ ὄπλα ἔχοντων, κατὰ τὰς καὶ στρατηγῶν, καὶ πολιτοφυλακῶν, ἢ τὰς κυριώτατας ἀρχὰς ὡς εἰπεῖν. μὴ μετεχόντας δὲ τῆς πολιτείας, πῶς οἷς τε φιλικῶς ἔχον πρὸς τὴν πολιτείαν; ἀλλὰ δεῖν κρείττους εἶναι τοῖς τὰ ὄπλα κεκτημένοις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὸ τοιοῦτον ἢ ἴσους, μὴ πολλοὺς ὄντας. εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον ἔσται. πῶς οἷς δὲ τοῖς δῆμοις μετεχόν τῆς πολιτείας, καὶ κυριοὺς εἶναι τῆς τῶν ἀρχόντων κατὰ τὰς ἀρχαίας; ἐπὶ οἱ γεωργοὶ τὴν χρησίμω τῆς πόλεως;

A Eam quidem, unde sacra legitima & consuetudine recepta diis immortalibus fierent, sacram: eam autem unde ciuitatis propugnatores viuerent, communem & publicam: eam denique quæ agricolis esset attributa, propriam ac priuatam. Existimabat etiam tria legum genera dumtaxat esse oportere, nam quibus de rebus lites intenduntur & iudicia fiunt, eas res numero tres esse, contumeliam, damnum iniuria illatum, mortem. Lege autem sua etiam vnum iudicum confessum faciebat, cuius summa esset potestas, & ad quem referri oporteret eas res quæ minus bene iudicatae viderentur. Hunc autem constituerebat ex quibusdam senibus selectis. Sententias porro in foris iudicialibus non per calculos ferri debere existimabat, sed dari unicuique tabellam, in qua scriberet, si planè condemnaret: si absolueret, inanem relinqueret: si neque damnet, neque absolueret, aut partim damnet, partim absolueret, hoc ipsum scriptura declararet. Nunc enim hoc non rectè legibus esse institutum. Cogi enim iudices perierare, cum aut hanc aut illam ferre sententiam iubentur. Legem autem tulit de iis qui aliquid vtile ciuitati inuenirent, vt honore ac premio afficerentur: & vt liberis eorum qui in bello occubissent, de publico victus praberetur: quia scilicet nondum hæc lex apud alios esset lata. Nunc autem & Athenis, & in aliis ciuitatibus posita est. Tum vt magistratus omnes à populo eligerentur. Populum autem faciebat tres illas partes ciuitatis. Deinde vt qui lecti essent, curam haberent & rerum ciuitatis communium, seu vrbanaum, & earum quæ ad peregrinos, & earum quæ ad pupillos parentibus orbatos pertinent. Quæ igitur & maxima ex parte, & commemoratu dignissima, ab Hippodamo de republ. ordinata exposita sunt, hæc sunt. Vocare autem in dubium possit aliquis, primùm quidem ciuium multitudinis partitionem. Nam & artifices, & agricolæ, & qui arma gerunt, omnes reipublicæ sunt participes: sed ita vt agricolæ sint inermes, artifices autem & sine armis sint, & sine agris. Quo fit vt propemodum serui sint eorum qui arma tenent. Quare omnium bonorum participes esse non possunt. Necessesse enim est, ex iis qui arma tenent, creati & imperatores, & ciuium custodes, quos appellant Græci politophylacas, & summos, penè dicam, amplissimisque magistratus. Qui autem reipub. non sunt participes, qui fieri potest, vt ij beneuolo atque amico in reipub. sint animo? Iam verò superiores sint viribus necessesse est ij qui arma tenent, vtraque parte. Hoc autem non est factu facile, nisi multi sint. At si hoc erit, quid attinet alios reipub. participare, & creandorum magistratum potestatem habere? Præterea agricolæ qua in re ciuitati sunt vtilēs?

Nam artifices quidem esse necesse est. A
 Omnis enim ciuitas artificibus eget: & pos-
 sunt ex artificio suo vitam tolerare, quem-
 admodum in aliis ciuitatibus. Agricole ve-
 rò, qui ciuibus arma tenentibus victum
 suppeditant, non immeritò in partibus ci-
 uicatis numerentur. Nunc autem pro-
 prios agros habent, & hos priuatim col-
 unt. Præterea, si communis agros, ex
 quibus ciuitatis propugnatores victum su-
 ment, ipsi milites arant, non differat
 pars ciuitatis militaris ab ea quæ agris co-
 lendis præposita est. At vult lator legis duas
 dissimiles esse partes. Quòd si alij quidam
 erunt præter eos qui priuatos agros colunt, &
 ciuitatis propugnatores; quarta rursus hæc
 erit pars ciuitatis, nullius rei particeps, sed à
 reipubl. statu aliena. Quòd si quis eosdem
 esse ponet, & qui proprios agros colunt &
 qui publicos & communis; tunc fructuum
 copia erit angustior quàm vt ex iis quisque
 victum duabus familiis subministrare possit.
 Tum quamobrem non statim ex eadem terra,
 & ex iisdem agris, qui sorte cuique obtige-
 rint, & sibi victum sument, & bellatoribus
 præbebunt? Hæc igitur omnia magnam ha-
 bent confusionem. Ne lex quidem, quæ est
 de sententia à iudice pronuncianda, admo-
 dum probanda est: postulare, vt actione sim-
 pliciter instituta atque intenta, in iudicando
 sententiam diuidat, fiatque ex iudice arbiter.
 At hoc in arbitrio etiam pluribus de compro-
 misso facto disceptantibus facere licet. & con-
 tingere potest: inter se enim de sententia fe-
 renda communicant. In iudiciis verò non
 potest: quinetiam multi legum scriptores,
 contra atque hîc, dant operam ne iudices in-
 ter se communicent. Deinde verò nonne
 erit hæc iudicatio turbulenta & confusa, si
 iudex quidem deberi petitori arbitretur,
 sed non tantum quantum petitor sibi deberi
 dicit? hic enim minas viginti petit, ille au-
 tem decem adiudicat: aut hic quidem plus,
 ille verò minus: alius autem quinque, alius
 potèr quatuor: atque hoc scilicet modo
 sententias diuident, aliique omni ex parte
 contra petitorum sententiam ferent, alij
 nulla ex parte. Quis igitur erit modus sen-
 tentiarum deligendarum ac discernenda-
 rum? Præterea vero nemo cogit peierare,
 qui simpliciter absoluerit, aut damnarit, si
 lis simpliciter, vt debet, fuerit intenta. Non
 enim qui reum absoluit, nihil eum debere
 iudicat, sed viginti minas non debere.
 Verùm ille iam peierat, qui non putans reum
 debere viginti minas, nihilominus eum dam-
 nauit. De præmio autem & honore ali-
 quo iis decernendo, qui aliquid vtile ciui-
 tati repererunt, non est tutum legem ferre:
 sed est auditu plausibile & speciosum tantum.

Α τεχνίτας μὲν γὰρ διατρεφόντων εἶναι. * πᾶσα
 γὰρ δεῖται πόλις τεχνιτῶν· καὶ διώδεται ἄλλο-
 γίγνεσθαι, καθάπερ ἐν ταῖς πόλεσιν
 ἀπὸ τῆς τέχνης. οἱ δὲ γεωργοὶ, πορίζοντες
 μὲν τοῖς τὰ ὄπλα κεκτημένοις τὴν ἑσφίαν,
 διλόγως ἀνῆσθαι τῆς πόλεως μέγας. νῦν
 δ' ἰδίαι ἔχουσι, ἑταύτῃ ἰδίαι * γεωργου-
 σιν. ἐν τῇ πλὴν κοινῇ ἀφ' ἧς οἱ πολε-
 μοῦντες ἔξοσι πλὴν ἑσφίαν, εἰ μὴ ἀλλοῖ
 γεωργήσοισιν, ὅσα ἀεὶ εἴη ὁ μάχιστον ἔτε-
 ρον ἑ γεωργῶν βούλεται δ' ὀνομαστῆς.
 * εἰ δ' ἔτεροῖνες ἔσονται τὰ ἰδίαι γεω-
 ρῶντων καὶ τῆν μάχιστον, τέταρτον * αὐ-
 μόριον ἔσται τὸ τῆς πόλεως, ὁσθένος μετέ-
 χον, ἀλλὰ [καὶ] ἀλλότριον τῆς πολιτείας.
 ἀλλὰ μὲν εἴ τις τοῖς αὐτοῖς θύσῃ τοῖς τε
 ἰδίαι, ἑ τοῖς τῇ κοινῇ γεωργῶντας, τὸ τε
 πλῆθος ἀποθνήσκει τῆς καρπῶν, ἕξ ὧν ἑ-
 καστος * ὑποσπυρήσῃ δύο οἰκίας. καὶ τίνος ἑ-
 νεκεῖν ὅσα ἀπὸ τῆς γῆς, ἑ τῆν αὐτῶν
 κληρῶν αὐτοῖς τε τῇ ἑσφίαν λήψονται, καὶ τοῖς
 μάχιστοις πρὸ ἔξοσι; ταῦτα δὲ πρῶτα πολ-
 λιῶν ἔχει ἑσφίαν. ἑ καλῶς δ' ἔδ' ὁ περὶ
 τῆς κείσεως ἔχει νόμος, ὁ κείσῃ ἀξιοῦν
 ἑσφίαν τῆς κείσεως ἀπλῶς γεγραμ-
 μένης, καὶ γίνεσθαι τῆς δικαστῆν ἑσφίαν.
 τὸ τῆς δ' ἐν μὲν τῇ ἑσφίαν καὶ πλείοσιν ἐν δὲ
 χεῖται· χρυσολογῶνται γὰρ ἀλλήλοισιν ἑ
 τῆς κείσεως· ἐν τῇ τοῖς δικαστῆροισιν ὅσα ἔστιν,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς * τοῖς τῆν νομοθετῆν
 οἱ πολλοὶ ἑσφίαν ἀξιοῦσιν, ὅπως οἱ δικα-
 σταὶ μὴ χρυσολογῶνται, ὡς ἀλλήλοισιν. ἑ-
 πείτα πῶς ὅσα ἔσται ἑσφίαν ἑ κείσεως,
 ὅταν ὀφείλῃ ὁ μὲν δικαστῆς οἶσται, μὴ το-
 σούτων δ' ὅσον ὁ δικαστῆς ὀμῆσται; ὁ μὲν γὰρ εἴ-
 κησι μναῖς, ὁ δ' δικαστῆς κείσῃ δέκα μναῖς. ἢ
 ὁ μὲν πλείον, ὁ δ' ἑλασσον· ἑσφίαν ἑ πέντε, ὁ
 δ' ἑσφίαν ἑ τῆσρα. καὶ τὸ τῆν δὲ τῆ ἑσφίαν δηλονότι
 μειοῦσιν· οἱ δ' πρῶτα ἑσφίαν ἀδικαστοῖσιν, εἰ
 δ' ὅσθεν. τίς οὖν ὁ ἑσφίαν ἑσφίαν τῆς ἑσφί-
 λογῆς τῆν ἑσφίαν, ἐπὶ δ' ὅσθεν ἑσφίαν ἑσφίαν
 κείν ἀναγκάζει τὸν ἀπλῶς ἀποδικά-
 σματα ἢ κατὰ δικασματα, εἴπερ ἀπλῶς
 ὁ ἑσφίαν γέγραπται δικαστῆς. οὐ γὰρ
 μηδὲν ὀφείλῃ ὁ ἀποδικαστῆς κείσῃ, ἀλλ'
 καὶ τῆς εἴκοσι μναῖς· ἀλλ' ὅσθεν ἑσφίαν
 ἑσφίαν ὁ κατὰ δικαστῆς, μὴ νομίζων
 ὀφείλῃ τῆς εἴκοσι μναῖς. ἑσφίαν δὲ τῆς
 ἀξιοῦσιν πὶ τῇ πόλει συμφέρον, ὡς δεῖ

καὶ πᾶσα γὰρ
 δεῖται πό-
 λις τεχνιτῶν,
 καὶ διώδεται
 ἄλλογίγνεσθαι.

καὶ γεωργῶ-
 σιν.

καὶ οἱ οἰ-
 κίας.

καὶ τίνος ἑ-
 νεκεῖν.

καὶ τοῖς αὐ-
 τοῖς.

γίνεσθαι ἑσφίαν ἀσφαλῆς ὁ νομοθετεῖν, ἀλλ' ἀόφθαλμον ἀκροῦσθαι μόνον.

ἔχει γὰρ συκοφαντίας, ἔκινήσεως, αὐτῆς, πολιτείας ἐμπιπῆσαι εἰς ἄλλο πρῶτον μα καὶ σκέψιν ἑτέραν. ἀποροῦσι γὰρ ἕνεκα, πότερον βλαβερόν, ἢ συμφέρον ταῖς πόλεσι ὁ κινήσει τοῖς πατρίοις νόμοις, αὐτῆς ἢ τοῦ δήμου βελτίων. δὲ τῶν οὐκ ἴσθι τὰ λεγόμενα καὶ συκοφαντῶν, εἴτε μὴ συμφέρει κινήσει. οὐδέχεται δὲ εἰσηγεῖσθαι ἕνεκα νόμων λύσει, ἢ πολιτείας, ὡς κοινὸν ἀγαθόν. ἐπεὶ ὅτι πεποιθῆμεθα μείωσιν, ἐπὶ μικρῶν αὐτῆς ἀφαιρέσθαι βέλτιον. ἔχει γὰρ, ὡς τῶν εἰπομένων, ἀπορίαν καὶ δόξαν δὲ βέλτιον εἶναι ὁ κινήσει. ὅτι γὰρ τῶν ἄλλων ὅτις τῆσιν τὸ σκευεῖσθαι. οἷον ἰατρικὴ κινήσεισθαι τὰ πάτρια, καὶ γυμναστική, καὶ ὅλως αἰτέχνη πάσαι, καὶ αἱ δυνάμεις. ὡς τὸ ἐπεὶ μίαν τούτων ἴσθι καὶ πλεὺς πολιτικῶν, δηλονότι καὶ αὐτῶν τούτων ἀγαθῶν οὐκ ὅμοιως ἔχον σημεῖον δὲ δὴ γινώσκοντα φαῖναι ἴσθι τῶν ἔργων. τοῖς γὰρ ἀρχαίοις νόμοις λίαν ἀπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικοῦς. εἰδὲν ὅτι τὸ τε γὰρ οἱ Ἕλληες, ἔτι γὰρ αἰχμῶν ἐνοικῶντο πρὸ ἀλλήλων. ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ὅτις πονομίμων, ἀπὸ τῆσιν ἀμύμων ὅτις ἐν Κύμῃ αὐτῶν τὰ φονικὰ νόμος ὅτις, ἀπὸ πλῆθος τῶν ἀρχαίων μὴ τῶν, ὁ δὲ δὴ τὸν φόνον, τῶν αὐτῶν συκοφαντῶν, ἐνοχον εἶναι τὰ φόνον τὸν φόνοντα. ζητῶσι δὲ ὅλως οὐκ ὁ πατρίων, ἀλλὰ τὰ ἀγαθὸν πρῶτον. εἴθις τε τοῖς πατρίοις, εἴτε γηγῆς ἢ ἴσθι, εἴτε ἐκ φθόρου ἕνεκα ἐσθῆσθαι, ὁμοίως εἶναι καὶ τοῖς τυχόντας καὶ τοῖς ἀνοήτοις, ὡς τῶν καὶ λέγεται καὶ τῶν γηγῆων. ὡς τὸ ἀτοπον μὲν ἐν τοῖς τούτων δόγμασι. πρῶτον δὲ τούτοις, ὅτις τοῖς γηγῆμοις εἶναι ἀκινήτοις βέλτιον. ὡς τῶν γὰρ καὶ αὐτῶν τὰ ἀλλὰς τέχνας, καὶ πλεὺς πολιτικῶν πᾶσι ἀδύνατον ἀκρεβῶς πρῶτον γηγῆσαι καὶ ὅλως γὰρ ἀναγκαῖον γηγῆσαι. αἱ δὲ πατρίοις αὐτῶν τῶν καὶ ἑκάστον εἶσιν. ἐκ μὲν οὖν τούτων φαίνεται ὅτι κινήσει καὶ ἕνεκα, καὶ πότε τῶν νόμων εἶσιν. ἄλλων δὲ τῶν ὅτις τῶν ἀποροῦσιν, ἀλλὰ βίας δὲ δόξαν εἶναι πολλῆς. ὅτις γὰρ ἢ, ὁ μὲν βέλτιον μικρόν, ὁ δὲ ἐπὶ τῶν ἀλλὰς λύσει τοῖς νόμοις φαῖναι, φαίνεται ὡς ἑατέον. εἴθις αἰμῆσθαι καὶ τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων. ἔτι γὰρ τῶν ὅτις ἀφαιρέσει κινήσει, ὅσον βλαβήσει τοῖς ἀρχαίοις ἀπειθεῖν ἐπὶ τῶν.

A Habet enim calumnias, & reipubl. si ita cadat, commutationes & conuersiones. Incurrit autem in aliam quaestionem & disputationem. Dubitant enim quidam, utrumne detrimens, an utile sit, leges patrias mouere & mutare, si qua sit alia melior. Itaque non est facile ei quod dictum est de premio iis decernendo, qui aliquid ex usu ciuitatis inuenerint, assentiri & concedere, si non expedit reipubl. quicquam immutare. Euenire autem potest ut aliqui suadeant vel legum abrogationem, vel reip. administrandae formae commutationem, tanquam commune bonum. Sed quoniam in huc sermonem incidimus, praestiterit etiam pauca hae de re disputare. Habet enim, ut diximus, dubitationem. Et videatur sane satius esse commutare. In aliis enim scientiis hoc profuit: ut medicina commutata a patriis institutis, & ars corporum exercendorum, quam gymnasticam Graeci appellant, omnes denique artes & facultates mutatae magnas rebus publicis utilitates attulerunt. Quare quoniam & ciuili prudentia in his numeranda est, nimirum de ea quoque necessario idem est sentiendum. Argumentum eorum quae dicimus, ex factis & euentis sumere possit aliquis. Leges enim antiquas valde simplices esse, & barbaricas. Nam & gladios gestare, & uxores alter ab altero emere Graeci solebant: reliquaque antiqua instituta, stolidia prorsus & stulta sunt: verbi gratia, lex est Cumis de iis quae ad eadem pertinent, si quis accusator aliquem testium numerum produxerit, qui sibi cognati sint, reum eisdem poena teneri. Praeterea quaerunt omnes non quod est patrium, sed quod bonum. Et verisimile est, primos illos homines, siue terrae filii & terrigenae erant, siue ex calamitate & interitione aliqua salui & incolumes euaserant, simileis fuisse hominum, qui vulgo casuque nobis occurrunt, & insipientium ac stultorum: quemadmodum de terrigenis dici solet. Quare absurdum sit in horum decretis permanere. Praeterea ne leges quidem scriptas relinquere immutabileis atque immotas praestiterit. Quemadmodum enim se res habet in aliis artibus, sic & in prudentia ciuili fieri non posse, ut omnia quae ad ordinationem & descriptionem reipubl. administrandae pertinent, subtiliter & perfecte scripta sint. Vniuersae enim scripta sint necesse est. At actiones in singularibus versantur. Ex his igitur perspicuum est, & aliquas leges esse mutandas, & aliquando mutandas. Contra vero si alio modo rem, de qua agitur, consideremus, multae cautionis esse videatur. Vbi enim utilitas quidem, quae ad mutandas leges adducit, parua est: assuefacere autem ciuicis legibus facile mutadis, malum: proculdubio nonnulla peccata & latorum legis, & magistratuum ferenda, atque intacta relinquenda sunt. Non enim tanto erit ei mutasse leges emolumento, quanto assueuisse magistratibus non parere detrimeto.

Præterea fallax & captiosum est illud ab artibus & scientiis exemplum. Non enim simile est, artem atque legem commutare. Lex enim nullam vim habet ad parendum impellentem, nisi eam quam à more accepit. Hic autem non nisi ex temporis longinquitate, annorumque multitudine nascitur. Itaque à legibus receptis & visitatis, ad alias & novas leges facile migrare, vim legis infirmare ac debilitare est. Præterea, si demus esse mutandas, vtrum & omnes & in omni reipubl. administrandæ forma, necne? & vtrum à quolibet mutandæ, an à quibusdam, & à quibusnam? Magnum enim inter hæc discrimen est. Quapropter nunc quidem hanc quæstionem omittamus, atque in aliud tempus magis proprium referuimus.

CAPVT IX.

Lacedæmoniorum & Cretum Republicas examinat.

DE Lacedæmoniorum autem & Cretum republ. & propemodum de aliis, duo sunt videnda: quorum vnum est, sitne aliquid in eis rectè, an secus ad optimam reipubl. administrandæ descriptionem, legibus constitutum: alterum, sitne aliquid, spectato reipubl. proposito & modo, ita constitutum, vt repugnet ei reipubl. administrandæ formæ, quam sibi proposuerunt. Ei igitur ciuitati, cuius administratio recta sit futura, necessarium munerum vacationem esse oportere, conuenit inter omnes: sed quomodo esse oporteat, non est facile intelligere. Nam & Thessalorum seruitium, quam illi penestram nominant, sæpe in Thessalos irruit, atque inuasit: itémque Elotes in Lacedæmonios. Nam perpetuò veluti casibus eorum aduersis insidiantes imminet. Cretensibus autem nihil dum tale accidit. Causa autem huius rei fortasse est, quod nulla finitimarum ciuitatum, quamuis inter se bellum gerant, præbeat se belli sociam, auxiliūve ferat seruis in dominos conspirantibus, & à ciuitate deficientibus ideo quod non sibi expediat illis auxilium ferre, vt quæ etiam ipsæ populis à se alienis cinctæ sint. Lacedæmoniis autem finitimi erant inimici atque infesti, Argiui, Messenij, Arcades. Nam & à Thessalis inuasi serui descuerunt, propterea quod bellum etiam tum cum accolis Achiuis Perrhæbis, Magnetibus gerabant. Videtur autem etsi nihil aliud, at certè diligentia & cura magni negotij esse, quomodo se aduersus eos gerere oporteat. Nam si agatur cum eis liberaliùs ac

Tom. III.

A **Κ**έρδος δὲ καὶ τὸ πρῶτον ἀγαθὸν τῶν τεχνῶν. οὐ γὰρ ὁμοίον [τὸ] κινεῖν τέχνην καὶ νόμον. ὁ γὰρ νόμος ἰσχυρὸς ὅσοις ἐξ ἑαυτοῦ τὸ πείθεσθαι, πλεονῶν τῶν ἐξ ἄλλου. τὸ δὲ οὐ γὰρ εἰ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ πλεονῶν. ὥστε τὸ βραδύως μεταβάλλειν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νόμων εἰς ἑτέρας νόμους κτηνοῦς, ἀσθενῆ ποιῆν ὅτι πλεονῶν τῶν νόμων διωκταῖν. ἐπὶ δὲ, εἰ καὶ κινητέοι, πρότερον καὶ πρότερον καὶ ἐπὶ πάσῃ πολιτείᾳ, ἢ οὐ; καὶ πρότερον πᾶσι τυχόντι, ἢ τίσι; ταῦτα γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ μεγάλῃ ἀφ' ἑαυτοῦ. δὲ μὴ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ταύτῃ πλεονῶν σκέψιν ἄλλων γὰρ ὅτι κτηνοῦς.

ΚΕΦΑΛ. 9.

Περὶ τῆς Λακεδαιμονίῳ πολιτείας, ἢ μάλιστα ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι κτηνοῦς.

C **Π**ΕΡΙ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας, καὶ τῆς Κρητικῆς, ἡ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, δύο εἰσὶν αἱ σκέψεις μία μὲν, εἰ πῶς καλῶς, ἢ μὴ καλῶς, πρὸς πλεονῶν τῶν νόμων μεταβάλλειν ἑτέροις, εἰ πῶς πρὸς πλεονῶν τῶν νόμων ὑπομένειν καὶ τὸν ἑαυτοῦ, ὑπομένειν τῆς πρὸς κτηνοῦς αὐτοῦ πολιτείας. ὅτι μὲν οὖν δὲ τῆς μνησθῆναι καλῶς πολιτείας πλεονῶν τῶν ἀφ' ἑαυτοῦ ὑπαρχόντων ὁμοιοῦς ὅσοις ἐξ ἑαυτοῦ πλεονῶν, οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαβόν. ἢ τε γὰρ Θεσσαλῶν πλεονῶν πολλὰ καὶ ἐπέτετο τοῖς Θεσσαλοῖς ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Λακωνοῖς οἱ εἰλωτες. ὥστε γὰρ ἐφεδρῶντες τοῖς ἀτυχήμασι ἀφ' ἑαυτοῦ. πλεονῶν δὲ τῶν Κρητικῶν ὅσοις πλεονῶν συμβέβηκεν. αἴτιον δὲ ἴσως, τὸ τῶν γαλιώσας πόλεως καὶ πλεονῶν ἀλλήλων, μηδεμίαν εἶναι σύμμαχον τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀφ' ἑαυτοῦ μὴ συμφέρειν καὶ αὐταῖς κτηνοῦς πλεονῶν. τοῖς δὲ Λακωνοῖς οἱ γαλιῶντες ἑταροὶ πρότεροι ἢ σπάρτη, Ἀργεῖοι, καὶ Μεσσηνιοὶ, καὶ Ἀρχαῖδες. ἐπεὶ καὶ τοῖς Θεσσαλοῖς κατὰ τῶν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀφ' ἑαυτοῦ πολεμεῖν ἢ ἐπὶ τοῖς πρὸς τῶν ἑαυτοῦ, Ἀχαιοῖς καὶ Περρῶσι, καὶ Μαγνησίν. εἶοικε δὲ καὶ τῶν μηδὲν ἑτέροις, ἀλλὰ τὸ γὰρ ὅτι κτηνοῦς ἐργῶδες εἶναι, πλεονῶν δὲ πρὸς αὐτοῖς ὁμοίως.

Οο iij

λῆσαι ἔθρον. αἰετῶμοί τε γὰρ ὑβείζοισι,
 καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς τῆς κυρείας
 καὶ κακοπαθῶς ζῶντες, ἑπιβουλοῦσι, ἔ-
 μισοῦσι. δῆλον οὖν ὡς ὅτι ἄβουλοισι τὸ
 βέλτερον ἔθρον, οἷς τὸ συμβαίνει, πρὸς
 τὴν εἰλωτείαν. ἐπὶ δὲ ἢ πρὸς τὰς γυναῖκας
 ἀφ᾽ ἑσῆς, ἔπειτα πρὸς τὴν πατριάρχῃαν
 πολιτείας βλαβερὰ, ἔπειτα ἀδαμνησίαν
 πόλεως. ὡς περὶ γὰρ οἰκίας μέρος αἰὲρ καὶ
 γυνή, δῆλον ὅτι ἔπειτα εἰς τὴν δίχα
 διηρηθεῖαι, δὲ νομίζῃν, εἰς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν
 πλῆθος ἔπειτα τῶν γυναικῶν. ὡς τὸ ἐν ὅσῃς
 πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ πρὸς τὰς γυναι-
 κας, τὸ ἡμισυ τῆς πόλεως εἶναι δὲ νομίζῃν
 ἀνομοθέτητον. ὅπερ ἐκείνῃ συμβέβηκεν. ὁ-
 λῶν γὰρ τὸ πόλιν ὀνομαστέτης εἶναι βουλομέ-
 νος καρτερικῶς, καὶ μὴ τοῖς ἀνδράσιν φα-
 νερός ὅτι τοιοῦτος ὢν, ὅτι δὲ τῶν γυναικῶν
 ἐξημῆθηκε ζῶσι γὰρ ἀκολασίᾳ πρὸς ἀ-
 παστὴν ἀκολασίαν, ἔπειτα τρυφῆς. ὡς τε ἀ-
 ναγκάσθαι ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ ἡμᾶσθαι
 τὸ πλοῦτον, ἀλλ᾽ ὡς τε καὶ τὸ γυναικῶσι γυ-
 νακοκρατούμενοι, κατὰ τὸ πολλὰ τῶν
 φρατίων καὶ ἐπολεμικῶν γυναικῶν, ἔξω
 Κελτῶν ἢ καὶ εἰλίνας ἕτεροι φανερός τε-
 τιμῆκασι πρὸς τοῖς ἀρρένας σπου-
 σίας. εἶοικε γὰρ ὁ μυθολογῆσας πρὸς τὸν
 Ἀφροδίτην. ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων
 ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν γυναικῶν, φαίνον-
 ται κατὰ κώχμοι πᾶντες οἱ τοιοῦτοι. δὲ
 πρὸς τοῖς Λάκωνσι τῶν ἰσῶν ἡρχε, καὶ πολ-
 λαὶ διακείτο ἰσῶν τῶν γυναικῶν ὅτι τὸ ἀρ-
 χῆς αἰτῶν. καί ποί τι ἀφ᾽ ἑσῆς γυναικῶν ἀρ-
 χῆν, ἢ τοῖς ἀρρένας ἰσῶν τῶν γυναικῶν
 ἀρχῆς; ταῦτ᾽ ἔπειτα συμβαίνει χρησίμου
 δι' οὐσίας τῆς ἀρασύτητος πρὸς ὅσῃν τῶν
 εἰκυκλίων, ἀλλ' εἴπερ πρὸς τὸν πόλεμον,
 βλαβερώταται ἔπειτα τῶν αἰσῶν Λα-
 κωνῶν ἡσῶν. ἐδήλωσθαι δὲ ὅτι τῆς Θη-
 βαίων ἐμβολῆς. χρησίμοι μὲν γὰρ ὅσῃν
 ἡσῶν, ὡς περὶ ἐν ἑτέροις πόλεσι. ἰσῶν
 βονὸν τὸ πρὸς τὸν πλείω τῶν πολεμίων. δὲ
 ἀρχῆς μὲν οὖν εἶοικε συμβεβηκέναι τοῖς
 Λάκωνσιν ἀλλ᾽ ὡς ἢ τῶν γυναικῶν ἀε-
 σίας. ἔξω γὰρ * τῆς οἰκίας ἀφ᾽ ἑσῆς φρα-
 τείας ἀπεξεννοῦντο πολὺν χρόνον, πο-
 λεμιοῦτες τὸν τε πρὸς Ἀργείοις πόλε-
 μον, καὶ πάλιν τὸ πρὸς Ἀρκάδας ἔπειτα Μεσση-
 νίοις ἀρχῆσθαι, αὐτοὺς μὲν πρὸς τὸν

A dissolutius, libidinosè ac petulanter viuunt,
 & cum dominis de dignitate contendunt:
 B sin tractentur asperius, viuântque laboriosè
 & miserè, in dominos perniciem moliu-
 tur, eosque oderunt. Ex his igitur intelli-
 gere licet, eos qui in hæc mala incidunt pro-
 pter seruitium, quam Elotiam appellant,
 non reperisse optimam reipub. administran-
 dæ formam. Præterea verò remissio & in-
 dulgentia in mulieres, & ad consilium,
 quod ceperunt de sua republ. administran-
 da, & ad beatitudinem ciuitatis, inutilis ac
 C damnosa est. Quemadmodum enim do-
 mus partes sunt vir & mulier: ita scilicet
 & ciuitatem existimare oportet in duas par-
 teis æqualeis esse diuisam, in virorum &
 mulierum multitudinem. Quare quibus-
 cumque in reipubl. administrandæ formis id
 quod ad mulieres pertinet, malè habet, in
 eis dimidium ciuitatis existimandum est
 non esse legibus temperatum: quod illie
 euenit. Nam cum totam ciuitatem latet
 legum vellet ad tolerandos & perferendos
 labores esse fortem ac robustam, in viris
 D quidem perspicuè quod volebat, assecutus
 est: in mulieribus verò negligentem se præ-
 buit. Viuunt enim intemperanter & luxurio-
 sè, ad omne scilicet intemperantiæ genus
 solutæ atque effusæ. Itaque necesse est in
 tali reipubl. administrandæ forma plurimi
 fieri diuitias, maximè si viri sub imperium
 & potestatem mulierum subiecti sint: quem-
 admodum multæ militares & bellicosæ na-
 tiones, præter Celtas, & si qui alij palam
 consuetudinem & concubitum cum mascu-
 lis comprobarunt. Videtur enim is qui pri-
 mus fabulas composuit, non temerè cum
 Marte Venerem copulasse & coniunxisse. Aut
 enim ad masculorum congressum, aut ad fæ-
 minarum, tales homines videntur esse procli-
 ues. Iccirco hoc apud Lacedæmonios locum
 obtinebat, & multa in eorum imperio à mu-
 lieribus administrabantur. Atqui quid inter-
 est, vtrum mulieres reipubl. præfint atque
 imperent, an reipub. præfeti mulierum ar-
 bitratu reipubl. gerant? Idem enim vtrim-
 que mali proficiscitur. Cum autem audacia
 ad nullam rem quotidianam atque vsitatam
 sit utilis, sed si fortè in bello, vsui esse possit,
 E etiam in rebus bellicis maximo damno fue-
 runt Lacedæmoniorum fœminæ: idque in
 incurfione Thebanorum declararunt. Nam
 vtilitatem quidem nullam attulerunt, quem-
 admodum in aliis ciuitatibus: sed trepida-
 tionem & tumultum ciuitati incusserunt
 maiorem, quàm hostes. Initio igitur non
 immeritò hanc licentiam videntur Lacedæ-
 monij mulieribus permisisse. Nam pro-
 cul à domo propter militiam peregrina-
 bantur, nunc bellum Argium, nunc rursus
 Arcadicum & Messeniæ gerentes. Otium
 autem & pacem nacti, seipsos quidem

γρ. γὰρ οἰκίας
 sub. χείρας

propter vitam militarem latori legis quasi pre-
paratos & flexibiles facilesque praebebant.
Multas enim virtutis partes continet illa vi-
ta. Feminas autem aiunt Lycurgum sub le-
gum iugum adducere conatum, cum illae re-
clamarent, & contra niterentur, ab incepto
destitisse. Eorum igitur quae acciderunt, cau-
sam sustinent: quare etiam huius peccati scili-
cet. Nos autem non hoc quaerimus, cui sit
ignoscendum, cui non: sed quid sit recte, quid
secus institutum. Verum ea quae ad foeminas
pertinent, non bene instituta, videntur, ut &
antea dictum est, ipsa per se non solum rem-
publ. dedecorare, & macula quadam asper-
gere, sed ad immoderatum pecuniae studium
aliquod adiuuare. Nam secundum & praeter
ea quae dicta sunt, bonorum inaequalitatem
quis reprehendere queat. Accidit enim ut eo-
rum alij rem familiarem amplissimam possi-
deant, alij tenuissimam atque angustissimam.
Quapropter ad paucos redactus est ager Spar-
tanus. Hoc autem etiam legibus constitutum
est perperam. Fecit enim lator legis ut patri-
monium aut suum vendere, aut alienum emere,
haberetur non honestum: atque hoc recte.
Donandi autem, & testamento relin-
quendi potestatem licentiamque permisit, qui
vellent. Atqui idem euenire necesse est &
hoc & illo modo. Iam verò ex quinque totius
agri partibus duae ferè sunt mulierum, tum
quia multae puellae orbae fiunt, ad quas om-
nium paternorum bonorum peruenit haere-
ditas, tum quia magnae sunt puellarum nu-
bentium dotes. Atqui praestabat, vel nullam,
vel exiguam, vel mediocrem esse praefinitam.
Nunc autem & patri filiam paternorum bo-
norum haeredem futuram, cui libet in matri-
monium collocare licet: & si pater mortuus
sit intestatus, aut non expresserit testamento,
cui filiam suam collocari velit: quem haere-
dem reliquerit, hic cui velit, collocat. Ita-
que cum posset ager Spartanus mille & quin-
gentos equites, & triginta millia grauioris ar-
maturae peditum alere, ne mille quidem nu-
mero erant. Re autem & euentu planum fa-
ctum est, hoc ab eis perperam esse institu-
tum. Non enim vna plaga huic ciuitati infli-
cta est, sed ea funditus interiit propter homi-
num penuriam. Dicuntur autem superiori-
bus regibus regnum obtinentibus ius ciui-
tatis impertiuisse peregrinis, ut ne in ho-
minum penuriam inciderent, diuturnis bel-
lis conflictati: aiuntque quondam Sparta
ciueis fuisse vel decies mille. Verum tamen si-
ue haec vera sunt, siue secus, praestat vr-
bem esse frequentem, & refertam ciuium
multitudine, per bonorum aequationem.
Iam verò lex, quae ad liberorum procreatio-
nem pertinet, huic correctioni aduersatur.
Nam cum vellet lator legis quam plurimos
esse Spartiatis, inuitauit atque allexit ci-
uibus autem & dicitur. βυλάριμος γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείστοις εἶναι τοῖς Σπάρτιας, πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν.

A νομοθέτη πρὸς αὐτοὺς ἀποδοποιήσας διὰ τὴν εὐ-
νομίαν βίον. πολλὰ γὰρ ἔχει μέρη τὸ δρε-
τῆς. αἱ δὲ γυναικας, φασι μὲν ἀγὴν ὅτι-
χρησάται τὸ Λυκοῦργον ὅτι τοῖς νόμοις ὡς
δι' αὐτὸ κενοῦν, ἀποσῆναι πάλιν. αἰτίαι
μὲν οὖν εἰσιν αὐταὶ τῆν γυναικων. ὡς τε
δῆλον ὅτι καὶ ταύτης τῆς ἀμφοτέρων. ἀλλ'
ἡμεῖς οὐ τῆν σκοποῦμεν, τί νιν δεῖ συγγνώ-
μην ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὀρ-
θῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. τὰ δὲ πρὸς τὰς γυναι-
κας ἔχοντα μὴ καλῶς, εἰσὶν, ὡς πρὸς ἐλέ-
γη καὶ πρὸς ἄλλοις, οὐ μόνον ἀπὸ πειθῶ
τίνα ποιῆν τῆς πολιτείας * αὐτῆς κατ' αὐ-
τῶν, ἀλλὰ συμβάλλεσθαι τὴν πρὸς τὴν
φιλοχρηματίας. μὲν γὰρ τὰ νῦν ρηθέντα,
τοῖς πρὸς τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κτήσεως
ὅτι τὴν μήσθεν ἀπὸ τῆς. τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν
συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν ἴσιν οὐ-
σίαν, τοῖς δὲ πᾶμπῶν μικράν. διὸ πρὸς εἰς
ὀλίγους ἤκεν ἢ γὰρ. τῆν δὲ καὶ διὰ τῆν
νόμων τέτακται φαύλως. ὡς τε αὐτῶν μὲν γὰρ
ἢ πρὸς τὴν πᾶν ἀρχουσίαν, ἐποίησεν ἢ
καλῶν, ὀρθῶς ποιήσας. διδόναι δὲ καὶ κα-
ταλείπειν ἑξοσίαν ἔδωκε τοῖς βουλομέ-
νοις. καίτοι * ταῦτ' οὐ συμβαίνειν ἀναγκαῖον γρ. τῆν.
ἐκείνως τε καὶ ἄλλως. εἰς τὴν καὶ τῆν γυναικων
γεδὸν τὴν πάσης γῆρας τῆν πέντε μερῶν τὰ
δύο, τὴν τε ἐπικληθῶν πολλῶν γυναικων, ὅτι
διὰ τὸ πρὸς τῆς διδόναι μεγάλας. καίτοι
βέλτιον ἢ μηδεμίαν, ἢ ὀλίγην, ἢ καὶ με-
τεῖα τετακται. νῦν δὲ ἔξῃς δεικνύται τὴν
D ἐπικληθῶν ὅτι ἀβούληται. καὶ ἀποσῆ-
ναι, μὴ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν, ὅτι καὶ ἀναγκαῖον κληρο-
νόμον, εἰς τὴν δὲ γῆρας δίδωσι. τριγυροῦν
δυναμῶν τὴν γῆρας χιλίους ἵππους τρε-
φῆναι πεντακοσίους, καὶ ὀπίσθας τρισημ-
εῖους, ὅτι δὲ χίλιοι τὸ πλῆθος ἔσθαι. γέγονε
τὴν διὰ τὴν ἔργων αὐτῶν δῆλον, ὅτι φαύλως αὐ-
τοῖς εἶχε τὰ πρὸς τὴν ταῖς αὐτῶν. μίαν
γὰρ πληθύνει οὐχ ὑπὸ πῆλκεν ἢ πόλις, ἀλλ'
E ἀπώλετο διὰ τὴν ὀλιγαρχίας. λέγουσι
τὴν ὡς ὅτι μὲν τὴν πρὸς τῶν βασιλέων με-
τεδίδωσθαι τὴν πολιτείας, ὡς τὴν γίνεσθαι τὴν
τὴν ὀλιγαρχίας πολεμῶντων πολὺν
χρόνον καὶ φασι εἶναι ποτε τοῖς Σπάρτια-
ταις καὶ μυεῖοις. ἢ μὲν ἀλλ' εἴτ' ὅτι δῆλον
ταῦτα, εἴτε μὴ, βέλτιον ὅτι διὰ τὴν κτήσεως
ἀνωμαλισμένης πληθύνειν ἀνδρῶν τὴν πόλιν.
ὑπεναπίος τὴν καὶ ὅτι πρὸς τὴν τεκνοποιίας νόμος
κατ' αὐτῶν τὴν δῆλον. βυλάριμος γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείστοις εἶναι τοῖς Σπάρτιας, πρὸς αὐ-
τὴν τὴν πόλιν.

κατ' αὐτῶν

γαται τοῖς πολίταις ὅτι πλείους ποιεῖται A
 παῖδας. ἔστι γὰρ αὐτοῖς νόμος, τὸν μὲν γυ-
 νήσονται τρεῖς υἱοῖς, ἄφ' ἑσθ' ἑῖς. τὸν δὲ
 τέτρατος, ἀτελὴ πρῶτων. καὶ τοὶ φανεροὶ
 οὗτοι πολλῶν γυνομένων, τῆς ὅτι χρεῖας οὕτω
 διηρημένων, ἀναγκαῖον πολλοὺς γίνεσθαι πέ-
 νητας. ἀλλὰ μὲν καὶ τὰ παλαιὰ ἐφορείας
 ἔχοντα φαύλως. ἢ γὰρ ἀρχὴ, κυρία μὲν αὐτῆ
 τῶν μεγίστων αὐτοῖς ἔστι, γίνονται δ' ἐκ τῆ
 δήμου πρῶτες. ὥστε πολλάκις ἐμπέσθου-
 σιν ἀφ' ἑσθ' οὐκ ἀποδρα πένητες εἰς τὸ ἀρ-
 χεῖον, οἱ δ' ἀφ' αὐτῶν ἀπορίας ὄντιοι ἢ σθ' ἢ
 ἐδήλωσθαι ὅτι πολλάκις μὲν καὶ παλαιότερον, ἔ-
 νω δὲ ἐστὶν ἄνδρσι. ἀφ' ἑσθ' ἀρῆντες γὰρ
 ἀρχεῖα πένες, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅλιον ἢ
 πόλιν ἀπέλασαν. καὶ ἀφ' ἑσθ' τῶν ἀρχεῖων
 εἰς ἑσθ' ἡλίαν μετὰ τὸν ἀριστοκράτην, δημα-
 γωγεῖν αὐτοῖς ἰσχυρίζονται καὶ οἱ βασιλεῖς.
 ὥστε καὶ αὐτῆ στυγερῶς ἐπιβάλλεται τῶν πο-
 λιτείων. δημοκρατία γὰρ ἔστι ἀριστοκρα-
 τίας στυγερῶς. στυγερῶς μὲν οὖν τῶν πο-
 λιτείων τὸ ἀρχεῖον τῆσθε. ἢ συστάσει γὰρ ὁ
 δῆμος ἀφ' ἑσθ' μετέχον τῆς μεγίστης ἀρ-
 χῆς. ὥστε εἴτε ἀφ' ἑσθ' τὸν νομοθέτην, εἴτε ἀφ'
 τῶν ἀρχεῖων συμπεσῶκε, συμφερόντως
 ἔχοντες ἀρχεῖασι. δὲ γὰρ τῶν πολιτείων
 τῶν μνησθῶν σάζεσθαι, πρῶτα βούλε-
 σθαι τὰ μέρη τῆς πόλεως εἶς καὶ ἀφ' ἑσθ' μέ-
 νον αὐτὰ. οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς ἀφ' αὐτῶν
 αὐτῶν ἰσχυρίζονται, οὕτως ἔχουσιν. οἱ δὲ καλοὶ
 καὶ ἀγαθοὶ, ἀφ' αὐτῶν γυνοῖσθαι ἀθλῶν γὰρ
 ἢ ἀρχῆ αὐτῆ τῆς ἀρετῆς ἔστιν. ὁ δὲ δῆμος,
 ἀφ' αὐτῶν ἐφορείας καθίσταται γὰρ ἔστι ἀ-
 πρῶτων. ἀλλ' ἀρετῶν ἔδδ' αὐτῶν ἀρχεῖων
 εἰς αὐτῶν, ἔστι ἀπρῶτων μὲν, μὴ τὸν ἑσθ'
 πον δὲ τῶν ὄντων παλαιωδῶς γὰρ
 ἔστι ἡλίαν. ἐπὶ δὲ ἔστι κρείσσων εἰσι μεγάλων
 κύριοι, ὄντες οἱ τυχεῖς. ἀφ' ἑσθ' οὐκ αὐτο-
 γυνοῖσθαι βέλτιον κρείσσων, ἀλλὰ καὶ τὰ
 γράμματα καὶ τοῖς νόμοις. ἔστι δὲ καὶ ἡ
 διαταγή ἐφορῶν οὐχ ὁμογενῶς μὲν τῶν
 βουλήματι τῆς πόλεως. αὐτῆ μὲν γὰρ
 ἀφ' ἑσθ' ἡλίαν ἔστιν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις μάλ-
 λον ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ σκληρόν. ὥστε καὶ
 διώσθαι καρτερῶν, ἀλλὰ γὰρ ἑσθ' τὸ νό-
 μον ἀποδιδράσκοντες ἀπολαύειν τὸ σωμα-
 τικῶν ἡδονῶν. ἔχοντες καὶ τὰ παλαιὰ τῶν γυνο-
 των ἀρχεῖων ὡς καλῶς αὐτοῖς. ὅτι καὶ μὴ
 γὰρ ὄντων καὶ πεπαδδωμένων ἰσχυρίζονται
 ἀφ' ἑσθ' ἡλίαν, ἔστι δὲ εἰπεῖν ἡσ συμφέρει

A ueis ad quamplurimos liberos procreandos.
 Est enim lex apud eos, si quis tres filios pro-
 crearit, cum vacationem habere præsidij, &
 custodiae urbis: si quatuor, ab omnibus publi-
 cis muneribus immunem esse: Atqui perspi-
 cum est, si multi nascantur, cum ager ita sit
 diuisus, necessariò multos pauperes futuros.
 At porrò etiam ea quæ ad Ephoriam perti-
 nent, minùs bene se habent. Cum enim impe-
 rium Ephorum ipsum potestatem habeat re-
 rum maximarum, Ephori omnes de plebe
 creantur. Itaque sæpenumero homines valde
 B pauperes atque egentes insperatò ad hanc po-
 testatem prouehuntur, qui propter egestatem
 numarij & venales erant. Cum autem sæpe
 antea hoc declararint, tum verò etiam nuper-
 rimè in virorum conuiujs, quæ Andria ap-
 pellabant. Corrupti enim pecunia nonnulli
 Ephori, quantum in eis fuit, totam ciuitatem
 perdididerunt. Et propterea quòd hic magistra-
 tus erat admodum magnus, & cum tyranni-
 de comparandus, etiam reges eorum bene-
 uolentiam blanditijs & assentionibus popu-
 laribus colligere, atque aucupari cogebantur:
 C vsque ad eò ut hac quoque parte respubl. mi-
 nueretur, detrimentòque afficeretur. Populi
 enim potentatus seu democratia ex optima-
 tium principatu, hoc est, aristocratia, existe-
 bat. Reipubl. statum igitur continet hic ma-
 gistratus. Quiescit enim populus, propterea
 quòd maximi imperij est particeps. Itaque
 siue latoris legis consilio, siue fortuitò hoc
 euenit, rationibus ciuitatis conducit. Opor-
 tet enim eam reipubl. administrandæ for-
 mam, quæ sit salua futura, velle omnes ci-
 uitatis parteis & esse & manere eadem.
 D Reges igitur propter honorem, quo ornati
 sunt, ita animis affecti sunt: honesti au-
 tem & boni viri, propter senatoriam digni-
 tatem. Præmium enim virtutis hic magistra-
 tus est. Populus vero propter Ephoriam,
 quasi tribunatum plebis apud Rom. Ex om-
 nibus enim fiunt Ephori. At hunc magi-
 stratum delectu habito deferri oportebat ex
 omnibus quidem, sed non quomodo nunc:
 valde enim puerilis est. Præterea rebus ma-
 ximis iudicandis præsumt cum sint homi-
 nes fortè oblatis, & nihil ab alijs differentes.
 E Quocirca non suo arbitrato melius erat eos
 iudicare, sed ex præscripto iuris scripti & le-
 gum. Tum Ephorum vitæ cultus non con-
 sentit cum voluntate ciuitatis. Is enim valde
 dissolutus est: in alijs autem rebus duritie
 & asperitate modum superat. ita ut eam to-
 lerare non possint, sed clam à legibus transfu-
 gientes corporis voluptatibus cupidè per-
 fruantur. Iam verò neque ea quæ ad senato-
 rum magistratum pertinent, videntur bene
 esse eis instituta. Nam si sint viri boni, & tan-
 tum quantum satis est, ad honestatē cum pro-
 bitate coniunctam præstantemque virtutem
 eruditi: fortasse quis eos è re ciuitatis esse di-

xerit. quamquam eos per totam vitam rerum maximarum iudicandarum esse dominos, ambigi potest utrum sit utile, necne. Est enim sua, ut corporis, sic & mentis senectus. Sed cum ita sint instituti, ut lator ipse legis eis non omnia credat, tanquam non bonis viris, non est hoc tutum. Reperiuntur autem qui hunc magistratum consecuti sunt, multa ad rempubl. pertinentia & pretii & gratiæ causa deserere ac prodere. Quocirca satius erat eos non esse liberos ac solutos iudicio rationum referendarum. Nunc autem soluti sunt. Videatur autem Ephorum potestas omnes magistratus ad iudicium referendarum rationum apud se subeundum adigere. Magnum autem hoc Ephoriæ munus datum est: & negamus hoc modo referre rationes oportere. Præterea verò cum delectu ipso electio senatorum puerilis est, tum cum qui omnium iudicio dignus magistratu futurus est, petere magistratum, non est rectum. Oportet enim, cum qui dignus est magistratu, siue velit, siue nolit, magistratum gerere. Nunc autem id quod & in alia civitatis administrandæ ratione, lator legis hinc facere reperitur. Civis enim ambitiosos reddens, his utitur in senatoribus eligendis. Nemo enim magistratum petat, qui non sit ambitiosus. Atqui earum iniuriarum, quæ sponte inferuntur, plurimæ aut propter immoderatum honoris studium, aut propter avaritiam & pecuniæ cupiditatem, ab hominibus inferuntur. De regno autem utrum non præstet civitates regibus parère, an præstet, alius sanè esto disputandi locus. Verumtamè satius fuerit, non, quemadmodum nunc fit, sed ex suis factis, & vita, vnumquemque regum spectati, regnumque obtinere. Ne ipsum quidem lator em legis autem putavisse posse se eos efficere viros omni virtute præstanteis, in promptu est. Is enim diffidit, neque omnia credit, ut non satis bonis viris. Quapropter vna cum rege legatos mittere solebant eos qui cum eo inimicitias gererent: & salutare civitati esse existimabant, reges inter se committere, & concitare. Ne id quidem, quod ad sodalitia, seu conuiuia, quæ Phiditia appellantur, pertinet, ab eo qui constituit primū, rectè institutū est. Oportebat enim sumptu publico potius conuētum illum fieri, quemadmodū in Creta. Apud Lacedæmonios autem vnumquemque conferre oportet, etiam si nonnulli valde pauperes sint, neque hunc sumptum facere possint. Ita contrarium euenit latori legis, atque consilium eius est. Vult enim concœnationum & conuiuiorum inuentum ad formam reipubl. popularem seu democratiam pertinere. Sed fit minimè formæ reipubl. populari consentaneum, ita à latore legis institutum. Non enim facile est valde pauperibus ea participare. Hic autem reipubl. finis & quasi terminus patrius atque auitus constitutus est, ut is qui hoc vecti-

A τῆ πόλι. καίτοι τό γε δή βίβ κρείους εἶ κρείων μεγάλων, ἀμφισβητήσιμον. ἔστι γὰρ ὡς τῶν καὶ σώματος, καὶ δυνάμεως γῆρας. Ἔπον δὲ τῶτον πεδαυδδύμενων, ὡς τε καὶ τὸ νομοθέτῳ αὐτὸν ἀπιεῖν, ὡς οὐκ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐκ ἀσφαλές· φαίνονται δὲ καὶ καταδωροδοκούμενοι ἔ καταχρηζόμενοι πολλὰ τὸ κοινῶν οἱ κεκρινωνηχότες τῆς ἀρχῆς ταύτης. δὲ τῶν βέλιον αὐτοῖς μὴ ἀβύθουσι εἶ· νῦν δὲ εἰσὶ. δὲ δὲ δὲ αὐτῆ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ πάσας ἀβύθουσι τῶν ἀρχῆς. τῶτο δὲ τῆ ἐφορείᾳ μέγα λίαν τὸ δῶρον· ἔ τὸν ἔπον δὲ τῶτον λέγειν διδόναι δὲ τῶν ἀβύθουσι. ἐπὶ τῶν καὶ τῶν ἀρεσιν ἡ ποιουῶται τῶν γερόντων, κατὰ τε τῶν κρείων ἔστι παιδαγωγῶν, καὶ τὸ αὐτὸν ἀπειθεῖν τὸν ἀξιωματικόν τῶν ἀρχῆς, οὐκ ὀρθῶς ἔχῃ. δὲ γὰρ καὶ βυλόμενον ἔ μὴ βυλόμενον ἀρχῆς τὸν ἀξιόν τῶν ἀρχῆς· νῦν δὲ, ὅτῳ καὶ πῶς τῶν ἀξιῶν πολιτείας, ὁ νομοθέτης φαίνεται ποιῶν. φιλοτίμοις γὰρ κατασκιάζων τοῖς πολιταῖς, τοῖσις κέρχεται πῶς τῶν ἀρεσιν τῶν γερόντων. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἀρχῆς ἀιτήσαστο, μὴ φιλοτίμος ὢν. καίτοι τῶν γὰρ ἀδικημάτων ἐκοσιῶν τὰ πλεῖστα συμβαίνει γερὸν ἀρχῆς φιλοτιμίας ἔ φιλοχρηματίας τοῖς ἀφροσίοις. πῶς τῶν βασιλείας, εἰ μὴ μὴ βέλιον ἔστιν ἡ ἀρχὴ τῶν πόλεσιν, ἢ βέλιον, ἀλλῶς ἔστω λόγος. ἀλλὰ μὴ βέλιον γὰρ μὴ, κατὰ τῶν νῦν, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτῶν βίον ἔκασον κείνεσθαι τῶν βασιλέων. ὅτι δὲ τὸ νομοθέτης δὲ αὐτὸς οἶεται διῶσα τῶν ποιῶν καλοῖς ἀγαθοῖς, δῆλον. ἀπιεῖ γὰρ ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως ἀγαθοῖς ἀνδράσι· δὲ τῶν δὲ ἐπεμπον συμπεσεσθῶν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ σωτηρίας ἐτόμιζον τῆ πόλι εἶ τῶν σασιάζῃ τοῖς βασιλέσιν. ἔ καλῶς δὲ οὐδὲ πῶς τῶν σασιπία τὰ καλυμμένα φέρῃ τῶν, νενομοθέτηται τῶν κατασπῆσθαι πῶς τῶν. ἔδδ γὰρ τὸ κοινῶν μάλλον εἶ τῶν σιῶσθον, κατὰ τῶν ἐς Κρήτη· πῶς τῶν τοῖς Λάκωσιν ἔκασον δὲ φέρῃ, καὶ σφόδρα πένητων ἐρίων ὄντων, ἔ τῶν τῶν ἀνδῶν καὶ διωαμῶν δαπνῶν· ὡς τε * συμβαίνει τῶν ἀπῶν τῶν γρ. συμβαίνει νομοθέτη τῶν πῶς τῶν. βέλεται μὴ γὰρ δημοκρατικὸν εἶ τῶν κατασκιάσθαι τῶν σασιπῶν. γὰρ δὲ ἡκιστα δημοκρατικὸν οὐ πῶς νενομοθέτημενον. μετέχῃ μὴ γὰρ ἔραδῶν τοῖς λίαν πένησιν. ὅρος τῶν τῶν πολιτείας οὐδὲν ἔστιν αὐτοῖς ὁ πῶς τῶν, τῶν μὴ διῶσα μ-

κ. αἰδίοις, victorius, quem vic. de.

νοῦ τῆς τε τῆς τέλος φέρειν, μὴ μετέχῃ αὐτῆς. τὰ δ' αὖτε τοῖς ναυάρχοις νόμῳ ἐπέτερον... ἀλλοίωσεν αὐτῆς ὅσον καὶ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις ἐπιπέτημηνκε. πρὸς γὰρ μέγιστον ἀρετῆς ἢ πᾶσα σιὴ πάξις τῶν νόμων ἐστὶ, πλὴν πολεμικῶν αὐτῆ γὰρ χρησίμη πρὸς τὸ κρατεῖν. Λυκούργου ἐσώζοντο μὴ πολεμικῶν, ἀπώλλυτο δ' ἀρξαστες, διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι χρᾶσθαι, μηδὲ ἡσκηκέναι μηδεμίαν ἀσκήσιν ἐπέτερον κυριωτέραν τῆς πολεμικῆς. τῶν δ' ἀμύθημα οὐκ ἔλαθον. νομίζουσι μὲν γὰρ γίνεσθαι τὰ ἀειμαχίαι, δι' ἀρετῆς μάλλον ἢ κακίας. Ἐπεὶ μὲν καλῶς ὅτι μὲν τοῖς αὐτὰ κρείττω τῆς ἀρετῆς ἀπολαμβάνουσιν, ἢ καλῶς. Φαύλως δ' ἔχει καὶ αὖτε τὰ κοινὰ χρήματα τοῖς Σπέρβιαταις. ἔτε γὰρ ἐν ταῖς κοινῶ τῆς πόλεως ἐστὶν ὁδὸν, πόλεμους μεγάλους ἀναγκαζομένοις πολεμεῖν. εἰσφέρεισι τε κακῶς. διὰ γὰρ τῶν Σπέρβιατῶν εἶναι τὴν πλείστην γῆν, οὐκ ἄξεταζοῖσιν ἀλλήλων τὰς εἰσφοράς. ἀποδέδωκε τε τοῦ ἀμύθητον τὰ νόμοις τῆς συμφέροντας. πλὴν μὲν γὰρ πόλιν πεποίηκεν ἀχρημάτων, τοῖς δ' ἰδιώταις φιλοχρημάτοις. αὖτε μὲν οὖν τὸ Λακεδαιμονίων πολιτείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήστω. αὐτὰ γὰρ ἐστὶν ἀμάλις, ἀπὸ τῆς ἐπιτιμήσθαι.

A gal pensitare non potest, ne sit eius partioeps. Iam legem de nauium praefectis, quos nauarchos appellant, alij quoque reprehenderunt, idque merito: seditionis enim causa efficiens existit. Classis enim praefectura semperpiterna regibus, qui sunt belli duces atque imperatores, addita, alterum propemodum regnum euadit. Hoc verò etiam modo propositum latoris legis reprehendat aliquis: quod quidem & Plato in libris de legibus fecit. Tota enim legum descriptio ad vnam virtutis partem, artem militarem, refertur. Hæc enim ad potiundum rerum utilis est. B Itaque salui quidem erant bellum gerentes, interibant autem imperium adepti: quia otuari & quiescere non poterant, neque vllam aliam artem militari praestabiliorem & dominantioerem exercuerant. Hoc autem peccatum non leuius, quòd bona, de quibus dimicant homines, virtute potius quam vitio parari putant: atque hoc quidem rectè: quod autem hæc virtute meliora esse ducunt, non rectè. Tum ea quæ ad pecuniam publicam pertinent, perperam sunt apud Lacedæmonios constituta: nam neque ærarium est apud eos, vbi pecunia publica condita seruetur, cùm ciuitas magna bella gerere necessitate cogatur: & tributum malè conferunt: nam propterea quòd Lacedæmonij latissimos agros possident, quantum quisque tributi conferat, non admodum accuratè inter se exquirunt neque explorant: & hoc modo contrarium euenit latoris legis, atque ciuitati expedit. Ciuitatem enim fecit nudam atque inanem à pecunia: ciueis autem & priuatos pecunie cupidos atque auaros. De Lacedæmoniorum igitur republ. hætenus dictum sit. D Hæc enim sunt quæ quis maximè reprehendat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

CAPVT X.

Περὶ τῆς Κρητικῆς πολιτείας.

De Cretensum republ. disputat.

κ. Χαειλαν

Ἡ ΔΕ Κρητικὴ πολιτεία, πρὸς γὰρ μὲν ἐστὶ αὐτῆς. ἔχει δ' ἴσως, μικρὰ μὲν, ἔχει δ' ἴσως πλείον, ἢ τὸν γλαφυράς. καὶ γὰρ εἰσὶ καὶ λέγεται δ' ἐπὶ πλείονα μεμνησθαι τὴν Κρητικὴν πολιτείαν ἢ τὴν Λακωνικὴν τὰ δ' ἴσως τὴν ἀρχαίων, ἢ τὸν διήρθεσθαι τῶν νεωτέρων. Φασὶ γὰρ τὸν Λυκούργον, ὅτε τὴν ἑσπερίαν τὴν Χαειλαν τῆς βασιλείας καταλιπὼν ἀπεδήμησε, τότε τὸν πλείονος ἀφείλεται χρόνον αὖτε τὴν Κρήτιν, ἀφ' ἧς οὐκ ἔμελλε. ἀποικίαι γὰρ οἱ Λυκιοὶ τῶν Λακωνίων ἢ τῶν κατέλαβον δ' οἱ πρὸς πλὴν ἀπὸ κίας ἐλθόντες, πλὴν τῶν νόμων

C Retensium autem reipubl. administranda ratio ad hanc proximè quidem accedit. sed cùm habeat pauca quædam non deteriora, tum plurima habet minùs excolta minùsque excolita. Videtur enim, & verò ita dicitur, Lacedæmoniorum resp. plerisque in rebus Cretensem esse æmulata. Plurimæ autem res antiquæ minùs sunt suis partibus absolutæ atque articulatæ, quàm recentiores. Aiunt enim, Lycurgum, quamdiu relicta Charilai regis tutela peregrinatus est, tamdiu, idque diutissime, ad Cretam commoratum esse, propter cognationem. Coloni enim erant Lyctij à Lacedæmonii profecti. Arripuerunt autem ij qui in coloniam deducti sunt, leges & instituta,

quibus tum Cretæ incolæ vtebantur. Quo-
circa etiam nunc qui Cretensibus circumiecti
sunt accolæ, eodem modo iis vtuntur, quo-
modo Minos primus legum ordinem descri-
psit. Videtur autem insula & ad imperium
Græciæ facta natura, & pulchrè admodum
sita. Omni enim mari propinqua imminet,
cum Græci ferè omnes oras maritimas inco-
lentes, mare cingant. Abest enim hac par-
te quidem non longè à Peloponneso, illa au-
tem ab Asia, & ab illo qui est circum Trio-
pium loco, & Rhodo. Quapropter & ma-
ris imperium tenuit Minos, & insulas alias
cepit, alias frequentauit. Ad extremum
autem bello Siciliæ illato, illic ad Cami-
cum excessit è vita. Cretensis autem reipubl.
descriptio atque ordinatio, Laconicæ pro-
portione quadam respondet. Agros enim
colunt his quidem Elotes, illis autem Perice-
ci, quos appellant: & concœnationes, seu
conuiuia publica fiunt apud vtrosque. Ac
piscis sanè temporibus nominabant illa La-
cones non Phiditia, sed Andria, quemad-
modum Cretenses: ex quo etiam perspicuum
est, ab his orta esse. Præterea & reipubl. ad-
ministrandæ descriptio. Ephori enim ean-
dem Lacedæmone potestatem obtinent, at-
que in Creta ij qui dicuntur Cosmi: nisi quòd
Ephori numero sunt quinque, Cosmi decem.
Senatores autem senatoribus, quos Cretes,
bulam, hoc est, consilium, appellant, nume-
ro sunt pares. Iam verò regibus antea Cre-
tenses paruerunt: postea regalem potesta-
tem sustulerunt. Tum Cosmi in bello prin-
cipem locum imperiùmque obtinent. Con-
cionis porrò omnes sunt quidem participes,
sed penes illam nullius rei gerendæ potestas
est, præterquam earum rerum quæ Senato-
ribus & Cosmis decretæ sunt, suffragio com-
probandarum. Verumtamen quæ ad conuiuia
publica pertinent, meliùs se habent apud
Cretenses, quàm apud Lacones. Lacedæ-
mone enim confert quisque per capita id
quod præfinitum ac præscriptum est. quod
si non faciat, vetat lex eum reipubl. esse
participem; quemadmodum & antè dictum
est. In Creta verò communiùs. Nam ex
omnibus fructibus, & pecoribus nas-
centibus, & ex vestigalibus reipubl. quæ
Periceci pensitant, pars certa præfinita
est, altera ad res diuinas faciendas, & pu-
blicorum munerum functiones: altera ad
conuiuia publica; ita vt de publico omnes
& mulieres & pueri & viri alantur. Iam
verò ad victus parcimoniam, cibique pauci-
tatem, vtrem vtilem, & ad fœminarum dis-
junctionem ne nimis multos filios pariant,
masculorum consuetudine introducta, (re-
tè, an secus, alius erit disputandi locus) mul-
ta sapienter & acutè excogitauit lator legis.

A ἡ ἀρχὴ χρυσῶν ἐν τοῖς τότε κατοικοῦσι. δὲ
καὶ νῦν οἱ περὶ οἰκοὶ τὸ αὐτὸν εἶπον χρῶνται
αὐτοῖς, ὡς κατὰ σκευάσματος Μίνω περὶ
τοῦ πλὴν τῆς νόμων. δοκεῖ δὲ ἡ νῆσος
καὶ πρὸς τὴν ἑρμῶν τὴν ἑλλησπικῶν πεφυ-
κέναι καὶ κείῳ καλῶς. πάση γὰρ ἐπιχειρεῖ
τῆς θαλάσσης, σχεδὸν τὴν ἑλλησπικῶν ἰδρυμένων
πρὸς τὴν θαλάσσαν πρώτων. ἀπέχεται γὰρ, τῆ
μὲν ὀλίγον τῆς Πελοποννήσου, τῆ δὲ τὴν Ἀ-
σίας τῆ πρὸς Τριόπιον τόπου* & Ρόδον γρ. καὶ Ρόδον.

B δὲ καὶ πλὴν τῆς θαλάσσης ἑρμῶν κατέχον
ὁ Μίνω, & τὰς νήσους, τὰς μὲν ἐχρήσα-
το, τὰς δὲ ὠκίσε. τέλος δὲ ἐπιτέλειος τῆ
Σικελία, τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐκ τῆ πρὸς
Κάμικον. ἐχεται δὲ ἀνάλωρον ἢ Κρητικῆ
τῆς πρὸς πλὴν Λακωνικῶν. γεωργοὶ δὲ
τε γὰρ, τοῖς μὲν Εἰλωτες, τοῖς δὲ Κρησὶν οἱ
Περιοικοὶ. καὶ συναίτια πρὸς ἀμφοτέροις
ἔστι. καὶ τὸ γε ἑρμῶν ἐκάλωρον οἱ Λάκω-
νες οὐ Φιδίτια, ἀλλὰ Ανδρία, κατὰ τὴν οἱ
Κρητες. ἢ καὶ δῆλον ὅτι ἐκ τῆς ἐλήλυθεν.

C ἐπὶ δὲ τῆς πολιτείας ἡ τῆς πρὸς. οἱ μὲν γὰρ Ε-
φοροὶ πλὴν αὐτῶν ἔχοισι δυνάμειν τοῖς ἐν
τῆ Κρήτῃ καλουμένοις Κόσμοις. πλὴν οἱ
μὲν Εφοροὶ, πέντε τὸν ἀριθμὸν. οἱ δὲ Κό-
σμοι, δέκα εἰσὶν. οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρον-
σιν, οὓς καλοῦσιν οἱ Κρητες, βουλευτῶν, ἴσοι.
βασιλεία δὲ πρὸς πρὸν μὲν ἴω, εἶτα κα-
τέλευσεν οἱ Κρητες. καὶ πλὴν ἡγεμονίας οἱ
Κόσμοι πλὴν καὶ πόλεμον ἔχοισιν, ἐκκλη-
σίας δὲ μετέχοισι πάντες. κυρία δὲ ἐστὶ
νόμος ὅστιν, ἀλλ' ἢ σιωπεπὶ ψήφισα τὰ δόξαντα
τοῖς γέρονσι καὶ τοῖς Κόσμοις. τὰ μὲν οὖν τῆ
συναίτια ἔχει βέλτιον τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς
Λάκωσιν. ἐν μὲν γὰρ Λακεδαίμονι καὶ κε-
φάλλω ἕκαστος εἰσφέρει τὸ τετραγμένον εἰς
μὴν, μετέχον νόμος καλύπτει τὴν πολιτείαν,
κατὰ τὴν εἶρηται καὶ πρὸς πρὸν. ἐν τῇ Κρή-
τῃ, κοινοτέρως. ἀπὸ πρώτων γὰρ τὴν γινόμε-
νων καρπῶν τε καὶ βοσκημῶν, [καὶ] ἐκ τῶν
δυσωσίων καὶ φόρων οὓς φέροισιν οἱ Περιοι-
κοὶ, τέτακται μέρος, τὸ μὲν πρὸς τοῖς θεοῖς
καὶ τὰς κοινὰς λειτουργίας, τὸ τῆς συναίτιας
ὡς τε ἐκ κοινοῦ τρέφεται τὰς καὶ γυναι-
κας, & παῖδας, καὶ ἀδρας. πρὸς δὲ τὴν ὀ-
λιγοσιτία, ὡς ὠφέλιμον, πολλὰ πεφιλο-
σόφηκεν ὁ νομοθέτης, & πρὸς τὴν ἀφελῶ-
ξιν τῆς γυναικῶν, ἵνα μὴ πολυτεχνῶσι, πλὴν
πρὸς τοῖς ἀρρενας ποιήσας ὁμιλίαν. (πε-
ρὶ τῆς εἰ φαύλως, ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔστι τῆ ἀφελῶ-
ξιν καὶ φαύλως.) ὅτι δὲ τὰ πρὸς τὰ

εἰ τῆς εἰ φαύλως, ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔστι τῆ ἀφελῶ-
ξιν καὶ φαύλως.) ὅτι δὲ τὰ πρὸς τὰ

σουλίτια βέλτιον τέτακται τοῖς Κρησίν, ἢ τοῖς Λακωσιν, Φλαμερόν. τὰ δὲ τῶν
 τοῖς Κόσμοις, ἐπὶ χεῖρον τῶν Εφόρων. ὁ
 μὲν γὰρ ἐχέει κακὸν ὅ τῶν Εφόρων ἄρ-
 χεῖον, ὑπαρχει καὶ τούτων· γίνονται γὰρ
 οἱ τυχεῖτες. ὁ δὲ ἐκείνους συμφέρει πρὸς
 τὴν πολιτείαν, ἐνταῦθα ὅτι ἐστίν. ἐκείνους
 μὲν γὰρ, ἀφ' ὅ τὴν αἵρεσιν ἐκ πρώτων
 εἶναι, μετέχον ὁ δῆμος τῆς μεγίστης ἄρ-
 χῆς, βούλεται μὲν τὴν πολιτείαν.
 ἐνταῦθα δὲ ὅτι ἐκ τῶν ἀπύτων αἰρωῦται
 τοῖς Κόσμοις, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡνῶν, καὶ
 τοῖς γέροντας ἐκ τῶν κεκοσμημένων. πε-
 ρεῖ ὧν τοῖς αἰσῶν ἀπὸ πῆς εἴπειε λόγους, καὶ
 περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι γινόμενων. ὅ
 γὰρ αὐτοῦτον καὶ ὅ ἀφ' οὗ βίου, μετ-
 ζόν ὅτι γέρας τῆς ἀξίας αἰσῶν. καὶ ὅ
 μὴ καὶ γράμματα ἀρχειν, ἀλλ' αἰσ-
 γρώμονας, ἑπισφαλές. ὅ δὲ ἡσυχάζειν
 μὴ μετέχοντα τὸν δῆμον, ὅθεν σημειοῦν
 τῆς τελευτῆς καλῶς ὅθεν γὰρ λήμματός
 ἐν τοῖς Κόσμοις, ὡς τῶν τοῖς Εφόροις,
 πόρρω γὰρ ἀπικουῶσιν ἐν ἡσῶν τῶν * ἄρ-
 φθερωμένων ἡ δὲ ποιῶνται τῆς ἀμύρ-
 τίας ταύτης ἰατρίας, ἀποπος, καὶ οὐ
 πολιτικῆ, ἀλλὰ δυναστευτικῆ. πολλὰ
 κίς γὰρ ἐκβάλλοις συσάντες ἡνῶν τοῖς
 Κόσμοις, ἢ τῶν σιναρχόντων αὐτῶν,
 ἢ τῶν ἰδιωτῶν. ἔξεται δὲ καὶ μετὰ τῶν τοῖς
 Κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχὴν. Ταῦτα
 δὲ πρώτα βέλτιον γίνεσθαι καὶ νόμον, ἢ
 καὶ ἀνδραφῶν βούλησιν. οὐ γὰρ ἀσφα-
 λῆς ὁ χαλῶν. πρώτων δὲ φαιλότατον,
 * ὅ τῆς ἀκρομίας ἡ καὶ ἡσῶν πολ-
 λακίς, ὅταν μὴ δίχως βούλωνται δοῦ-
 ναί, τῶν δυνατῶν. ἢ καὶ δῆλον ὡς ἔχει
 ἐν πολιτείαις ἐν ταῖς, ἀλλ' οὐ πολιτεία
 ὅτιν, ἀλλὰ δυναστεία μέλλων. Εἰώτα-
 σι δὲ, ἀφλαμβαίνοντες τὸν δῆμον καὶ
 τοῖς φίλοις, μοναρχίας ποίειν καὶ σα-
 σιάζειν, καὶ μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους.
 καίτοι πῆ ἀφαιρέσει ὅ ποιῶν, ἢ ἀφ' οὗ
 ἡνῶν χεῖρον μὴ ἐπὶ πόλιν εἶναι τὴν
 αὐτῶν, ἀλλὰ λύεσθαι τὴν πολιτικῶν
 κοινωνίαν; ἐστὶ δὲ ἑπικίνδυνος οὕτως
 ἔχουσα πόλις τῶν βουλευμένων ἑπιπτε-
 σθαι καὶ δυνατῶν. ἀλλὰ, κατὰ τῶν
 εἴρησαι, σώζεσθαι ἀφ' οὗ τὸν τόπον. ξε-
 νηλασίας γὰρ ὅ πόρρω πεποίηκε. ὅθεν
 καὶ ὅ τῶν Πελοπίων μὲν τοῖς Κρησίν.

A Ea igitur quæ ad conuiuia publica pertinent, melius esse descripta atque ordinata apud Cretenses, quàm apud Lacedæmonios, perspicuum est. Sed quæ ad Cosmos spectant, ea etiam deterius, quàm quæ ad Ephoros, constituta sunt. Nam quod mali inest in Ephorum imperio, hoc inest etiam in horum potestate. Creantur enim homines fortè oblati. Quod autem illic ad reipubl. statum utile est, hic non est. Illic enim propterea quòd electio fit ex omnibus, populus, qui imperij maximi fit particeps, rempubl. manere studet.

B Hic autem non ex omnibus eliguntur Cosmi, sed ex quibusdam generibus: senatores, ex iis qui Cosmico munere functi sunt: de quibus eadem quis dicere possit, ac de iis qui Lacedæmone creantur. Nam rationum referendarum iudicio non teneri, & per totam vitam gerere magistratum, maior est honos, quàm pro eorum dignitate: cumque non ex præscripto iuris scripti imperare, sed suo arbitratu magistratum gerere, periculosum est. Quòd autem quiescit populus, etiamsi huius magistratus non sit particeps, nullum est argumentum reipubl. bene ordinatæ. Nam neque vlla Cosmis, vt Ephoris, quæstus faciendi ex magistratu facultas datur, vt qui in insula longè absint ab iis qui corrupturi sint. Quam autem adhibent ad hoc erratum corrigendum ac sanandum medicinam, cum absurda sit, tum ne civilis quidem est, sed potentiz vnus, aut paucorum, hoc est, dynastiz, aut oligarchiz cõsentanea. Sæpenumero enim nonnulli aut ex collegis, aut ex priuatis, coitione facta eos exturbant. Licet etiam eis ante tẽpus abdicare se magistratu. Hæc igitur omnia præstat fieri ex lege, quàm ex hominum voluntate. non est enim tuta hæc regula. Omnium autem remediorum pessimum est magistratus huius amplissimi vacuitas, totiusq; reipubl. status perturbatio, quam sæpenumero potentes inducunt, cum iudiciũ subire aut pœnas dare nolunt. Ex quo intelligere licet, in hac reipubl. administrandæ descriptione, aliquid esse civilis reipubl. administrationis, id est, politiz, non tamen esse civilem reipubl. administrationem, sed potiùs paucorum potentatum, hoc est, oligarchiam, seu vnus potentiam, id est, dynastiam. Consueuerunt autem populum & amicos suos distribuentes ac disponẽtes, sub vnus imperium totam rempubl. subiungere, & seditionem excitare, & inter se digladiari ac decertare. At quid refert vtrum hoc fiat, an interuallo temporis non sit amplius ciuitas huiusmodi ciuitas, sed dissoluatur & dirimatur civilis societas? Est autem tum periculo proxima sic affecta ciuitas, cum qui volunt in reipubl. statum inuadere, ij etiam possunt. Sed quemadmodum dictum est, natura loci eam tuctur & seruat: in insulæ enim longinquitas peregrinos arceat, atque expellit. Itaque Pericæci manent in officio apud Cretas: Elotes

καὶ ἀφαιρέσει-
ται.

γρ. τὴν τῶν ἀ-
κροσ. τῶν δὲ
κατὰ τῶν, τῶν
latis huc
istis vocibus
ex fine perio-
di.
γρ. συνασσι

Elotes verò sæpenumero à Lacedæmoniis desciscunt. Nam neque cum villo principatu externo habent commercium Cretes: & non ita pridem bellum externum in insulam transfuectum est, quod infirmitatem legum, quæ ibi sunt, patefecit. De hac igitur reipubl. administrandæ forma, hæcenus à nobis dictum sit.

CAPVT XI.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Carthaginiensium rempublicam examinat.

B Περὶ τῆς Καρχηδονίων πολιτείας.

Videntur autem etiam Carthaginienses reipubl. administrandæ ratione vti recta ac præclara, & multis in rebus eximia atque egregia, si cum aliis comparatur: in nonnullis autem Lacedæmoniorum reipubl. consimili, & penè gemina. Hæ enim tres reipubl. administrandæ formæ cum inter se quodammodo sint similes, tum aliis longè præstant, Cretenfis, inquam, & Laconica, & tertia Carthaginiensis: multaque eorum, quæ apud Carthaginienses constituta sunt, præclare se habent. Argumento autem est, hanc reipubl. bene esse descriptam, quod cum populum habeat rerum compotem, maneat in descriptione & ordinatione reipubl. neque aut seditio vnquam in ea coorta sit, memoratu quidem certè digna, aut tyrannus extiterit. habet autem hæc Laconicæ reipubl. similia: primum sodalitiarum conuiuia, Phiditiis: deinde centum quatuor virum imperium potestate illa melius est. Illi enim ex hominibus casu & fortè fortuna oblatis constant: hi autem ad hoc imperium eliguntur, vt quisque virtute & dignitate præstat. Postremò reges & senatum habet comparatione & proportione quadam Lacedæmoniorum regibus & senatui respondentibus. Et verò satius est reges neque ex eodem perpetuò genere esse, neque ex quouis, & fortè fortuna oblato, sed ex aliquo præstanti sumi: neque eos eligi qui ætate, sed qui virtute antecellant. Nam magnarum rerum domini & compotes effecti, si sint contempti atque abiecti, nulliù(que pretij), magna damna inferunt, & magna iam intulerunt Lacedæmoniorum ciuitati. Plurima igitur eorum quæ reprehensa sunt propter declinationes à recta reipubl. communia huic fuerunt cum aliis reipubl. administrandæ formis, quas commemorauimus. Eorum autem quæ optimatum principatum & politiam finem sibi propositum habent, hæc quidem ad populi potentiam, illa verò ad paucorum dominatum magis declinant. Reges enim cum senatoribus potestatem habent aliud ad populum deferendi, aliud non deferendi: & si omnium vna sit in aliqua re decernenda sententia, id ratum est:

ΠΟΛΙΤΕΥΕΣΘΑΙ δὲ δοκοῦσι καὶ Καρχηδόνιοι καλῶς, ἔτι πολλὰ πλεονεκτήματα πρὸς τοὺς ἄλλους· μάλιστα δ' ἔνια πλεονεκτήματα τοῖς Λακωνοῖσι. αὐτὰ γὰρ αἱ πολιτεῖαι τρεῖς, ἀλλήλας τε σιυνέγγυς πως εἰσὶ, καὶ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν, ἢ τε Κρητικῆ, καὶ ἢ Λακωνικῆ, καὶ τρίτη τούτων, ἢ [τῶν] Καρχηδονίων. καὶ πολλὰ τῶν τετραγμένων, ἔχει πρὸ αὐτοῖς καλῶς. σημαίον δὲ πολιτείας σιυντετραγμένης, ὅ τὸν δῆμον ἔχουσαν, διαφέρειν ἐν τῇ ἑξῆς τῆς πολιτείας, καὶ μήτε γὰρ, ὅ, πῃ καὶ ἄξιον εἰπεῖν, γερῆσθαι, μήτε τυραννον. ἔχει δὲ πλεονεκτήματα τῇ Λακωνικῇ πολιτεῖα, τὰ μὲν συαίτια τῶν ἐταρειῶν, τοῖς φιδιτίοις πλεονεκτήματα τῶν ἐκαστὸν καὶ τετραγμένων ἀρχῶν, τοῖς ἐφόροις, πλεονεκτήματα οὐ γερῆσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν τυχόντων εἰσὶ. ταῦτι μὲν δὲ ἀεθῶνται πλεονεκτήματα ἀριστοδῶν. τοῖς δὲ βασιλέσσι, καὶ πλεονεκτήματα γερῆσθαι, ἀλόγον τοῖς ἐκαστὸν βασιλέσσι καὶ γερῆσθαι. καὶ βέλτιον δὲ τοῖς βασιλέσσι, μήτε καὶ ὅ αὐτὸ εἶναι γένος, μηδὲ τῶν ὅ τυχόντων, εἴτε διαφέρουσιν ἐκ τούτων ἀρετοῖς μάλλον ἢ κατ' ἡλικίας. μεγάλων γὰρ κύριοι κατὰ φύσιν, ἀντιτελέσθαι ὡς, μεγάλα βλάπτοισι, καὶ ἔβλαψαν ἤδη πλεονεκτήματα τῶν Λακωνοῖσι. τὰ μὲν οὖν πλεονεκτήματα τῶν ἐπισημοτέρων αὐτῶν πρὸς τὰς πρὸς ἐκαστὸν, καὶ ναὶ τυχερῶν πάσης ὄντι τῆς εἰρημύτης πολιτείας: τῶν δὲ πρὸς πλεονεκτήματα τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ τῆς πολιτείας, τὰ μὲν εἰς δῆμον ἐκκλίνουσιν μάλλον, τὰ δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν. τῶ μὲν γὰρ, ὅ μὲν πρὸς ἀρχὴν, ὅ δὲ μὴ πρὸς ἀρχὴν πρὸς τὸν δῆμον, οἱ βασιλεῖς κύριοι μὲν τῶν γερῆσθαι, ἀντιομογενοῦσιν πρῶτες.

εἰ δὲ μὴ, καὶ πούτων ὁ δῆμος. ἀ
 ὅτι αὐτοὶ εἰσφέρουσιν οὗτοι, οὐ διακοδοῦσαι
 μόνον ἀποδιδόασιν τὰ δῆμῳ τὰ δόξαντα
 τοῖς ἀρχοῖσι, ἀλλὰ κύριον κείνην εἶσι. Ἐ
 τὰ βουλευόμενοι τοῖς εἰσφερομένοις ἀπει-
 πείν ἔξεσιν· ὅθεν ἐν ταῖς ἑτέροις πολι-
 τεύαις οὐκ ἔστι. ὅθεν τὰς πενταρχίας, κυρίας
 οὐσας πολλῶν ἔμεγάλων, ὑφ' αὐτῶν αἰ-
 ρεῖται (εἶ), ἔτι τῶν ἑκατὸν ταύτας αἰρε-
 θαι τὴν μεγίστην ἀρχὴν· ἐπὶ δὲ ταύτας
 πλείονα ἀρχὴν χρόνον τῶν ἄλλων, (καὶ
 γὰρ ὄξελλυθότες ἀρχοῖσι, καὶ μέλλον-
 τες,) ὀλιγαρχικόν. ὅθεν ἀμείβομαι καὶ
 μὴ κληρωτάς, ἀριστοκρατικὴν δευτέραν, καὶ
 εἰ τι τοιοῦτον ἕτερον· καὶ ὅθεν τὰς δίχας
 ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διακρίσασθαι πάσας, ἔ
 μὴ ἄλλας ὑπὸ ἄλλων, καθάπερ ἐν Λα-
 κεδαιμόνι. πρὸς βασιλῆα δὲ τῆς ἀριστοκρα-
 τίας ἡ ταῖς τῶν Καρχηδονίων μάχισα
 παρὰ τὴν ὀλιγαρχίαν κατὰ ἕνα ἀφ-
 νοίαι, ἢ σιωδοκίαι τοῖς πολλοῖς. οὐ γὰρ μόνον
 ἀριστίνδιον, ἀλλὰ καὶ πλουτίνδιον οἴονται
 δεῖν αἰρεῖσθαι τοῖς ἀρχοῖσι. ἀδιώκτον γὰρ
 τὸν ἀπορριπτόν καλῶς ἀρχὴν ἔχει ἡ ἀρχή.
 εἰδὲ οὕτω ὅθεν αἰρεῖται πλουτίνδιον, ὀλι-
 γαρχικόν, ὅθεν κατ' ἀρετὴν, ἀριστοκρα-
 τικόν, αὐτὴ τῆς ἀρχῆς ταῖς τριτάτη, καθ' ἣν
 ὑπὸ σιωτέτακται καὶ τοῖς Καρχηδονίοις
 τὰ πρὸς τὴν πολιτείαν. ἀρετῶν γὰρ
 εἰς δύο ταῦτα βλέποντες, καὶ μάχι-
 στα τὰς μεγίστας, τῆς τε βασιλείας, καὶ
 τοῖς στρατηγίας. δεῖ δὲ νομίζεσθαι ἀμείβη-
 μα νομοθέτου, τὴν πρὸς βασιλῆα εἶναι τῆς
 ἀριστοκρατίας ταύτης. ὅθεν ἀρχῆς γὰρ
 τῶν ὁρῶν ὅθεν τῶν ἀρχαίων, ὅ-
 πως οἱ βέλτεροι διώκονται ἡ ἀρχή, καὶ
 μηδὲν ἀγνοοῦν, μὴ μόνον ἀρχοντες,
 ἀλλὰ καὶ ἰδιωτῶν. εἰ δὲ δὲ βλέ-
 πειν καὶ παρὰ τὴν ἀρχήν, καὶ ἐν ἀρχῇ,
 φαῦλον ὅθεν τὰς μεγίστας ἀρχὰς εἶναι
 τῶν ἀρχῶν, τὴν τε βασιλείαν, καὶ τὴν
 στρατηγίαν. ἐν τῇ γὰρ ὁ νόμος οὐκ οἶον
 τὸν πλοῦτον μάλλον τῆς ἀρετῆς, καὶ
 τὴν πόλιν ὅθεν φιλοχρημάτων. ὅθεν, ἡ
 ὅθεν ἀρχὴν ἀρχῆς εἶναι ὅθεν κύ-
 ριον, ἀρχῆς καὶ τὴν ἄλλων πολι-
 τῶν δόξαν ἀκολουθεῖν τοῖσι. ὅθεν δὲ
 μὴ μάχισα ἀρετῆς ἡ ἀρχή, ταύτης
 οὐκ οἶον τε εἶναι βεβαίως ἀριστοκρα-
 τικὴν πολιτείαν. ἐκρίσασθαι δὲ ἄλλοθεν.

A fin minus, etiam penes populum arbitrium
 & potestas est. Quæ autem hi afferunt ad po-
 pulum, non modò renunciant populo, ut au-
 diat quæ fuerint à principibus civitatis decre-
 ta, verùm etiam cuius de populo contra ea
 quæ afferuntur, dicere licet: quod non est in
 aliis reipubl. administrandæ formis. Quòd
 autem quinque viri, qui sunt multarum ma-
 gnarumque rerum compotes atque arbitri, &
 à seipsis leguntur, & centum virum magistra-
 tum, qui amplissimus est, eligunt: præter-
 eaque quòd hi diutiùs gerunt magistratum,
 B quàm cæteri, (nam & defuncti magistratu, &
 antequam ineant magistratum, reipubl. præ-
 sunt) hoc ad potentatum paucorum pertinet.
 Quòd autem sine mercede, & sine sortitione
 fiunt, hoc ad optimatum principatum perti-
 nere statuendum est, & si quid tale aliud est.
 Tum liteis & controuersias omnes ab iis qui
 magistratum gerunt, disceptari, non alias ab
 aliis, quemadmodum Lacedæmonè, hoc
 quoque optimatum principatum attingit.
 Deflectit autem maximè ab optimatum prin-
 cipatu ad paucorum potentatum Carthagi-
 niensium reipublicæ constitutio, ex quadam
 C cogitatione & opinione vulgi. Non enim ex
 virtute solùm, verùm etiam ex diuitiis eligi
 magistratus putant oportere. Fieri enim non
 posse arbitrantur, ut is, cui desunt rei fami-
 liaris facultates, rectè fungatur magistratu, &
 otietur. Si igitur, magistratus ex diuitiis &
 censu eligi, ad paucorum potentatum per-
 tinet; ex virtute verò, ad optimatum prin-
 cipatum: hæc tertia fuerit reipublicæ admi-
 nistrandæ ratio, ac descriptio, qua Cartha-
 ginenses in sua republica administranda vtun-
 tur. In eligendis enim magistratibus, iis-
 que maximis, regibus scilicet, & imperato-
 ribus, hæc duo spectant. Hæc igitur ab op-
 timatum principatu declinatio, latoris legis
 peccato culpæque accidisse existimanda est.
 Nam statim ab initio hoc in primis videri
 debet, ut viri optimi otuari possint cum ali-
 qua dignitate, aut certè sine specie defor-
 mi atque indecora: idque non solùm publi-
 cam personam sustinentes, magistratumque
 gerentes, verumetiam vitam priuam co-
 lentes. Quòd si otij gratia etiam ad faculta-
 tes & copias rei familiaris attendendus ani-
 mus est, summos magistratus tamen esse ve-
 naleis, regnum & imperium bellicum, ma-
 lum est. Efficat enim hæc lex, ut maiore in
 pretio atque honore sint diuitiæ, quàm virtus,
 & ut tota ciuitas immoderato pecuniarum
 studio sit dedita. Quicquid autem honoratum
 principes civitatis & in republica domina-
 tum obtinentes existimarint, idem & re-
 liquis ciuibus tale videatur necesse est. Quæ
 autem in republica non maximo in hono-
 re pretioque virtus est, hæc reipubl. ad sta-
 bilem optimatum principatum nullo mo-
 do pertinere potest. Probabile est porrò,

eos qui magistratus emerunt, cum impensam fecerint in magistratum, assuescere quæstum facere. absurdum enim fuerit, eum qui pauper quidem sit, sed tamen vir bonus, quæstus faciendi voluntatem habiturum: eum, qui sit improbus, & qui sumptum fecerit, non habiturum. Quapropter oportet, qui optimè præesse reipublicæ possunt, hos præesse. Præstabat autem, etsi virorum bonorum facultates & copias rei familiaris deserebat ac prodebat, ac certè eum magistratum otio consulere ac prospicere. Malum autem esse videatur etiam hoc, eundem plureis magistratus gerere: quod quidem apud Carthaginenses honorificum & gloriosum est. Nam vnum opus ab vno optimè absoluitur. Oportet verò latorem legis, ut hoc fiat videre atque operam dare, non ut idem & tibia canat, & sutoriam faciat, negotium dare. Itaque ubi non est parua ciuitas; ciuilius est plureis esse magistratum participes, & magis populare. Nam cum hoc communius sit, quemadmodum diximus, tum vnaquæque res & meliùs fit à singulis, & ciuilius. Licet autem hoc cernere in rebus bellicis & nauticis. In his enim vtrisque per omnes ferè permanat imperandi ius, & parendi necessitas. Cum autem eorum reipublicæ administrandæ ratio ad paucorum potentatum spectet; optimè tamen hoc incommodum effugiunt, eo quòd semper aliqua pars populi diues est, dum aliquos de populo in oppida minora dimittunt. Hac enim re medentur huic malo, & reipublicæ statum stabiliunt. Sed hoc fortunæ acceptum referendum est. At oportebat eos à seditione munitos ac tutos esse consilio & opera latoris legis, non beneficio fortunæ. Nunc autem si quid aduersi acciderit, & paulo maior numerus ciuium imperio subiectorum defecerit ac discordarit, nullum est in legibus tranquillitatis & quietis retinendæ præsidium. De Lacedæmoniorum igitur reipublicæ administrandæ forma, & de Cretenfi, & Carthaginensi, quæ quidem meritò ab omnibus probantur, & bona existimatione florent, hæc habui quæ dicerem.

CAPVT XII.

Atheniensium rempublicam considerat.

Etiam autem qui de republica aliquid pronuntiarunt, quidam nullis omnino muneribus ciuilibus functi sunt, sed vitam priuatam perpetuò traduxerunt: de quibus ferè omnibus, si quid est sermone dignum, dictum Tom. III.

A κερδαίνει τοὺς ἀνομιμῶν, ὅταν διαπονήσῃ σμυτὸς ἀρχῶν. ἀποποιῶν γὰρ, εἰ πένης μὲν ὢν, ἐπιδικῆς δὲ, βουλήσεται κερδαίνειν. φαυλότερος δ' ὢν, οὐ βουλήσεται, διαπονήσας. δὲ δὲ τοὺς δυναμῶν ἀεισαρχεῖν, τοῦτοις ἀρχῶν βέλτιον δ', εἰ καὶ παρὸς τὴν ἀπορία τὴν ἐπιδικῆν ὀνομαστέτης, ἀλλὰ ἀρχόντων γὰρ ἐπιμελεῖσθαι τῆς σχολῆς. φαύλον δ' αὖ δόξεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχῶν τὸν αὐτὸν ἀρχεῖν. ὅπως δὲ δοκιμαεῖται τῶν Καρχηδονίων. ἐν γὰρ ὑφ' ἐνὸς ἔργον ἀεὶ ἀποτελεῖται. δεῖ δ' ὅπως γίνηται, τῆσ' ὅρα τὸν νομοθέτην καὶ μὴ παρὰ τῆσ' αὐτὸν αὐλεῖν καὶ σκυτοποιεῖν. ὡς γὰρ ὅπου μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον πλείονας μετέχει τῆσ' ἀρχῶν, καὶ δημοτικώτερον. κοινότερον τε γὰρ, κατὰ τὸν εἰπομένον, καὶ καλλίον ἕκαστον ἀποτελεῖται ὑπὸ τῆσ' αὐτῶν, καὶ γὰρ τῶν δηλόν τε τῆσ' ὅτι τῆσ' πολεμικῆν, καὶ τῆσ' ναυτικῆν. ἐν τοῖσι γὰρ ἀμφοτέροις, ἀφ' ἑαυτῶν, ὡς εἶπεν, διελήλυθε τὸ ἀρχεῖν ἐν τῶ ἀρχεσθαι. ὀλιγαρχικῆς δ' οὐσίας τῆσ' πολιτείας, ἀρίστα ἐκφύγεισι, τὰ πλεῖν αἰεὶ πῆ τῆσ' δήμου μέγιστος ἐκπέμποντες ὅτι τῆσ' πόλεως. τοῦτω γὰρ ἰσθίον, καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν πολιτείαν. ἀλλὰ τῆσ' ὅτι τῆσ' ἔργον. δὲ ἡ ἀσασιάσους εἶναι ἀφ' ἑαυτῶν νομοθέτην. νῦν δ', ἂν ἀτυχία γένηται τῆσ', καὶ τὸ πλῆθος ἀποστῆ τῆσ' ἀρχομῶν, ὅθεν ὅτι φάρμακον ἀφ' ἑαυτῶν νόμον, τῆσ' ἡσυχίας. ὡς μὲν οὖν τῆσ' Λακεδαιμονίων πολιτείας, καὶ Κρητικῆς, καὶ τῆσ' Καρχηδονίων, αἰεὶ διχαίως διδοκιμοῦσι, τῆσ' ἔχει τὸν ἔργον.

Κ Ε Φ Α Λ. ιβ'

E Περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἀποφίλων ἀνομιμῶν καὶ περὶ πολιτείας, Σόλωνος, Ζαλευκου, Χαρώνδου, Ογομακείτου, Φιλολάου, Πλάτωνος, Δρακόντος, Πιπτακού, Ανδροδάματος.

TΩΝ ἡ ἀποφίλων ἀνομιμῶν πῆ περὶ πολιτείας, ἐνίοι μὲν οὐκ ἐκοινώνησαν παρὰ τῶν πολιτικῶν καὶ ὡντινωνοῦ, ἀλλὰ διετέλεσαν ἰδιωτεύοντες τὴν βίον. περὶ ὧν εἰ πῆ ἀξιόλογον, εἴρηται ἑξῆς.

πρώτων. ἔτιοι δὲ νομοθέται γενόμενοι, οἱ ἄλλοι δὲ τῶν οἰκείων πόλεσιν, οἱ δὲ καὶ τῶν ὀθνείων ἕως, πολιτευθέντες αὐτοὶ ἐν ταύτων, οἱ μὲν νόμον ἐγένοντο δημιουργοὶ μόνον, οἱ δὲ καὶ πολιτείας, οἷον καὶ Λυκούργος, καὶ Σόλων. οὗτοι γὰρ καὶ νόμοις καὶ πολιτείας κατέστησαν. ὡς μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων εἴρηται. Σόλων δὲ, ἔτιοι μὲν οἰόνται νομοθέται γενόμενοι ἀποδαῖον· ὀλιγαρχίαν τε γὰρ κατέστησαν, λίαν ἀκρατον οὖσαν, καὶ δουλοῦντα τὸν δῆμον παύσαν, καὶ δημοκρατίαν κατέστησαν πρὸ πάτερον, μίξαστα καλῶς πρὸς πολιτείαν. εἰ γὰρ πρὸ μὲν ἐν Αρείῳ πάγῳ βουλευῶν, ὀλιγαρχικόν· ὃ δὲ τὰς ἀρχαίς αἰρεταίς, ἀριστοκρατικόν· τὰ δὲ δικαστήρια, δημοδικόν. ἔοικε δὲ Σόλων, ἐκείνα μὲν ὑπερχοντα πρῶτον οὐ κατέστησαν, πρὸς τε βουλιῶν, καὶ πρὸς τῶν ἀρχῶν αἰρεσιν· τὸν δὲ δῆμον κατέστησαν, τὰ δικαστήρια ποιήσας ἐκ πρώτων. δὲ καὶ μέμφονται ἕνεκα αὐτῶν· λέγουσιν γὰρ ταῦτα, κύριον ποιήσαντα τὸ δικαστήριον πρώτων, κληρωτὸν ὄν. ἐπεὶ γὰρ τῆς ἰσχυρῆς, ὡς ἂν τυράννου τὰ δῆμον * χρυζόμενοι, πρὸς πολιτείας εἰς πρὸς τῶν δημοκρατίας κατέστησαν. καὶ πρὸς μὲν ἐν Αρείῳ πάγῳ βουλιῶν Εφιάλτης ἐκόλουσε, ἐπεὶ Περικλῆς· τὰ δὲ δικαστήρια, μίσησεν ὅσα κατέστησε Περικλῆς· καὶ τῆτον δὲ τὸν ἔσπον ἕκαστος τῶν δημοκρατῶν παρῆγαγε, αὐξῶν εἰς πρὸς τῶν δημοκρατίας. φαίνεται δὲ οὐ καὶ πρὸς Σόλωνος γενέσθαι τῆτον παρῆρασιν, ἀλλὰ μάλλον ἀπὸ συμπτώματος. τῆς * ναυαρχίας γὰρ ἐν ταῖς Μηδικαῖς ὁ δῆμος ἀπίος ἡρόδοτος, ἐφρονηματίσθη, καὶ δημοκρατίας ἐλάβε Φαύλους * ἀντιπολιτευομένων τῶν ὀπιφίχην· ἐπεὶ Σόλων γὰρ ἔοικε πρὸς ἀναρχοπατίαν ἀποδιδόναι τὰ δῆμον διώαμιν, ὃ τὰς ἀρχαίς αἰρεταίς καὶ ἀπύρην. μηδὲ γὰρ τούτου κύριος ὢν ὁ δῆμος, δουλος αὖ εἶη καὶ πολέμιος. τὰς δὲ ἀρχαίς ἐκ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀπύρων κατέστησε πάσας ἐκ τῶν πέντακοσιομεδίμων, καὶ ζεφυρῶν, καὶ τρίτου τέλους τῆς καλουμένης ἰππάδος· ὃ δὲ τέταρτον, δημοδικόν, οἷς ὁδομίας ἀρχῆς μετέω.

Antea à nobis est. Quidam verò latores legis fuerunt, alij suis ciuitatibus, alij externis quibusdam populis, ipsi quoque in republ. administranda versati. Atque horum alij quidem legum auctores fuerunt dumtaxat, alij etiam reipub. administrandæ rationem tradiderunt: vt Lycurgus & Solon. Hi enim & leges condiderunt, & reip. administrandæ formas descripserunt. De Lacedæmoniorum igitur republ. à nobis dictum est. Solonem autem nonnulli quidem latorem legis fuisse bonum putant. Nam & paucorum dominatum sustulisse, qui merus erat, atque immoderatus: & populum seruientem liberasse: & populi libertatem, potentiâque patriam atque auitam constituisse, aptè collocatis atque inter se ordine permistis variis reipub. administrandæ generibus. Senatum enim Ariopagiticum, ad paucorum principatum seu oligarchiam pertinere: magistratus electione creati, ad optimatum imperium, seu aristocratiam: iudicia, esse popularia. Videtur autem Solon illa quidem, quæ antè fuerant, non sustulisse, senatum & magistratum electionem: populi verò libertatem de integro constituisse, rerum iudicandarum omnibus ciuibus, si sortiti essent, potestate facta. Quapropter etiam reprehendunt eum nonnulli. Alteram enim reip. partem dissoluisset, atque eneruasse, ad iudicium, quod sortiti permittitur, omnium rerum auctoritate ac potestate delata. Posteaquam enim hoc valuit, populo, tanquam tyranno, gratiæ causa omnia largientes atque indulgentes, reip. statum in eam quæ nunc est, populi potestati redegere. Et senatum quidem Ariopagiticum Ephialtes & Pericles mutilarunt, ac decurrunt: iudicia autem mercenaria reddidit Pericles. Atque hoc sanè modo vnusquisque ex blandis populi ductoribus, populi maiestatem augens, ad eum qui nunc est, popularis potestati statum promouit ac prouexit. Videtur autem hoc non ex consilio Solonis natum esse, sed potiùs casu euenisse. Nam quòd populus imperij & victoriæ naualis causa bello Persico fuisset, maiores solito spiritus sumpsit, & blandos oratores, quasi ductores ac magistros, cepit improbos ac turbulentos, pro bonis & moderatis administratoribus. Nam Solon quidem maximè necessariam populo potestatem tribuere videtur magistratum eligendorum, & rationum ab eis reposcendarum. Si enim ne huius quidem rei potestas sit penes populum, præterquam quòd seruus sit, etiam hostis sit. Magistratus autem omneis ex illustribus & locupletibus ciuibus creauit, nempe ex iis qui quingenta medimna quotannis ex agris suis perciperent, & ex iis qui iugo astricti essent, qui Zeugitæ dicuntur, & ex equestri ordine, qui tertij census & tertij classis est. Quartæ autem classis ciues, mercenarij & operarij sunt, nullius magistratus participes.

κ. χειρὸ-
 μοι ἢ π-
 λιπίας, εἰς
 τ. τ.

γρ. ναυμα-
 χίας

κ. ἀπὸ πολ.

Latores porrò legum fuerunt Zaleucus Locris ad Occidentem incolentibus, quos Epizephyrios appellant Græci: & Charondas Catanæus suis ciuibus & aliis Chalcidicis circum Italiam & Siciliam ciuitatibus. Conantur porrò quidam etiam, Onomacritum primum fuisse in legibus scribendis callidum ac solertem multis argumentis collectis demonstrare: eum autem in Creta exercitatum esse, cum Locrus esset in eaque insula peregrinus commoraretur propter diuinandi scientiam: huius autem amicum & sodalem fuisse Thaletem: Thaleris auditorem, Lycurgum, & Zaleucum: Zaleuci, Charondam. Sed cum hæc inconsideratiùs loquuntur, tum tempora repugnant. Fuit & Philolaus Corinthius Thebanis legum auctor. Erat autem Philolaus ex Bacchiadum genere: sed cum Dioclis, eius qui vicit Olympia, amator esset; ille autem infanum matris Alcyonæ amorem aspernatus ac detestatus urbem reliquisset: Thebas vnà cum eo profectus est, ibique ambo mortui sunt: atque etiam nunc eorum sepulchra ostendunt, ita posita, vt alterum quidem ex altero facillè conspici possit: sed Corinthiorum agro alterum sit in conspectu positum, alterum non sit. Fabulantur enim, eos ita sua sepulchra fieri ac locari iussisse. Dioclem quidem propter odium calamitatis acceptæ, vt ne ex sepulchri aggere ager Corinthius prospici posset: Philolaum, vt posset. Habitabant igitur propter talem causam apud Thebanos. Leges autem eis scripsit Philolaus, cum de quibusdam aliis rebus, tum de procreatione liberorum, quas vocant illi leges posititias, seu, si mihi ita loqui fas est, positiuas. Atque hoc propriè legibus illis constitutum est, vt bonorum, quæ cuique sorte obtigissent, & hæreditatum numerus seruetur. Charondæ autem nihil proprium est, præterquam falsorum testimoniorum actiones & iudicia. Primus enim his de rebus accuratè considerauit. Exquisita autem & subtili legum scribendarum ratione, latores legum iis qui hodie sunt, cultior ac politior est. Philolai autem propria est bonorum & rei familiaris inæqualitas: Platonis, vxorum & liberorum & rei familiaris communitas, & publica mulierum conuiuia. Præterea lex ad ebrietatem pertinens, vt sobrij sint magistri: & lex de exercitatione rerum bellicarum, vt æquimani fiant meditando: quasi oporteat vtramque manum esse vtilem, non alteram vtilem, alteram inutilem. Draconis autem leges quidem sunt aliquæ, sed ille constitutæ tam reipubl. leges dedit. Proprium autem in his legibus nihil est, quod quidem commemoratione dignum sit, præter sæuitiam & acerbitatem, propter pœnæ magnitudinem.

A νομοθέται δ' ἐγένοντο Ζάλευκος τε Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις, ἔτι Χαρώνδῃς ὁ Κατοράϊος τοῖς αὐτῶν πόλεσι, καὶ ταῖς δῆμας ταῖς Χαλκιδικῆς πόλεσι, ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. πειράωνται δὲ ἕνας καὶ σὺν ἀγνώστῳ Ὀνομακρίτου καὶ γνομένου πρὸς τοῦ δεινοῦ πρὸς νομοθεσίαν γυμνασθῆναι δ' αὐτὸν ἐν Κρήτῃ Λοκρῶν ὄντα, καὶ ἐπιδημοῦντα καὶ τέχνῳ μαθητικῷ. τοῦτου δὲ γνέσθαι Θάλητα ἐπαῖρον· Θάλητος δ' ἀκροατὴν Λυκούργον, καὶ Ζάλευκον· Ζάλευκου δ', Χαρώνδῃν. ἀλλὰ ταῦτα καὶ λέγουσιν ἀσχετότερον τὰς χεῖρας λέγοντες. ἐγένετο δὲ καὶ Φιλόλαος ὁ Κορινθίος νομοθέτης Θεβαίοις. ἦν δ' ὁ Φιλόλαος, ὃ καὶ γῆρος, τῷ Βακχιαδῶν ἐραστῆς δὲ γυμναστικῆς Διοκλέους τῆς νικησάμενος Ὀλυμπιάσιν, ὡς ἐκείνος τὴν πόλιν ἔλιπε, ἀφ' ἡμισήσας τὸν ἔρωτα τὸν τῆς μητρὸς Ἀλκυόνης, ἀπῆλθεν εἰς Θεβας· καὶ καὶ τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἀμφοτέροισι· καὶ νῦν ἐπὶ δεικνύουσι τοὺς τάφοις αὐτῶν, ἀλλήλοισι καὶ βιτωτότοις ὄντας· πρὸς δὲ τὴν τῷ Κορινθίων χάραν, τῆς καὶ σιμωπλοῦ, τῆς δ' ἐσιμωπλοῦ. μυθολογοῦσι γὰρ αὐτοῖς οὕτω τάξασθαι τὴν ταφίαν τὸν καὶ Διοκλέα, ἀφ' ἧν ἀπέχθειαν τῆς πάσης, ὅπως μὴ ἀποποσέσται ἡ Κορινθία ἀπὸ τοῦ χάματος τὸν καὶ Φιλόλαον, ὅπως ἀποποσέσται ἀκροατὴν καὶ οὗν ἀφ' ἧς ταύτην αἰτίας πρὸς τοὺς Θεβαίοις· νομοθέτης δ' αὐτοῖς ἐγένετο Φιλόλαος πρὸς τὴν δῆμων ἵναν, καὶ πρὸς τὴν παιδοποιίαν οἷς καλοῦσιν ἐκείνοι νόμοις θελικούς. καὶ τῆς τ' ἐστὶν ἰδίως ἕως ἐκείνου νενομοθετημένον, ὅπως ὁ ἀριθμὸς σώζηται τῶν κληρῶν. Χαρώνδῃ δ' ἴδεν καὶ ὅσῳ ἐστὶ, πλὴν αἰδίου καὶ ψευδομῆτρων· πρὸς τοῦ γὰρ ἐποίησε τὸ ὅπισκεψιν· τῆ δ' ἀκρεβεία τὸ νόμον ἐστὶ γλαφυρώτερος ἔτι νῦν νομοθετῆς. Φιλόλαος δ' ἴδεν ἢ τὸ ὅσῳ ἀνομάλωσις. Πλάτωνος δ' ἢ τε τὸ γυμναστικόν, καὶ παιδων, καὶ τὸ ὅσῳ κοινότης, ἔτι τὰ συσπῆτα τῶν γυμναστικῶν. ἐπὶ δ' ὁ πρὸς τὸ μέθων νόμος, ὃ τοὺς νηφόντας συμποσιαρχεῖν· ἔτι ἐπὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀσκησιν, ὅπως ἀμφιδέξιοι γίνωνται καὶ τὸ μέγιστον, ὡς δεόν μὴ τὸ καὶ χεῖρισμον εἶναι τῶν χερῶν, τὴν δ' ἀχρησιν. Δρακόντος δὲ νόμοι καὶ εἰσι πολιτείας δ' ἕως ἀρχαῖος τοὺς νόμοις ἐθήκεν. ἴδεν δ' ὅσῳ ἀρχαῖος τοὺς νόμοις ἐθήκεν. ἴδεν δ' ὅσῳ ἀρχαῖος τοὺς νόμοις ἐθήκεν.

καὶ τοῖς νόμοις ὅσῳ ἐστὶν ὅ, τι καὶ μείας ἀξίον, πλὴν ἢ χαλεπότης, ἀφ' ἧς τῆς ζημίας μέγιστος.

Nic. I. 3. c. 7.

α. α. 2
παιων,

ἐγρέτο δὲ καὶ Πιττακὸς νόμων δημιουργός,
 ἀλλ' ὁ πολιτείας νόμος δὲ ἴδιός αὐτοῦ, ὃ
 τοῖς μεθύουσιν, * αὐτὴν τὴν πλείω
 ζημίαν ἀποτίθει τῶν νηφόντων. ἀφ' οὗ
 πλείους ὑβρίζον μεθύοντας ἢ νηφόντας, οὐ
 παρὲς τὴν συγγνώμην ἀπέβλεψεν, ὅτι
 δὲ μεθύουσι ἔχειν μᾶλλον. ἀλλὰ παρὲς ὃ
 συμφέρον. ἐγρέτο γ' ἔτι Ἄνδροδάμας Ρη-
 γίνος νομοθέτης Χαλκιδῶσι τοῖς ὅτι Θρά-
 κης. ὃ παρὲς τὰ φονικά καὶ τὰς ὀπικλή-
 ρεις ἔστιν. ὃ μὲν ἀλλὰ ἴδιόν γε ὄσδ' αὐτὸ
 λέγειν ἔχοις αὐτῶν. τὰ μὲν οὖν παρὲς τὰς πο-
 λιτείας, τὰς τε κυρίας, καὶ τὰς ὑπὸ ἡνῶν
 εἰρημίας, ἔγωγε τελεωρημένα τὸν ἔργον
 τῶν.

A Fuit autem & Pittacus, legum quidem opi-
 flex, sed non reipubl. administrandæ. Lex
 autem eius propria est, ut si quem ebrij pul-
 sarint, grauiores pœnas dent, quàm si sicci
 pulsarint. Propterea enim quod plures temu-
 lenti atque ebrij, petulantes & contume-
 liosi sint in alterum, quàm sicci & sobrij:
 non ad ignoscendi rationem spectauit, e-
 briis magis esse ignoscendum: sed ad utile.
 Fuit & Androdamas Reginus lator le-
 gum Chalcidensibus Thraciis, cuius ex-
 stant leges de cædibus & de puellis orbis, ad
 quas venit omnis paterna hæreditas. Nihil
 tamen quisquam eius proprium referre pos-
 sit. Quæ igitur ad reipublicæ administran-
 dæ rationes pertinent, tum eas quæ hodie
 seruantur rata, tum eas quæ à quibusdam ex-
 posita & tradita sunt, hoc modo sint à nobis
 disputata.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙ-
 ΤΕΙΑΣ ΤΟ Γ.

ARISTOTELIS, DE REPVBLICA
 LIBER TERTIVS.

ΚΕΦΑΛ. α.

CAPVT I.

Ὅτι σκεπτόμενος τις ἢ πόλις, καὶ τίς ὁ πολίτης·
 καὶ ὅτι πολίτης μὲν ἔστιν ἢ ἐξουσία κοι-
 νωνῶν ἀρχῆς βουλευτικῆς ἢ κερικῆς·
 πόλις δὲ ὃ τοῖσδε πλῆθος, ἰσχυρὸν
 παρὲς αὐτὰρ κείνην ζωῆς.

De forma Ciuitatis, de Politia scilicet, certum
 subiectum habente, agere
 instituit.

Ω παρὲς πολιτείας ὅτι-
 σκεπτόμενος, ἔτις ἐκάστη,
 καὶ ποία τις σχεδὸν παρ-
 τησκέψις, παρὲς πόλεως
 ἴδιόν, τί ποτὲ ἔστιν ἢ πό-
 λις. νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν οἱ μὲν, φα-
 σκόντες τὴν πόλιν περὶ αὐτῆν τὴν
 παρὲς. οἱ δὲ, οὐ τὴν πόλιν, ἀλλὰ
 τὴν ὀλιγαρχίαν, ἢ τὸν τύραννον. τῶν δὲ
 πολιτικῶν καὶ τῶν νομοθέτου πᾶσάν ὁρά-
 μῳ τὴν παρὲς οὐσάν παρὲς πό-
 λιν. ἡ δὲ πολιτεία, τῶν τὴν πόλιν οἰ-
 κοῦντων ἔστι τάξις τις. ἐπεὶ δὲ ἡ πόλις
 τῶν συσκευίων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν
 ὄλων μὲν, σίμμεστων δὲ ἐκ πολλῶν
 μερίων, * δηλον ὅτι παρὲς ὁ πο-
 λίτης ζητητέος. ἢ γὰρ πόλις, πολιτῶν
 πλῆθος ἔστιν. ὥστε τίνα χρὴ καλεῖν πο-
 λίτην, ἔτις ὁ πολίτης ἔστι, σκεπτόμενος.
 καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις.

H, qui de reipubl. admini-
 strandæ ratione, quæ &
 qualis sit, considerat; pri-
 mo fere loco quidnam sit,
 ciuitas, videndum. Nunc
 enim ambigunt & in con-
 trouersiam vocant, dum
 alij rem à ciuitate actam ac transactam esse
 dicunt: alij non à ciuitate, sed à paucis
 potentibus aut tyranno. Hominis autem
 regendæ ciuitatis periti, (quem politicum
 Græci nominant,) & legum scriptoris,
 curam atque operam omnem videmus in
 ciuitate consumi. Iam vero reipublicæ
 seu ciuitatis administrandæ ratio, quam
 politiam Græci appellant, eorum, qui
 urbem colunt, descriptio atque ordina-
 tio est. Quoniam autem ciuitas compo-
 situm & concretum quiddam est, quem-
 admodum & aliquod aliud totum ex mul-
 tis partibus conflatum: nimirum quæren-
 dum antè de ciue est. ciuitas enim ci-
 uium multitudo quædam est. Quare quis
 ciuis appellari debeat, & quis sit ciuis, viden-
 dum. Etenim de ciui se penumero ambigitur.

Non enim conuenit inter omneis, eundem esse ciuem. Est enim aliquis, qui cum in ciuitate libera, seu reipublicæ administrandæ forma populari, quam democratiam appellant Græci, ciuis sit, in paucorum principatu, quæ oligarchia ab illis dicitur, sæpenumero non est ciuis. Atque ij quidem qui alio modo hanc appellationem consecuti sunt, ut ciues insititii, aut (ut ita dicam) factitij, missi faciendi sunt. Ciuis autem non eo quod urbem aliquam incolat, ciuis est. etenim inquilini & serui habitationis sunt participes. Neque ii, quibuscum iura ita communicata sunt, ut & iudicium accipere necesse habeant, & litem intendere atque in ius vocare possint, ciues sunt. hoc enim tribuitur etiam iis qui tesseriis publicè acceptis, & ex publica conuentione inter se iura habent communia, & res contrahunt. His enim hæc quoque suppetunt. Quin sæpenumero neque inquilini horum omni ex parte sunt participes; sed necesse est eis patronum aliquem dare. Quamobrem imperfectè & quodammodo talis communitatis sunt participes. Verùm quemadmodum pueri qui nondum per ætatem in numerum ciuium adscripti sunt, & senes, qui dimissi & absoluti sunt muneribus ciuilibus, dicendi quidem sunt aliquo modo ciues: non admodum tamen simpliciter, & absolutè, sed cum adiectione, illi quidem imperfecti, hi autem effæti & vieti, aut aliquid aliud simile; (nihil enim refert, quando planum & apertum est quod dicimus: querimus enim eum qui sit ciuis simpliciter, & in quem nulla talis reprehensio seu criminatio cadat, quæ correctione egeat;) sic inquilini non sunt absolutè ciues appellandi. Nam etiam de iis qui ignominia notati sunt, & de exulibus, talia quedam dubitari possunt, & talis quadrat dissolutio ac responsio. Ciuis igitur simpliciter nulla alia re definitur magis quàm quod sit iudicatus & magistratus particeps. Magistratum autem alij quidem tempore sunt distincti, ac diuisi; (itaque nonnullos bis eidem gerere omnino non licet: aut certis ac præfinitis temporibus licet) alij verò non definiti: exempli gratia, iudex & qui in concione deliberat & consultat. Fortassis autem dixerit aliquis, ne magistratus quidem esse talis ciueis, neque propterea imperii participis esse. Atqui ridiculum sit, iis qui in ciuitate maximè dominantur, plurimùmque possunt, imperium denegare. Sed statuamus nihil interesse: de nomine enim fit sermo. Ea enim potestas, quæ iudici cum suafore, eòve qui in concione deliberat, communis est, nomine vacat, nec satis est in promptu quo nomine communi hæc duo ciuilia munera sint appellanda. Esto igitur, distinctionis causa, magistratus non definitus. Eos itaque, qui ita reipubl. sunt participes, ciueis statuimus.

A οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολοῦσι πᾶσι τῶν πολίτων. ἔστι γὰρ τις ὅς ἐστι δημοκρατία πολίτης ὢν, ὡς ὀλιγαρχία πολλὰκις ὄντι ἔστι πολίτης. τοὺς μὲν οὖν ἄλλως πως τυγχάνοντας ταύτης τῆς παροσηγορίας, αἱ τοὺς πεινητοὺς πολίτας, ἀφετέον. ὁ δὲ πολίτης, οὐ τὰ * οἰκεῖν που πολίτης ἔστι· καὶ γὰρ μέτοικος καὶ δοῦλος κοινωνοῦσι τῆς οἰκῆσεως· οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως, ὥστε καὶ δίκην ὑπέχθην καὶ δικάζεσθαι. τὸ γὰρ ὑπαρχεῖν καὶ τοὺς ἀπὸ * συμβόλων κοινωνοῦσι. καὶ γὰρ ταῦτα τοῦτοις ὑπαρχεῖν. πολλαχοῦ μὲν οὖν ὁδοῦ τούτων τελέως οἱ μέτοικοι μετέχουσιν, ἀλλ' ἀνάγκη νέμειν παροσηγορίᾳ. εἰς ἀτελῶς πως μετέχουσι τῆς τοιαύτης κοινωνίας· ἀλλὰ κατὰ τὴν καὶ παιδίας τοὺς μὴ πω δι' ἡλικίας ἐγγεγραμμένοις, καὶ τοὺς γέροντας τοὺς ἀφειμένοις, φατέον (εἶ) μὴ πως πολίτας, οὐχ ἀπλῶς δὲ λίας, ἀλλὰ παροσηγορίας, τοὺς μὲν ἀτελῆς, τοὺς δὲ πῆρικμαχέτας, ἢ τὴν τοιοῦτον ἔτερον ὁδοῦν γὰρ ἀφαιρέσει· δὴ λον γὰρ ὁ λεγόμενον ζητῶμεν γὰρ τὸν ἀπλῶς πολίτην, καὶ μηδὲν ἔχοντα τοιοῦτον ἔγκλημα ἀφαιρέσεως δεόμενον· ἐπεὶ καὶ πᾶσι τῶν ἀπίμων καὶ φυγάδων ἔστι τὰ τοιαῦτα καὶ ἀφαιρέσειν καὶ λυθῆναι. πολίτης δὲ ἀπλῶς ὁδοῦν τῶν ἄλλων οἰείζεται μάλιστα, ἢ τὰ μετέχον κείσεως καὶ ἀφαιρέσει.

D τῶν δὲ ἀφαιρέσειν αἱ μὲν εἰσι διηρημέναι καὶ χρονοῦ· ὥστ' εἰσὶ μὲν ὅλως δις τὸν αὐτὸν ὄντι ἔξεστιν ἀφαιρέσειν, ἢ ἀφαιρέσειν ὠρισμένων χρόνων· ἢ δὲ ἀόριστος, ὡς ὁ δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής. τὰ μὲν οὖν ἀφαιρέσειν ὡς οὐδὲν ἀφαιρέσειν (εἶ) τοὺς τοιοῦτους, ὁδοῦν μετέχοντες εἰς ταῦτα ἀφαιρέσειν καὶ τοὺς γέροντας τοὺς κλειωτάτους ἀφαιρέσειν ἀφαιρέσειν. ἀλλὰ ἀφαιρέσειν μὴ δὲν. πᾶσι ὀνόματος γὰρ ὁ λόγος· ἀφαιρέσειν γὰρ ὁ κοινὸν ἔστι δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής, τί δὲ ταῦτα ἀμφω καλεῖται. ἔστω δὲ ἀφαιρέσειν γὰρ ἰν, ἀόριστος ἀφαιρέσειν. τίθεται δὲ πολίτας τοὺς οὕτω μετέχοντας· ὁ μὲν οὖν μάλιστα δὲ ἐφαρμόσας πολίτης ἔστι πᾶσι τοὺς λεγόμενοις πολίτας, ὁδοῦν τοιοῦτος ἔστι. δεῖ δὲ μὴ λαθάνειν, ὅτι τῶν παροσηγοριῶν ὡς

καὶ οἰκεῖν που
συμ-
βολαίω

Quare ciuis definitio, quæ ad eos omneis

Infrà cap. 7.

οἷς τὰ ἀποκείμενα διαφέρει τὰ εἶδη, ἔστι δὲ αὐτῶν ἕστι πρῶτον, ὅ δὲ δεύτερον, ὅ δὲ ἐχόμενον, ἢ ὅ τῷ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἔστιν, ἢ τοιαῦτα, ὅ κοιτῶν, ἢ γλίχρως. τὰ δὲ πολιτείας ὁμοίω εἶδη διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ τὰ μὲν ὑπερέχει, τὰ δὲ ὑπερέχει οὐσας. τὰ γὰρ ἡμῶν τῆς ἀριστοκρατίας καὶ περὶ κερβενηκίας, αἰαλαχίον ὑπερέχει εἶ) τῆς αἰαλαμῶν τῆτων. τὰ δὲ περὶ κερβενηκίας πῶς λέγεται, * ὑπερέχει ἔστι φανερόν. ὡς τε καὶ τὸν πολιτικὸν ἔτερον αἰαλαχίον εἶ) τὸν κατ' ἐκείνην πολιτείαν. ὁμοίως ὁ λαχίος, ἐστὶ μὲν δημοκρατία μάλιστα ἔστι πολιτείας, ἐστὶ δὲ ταῖς ἄλλαις ἐπιδέχεται μὲν, ἔστι μὲν αἰαλαχίον. ἐστὶ γὰρ οὗτος ἔστι δῆμος, οὐδὲ ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ συσκλητίους, καὶ τὰ δικάζουσι κατ' ἑαυτοῦ. οἷ) ὡς Λακεδαιμόνι τὰ τῆς συμβολαίων δικάζει τῆς ἐφόρων ἄλλος δήμος. οἱ δὲ γέροντες, τὰς φονίχας. ἔτερον δὲ ἴσως ἔχει τις ἔτερον. τὸν αὐτὸν δὲ ἔπειτα ἔπειτα Καρχηδόνια. πάσας γὰρ ἀρχαῖνες κείνοισι τὰς δικάς. ἀλλ' ἔχει γὰρ ἄλλοι τῶν πολιτικῶν ὁμοίω. ἐστὶ γὰρ ταῖς ἄλλαις πολιτείας οὐχ ὁμοίω ἀριστοκρατίας ἐκκλησιαστικῆς ἔστι καὶ δικαστικῆς, ἀλλὰ ὁ κατ' ἑαυτοῦ ὁμοίω. τούτων γὰρ ἢ πᾶσιν ἢ ἑκάστῳ ἀποδέδωκε ὁ βυβλαθεῖται καὶ δικάζειν, ἢ πᾶσι πᾶσιν, ἢ πᾶσι ἑκάστῳ. τίς μὲν οὖν ἔστι ὁ πολιτικὸς, ἐκ τούτων φανερόν. ἴσως γὰρ ὁμοίω κοινῶν ἀριστοκρατίας βουλευτικῆς, ἢ κερβενηκῆς, πολιτικῆς ἢ ἀριστοκρατικῆς εἶ) ταύτης τῆς πόλεως. πόλιν δὲ, ὅ τῆς τοιαύτων πλῆθος ἰσχυρὸν πρὸς ἀντιρροπίας ζωῆς, ὡς ἀπλάως εἰπεῖν.

A qui ciues appellantur, maximè quadrare possunt, talis ferè est. Nemini autem obscurum esse debet, quibus in rebus subiecta specie differunt, & eorum aliud est primum, aliud secundum, aliud deinceps subsequens: earum rerum aut nihil prorsus esse commune, quaratione sunt tales, aut perquam tenuiter & angustè. At reipub. administrandæ rationes differre inter se specie videmus: & earum alias esse priores, alias posteriores. Ex enim quæ deprauatæ sunt, quæque deflexerunt à recto: rectis minimèque deprauatis posteriores sine necesse est. Degressas autem à recto quomodo dicamus, posteriùs planum fiet. Ergo etiam ciuis in quaque reipub. administrandæ ratione sit alius ac dissimilis necesse est. Quare is qui suprâ à nobis dictus est, in ciuitate libera, in qua penes populum potestas est, maximè ciuis est: in aliis vero euenire potest ut sit, non tamen necesse est. Nonnullæ enim ciuitates neque populum habent, neque concionem vsu receperunt, sed conuentum ciuium conuocatorum: & liteis controuersiasque alias alii cognoscunt ac disceptant. **C** Lacedæmone liteis de rebus contractis dirimunt & diiudicant Ephorotum alij alias: senatores autem iudicia de cædibus ac partidiciis exercent: alius porro aliquis magistratus fortassis alia. Idemque sit Carthagine. Quidam enim magistratus rebus omnibus iudicandis præsent. Sed enim correctionem habet ciuis definitio. Nam in aliis reipub. administrandæ formis non magistratus infinitus consultator & iudex est, sed pro genere imperij definitus. His enim omnibus, aut nonnullis eorum permiffa est consultandi ac iudicandi potestas, aut de rebus omnibus, aut de quibusdam. **D** Quis igitur sit ciuis, ex his perspicuum est. Qui enim potest magistratus ad consultandum & iudicandum pertinentis esse particeps, eum iam huius ciuitatis dicimus esse ciuem: ciuitatem autem, ut simpliciter dicam, talium hominum multitudinem tantam, quanta satis sit ad copiam plenam ac refertam, nihilque foris requirerentem, rerum ad vitam degendam necessariorum.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

E

CAPVT II.

Πολίτου πρὸς χεῖν ὁμοίω πολιτικῶν καὶ παχῶς.

De politia materia proxima generatim agit, de ciuibus scilicet.

γρ. ἐπὶ πᾶσι τῶν Camerar. παχῶς.

Oρίζονται δὲ πρὸς πᾶσι χεῖν πολιτικῶν τὸν ὅμοιο ἀμφοτέρων πολιτικῶν, καὶ μὴ ἑαυτοῦ μόνον, οἷ) πᾶσι. ἔστι ἢ μὴ ἔστι. οἱ δὲ καὶ τῶν ὁμοίων πλείους. ἔπειτα δὲ ὁμοίω πολιτικῶν καὶ ἀριστοκρατίας, ἀποδεδωκε τῶν τριῶν ἐκείνων.

Definiunt autem quidam ciuem, utroque parente ciue natus est, non ex altero tantum, ut ex patre aut matre. Alij autem etiam hoc longiùs requirunt ac repetunt, verbi gratia, ad auos duos, aut tres, aut plureis progredientes. Cùm igitur ciues sic definiuntur ciuili more, & pingui Mineua, dubitant nonnulli de tertio illo,